नं० ६२८ — घ

निरग्नेरुत्सर्गविधिः (धर्मशास्त्रम्)

प्रयोगः

सूत्रपद्धतिः

नं० ५२८ — घ

पत्राणि ६५ (सम्पूर्णम्)

लिपिक: मणिरामो दीक्षितः

नं० ६२८ - घ

~~निर~~ निरग्नेरुत्सर्गविधि: (धर्मशास्त्रम्)
सूत्रपद्धति:

पत्राणि ६५ (सम्पूर्ण)
कर्ता मणिरामोदीक्षित:

वस्त्रं चाप्यन्तं च गच्छात्स्वाहृत्य। ग्रामादुदग्दिशं प्राग्दिशं वोदकांतं गत्वा तीरं प्रक्षाल्य सुचौ देशे संस्थाप्य प्रक्षाल्य पाणि पादौ कुशोपग्रहौ कृत्वा बद्धशि-
खः निस्संतत्रोपविश्य ४

१ ॥श्रीगणेशाय नमः॥ अथ कात्यायनकृतो निरग्निरुत्सर्गविधिर्लिख्यते ॥ प्रथमं स्नान
विधिर्लिख्यते तत्रानुक्रमः प्रथमं स्वगृहे तैलाभ्यंगं कुर्यात् पश्चात्सयोगे शुचिर्षंतेमात्र
ध्वजां निधाय आभ्युदयिकं श्राद्धं कृत्वा स्नानं धानोमृत्वा कुशतिलमृद्गोमयास्तदूर्वा
पामार्गरक्षायज्ञोपवीतगंधपुष्पधूपदीपनैवेद्यफलतांबूलान्यादाय पुत्रमित्रबंधुवर्गै
श्चान्यैः शिष्यैर्ब्राह्मणैः सहशांतिपाठं पठेत् ॐद्यौः शांतिरंतरिक्षऽशान्तिः पृथिवीर्
शान्तिरापः शान्तिरोषधयः शान्तिः वनस्पतयः शान्तिर्विश्वेदेवाः शान्तिर्ब्रह्म शा
न्तिः सर्वऽ शान्तिः शान्तिरेव शान्तिः सा मा शान्तिरेधि १ ~~शुचोदकांतं गत्वा सुचौ~~
~~देशे संस्थाप्य प्रक्षाल्य पाणि पादौ कुशोपग्रहो बद्धशिखः~~ निः यज्ञोपवीत्याचम्य २ [illegible]

४ ५ तत्र मंत्राः। ॐ स्वस्तिन इंद्रो० १ पयः पृथिव्यां० २ विष्णोरराटमसि० ३ अग्निर्देवता ४ । ५ ४ विश्वानि देव सवितु० ६ मनोजूतिर्जु० ७ एषवै प्रतिष्टा० ८ इति शांतिसूक्तं पठनेत २

१४ हस्ते जलं गृहीत्वा ॥ विष्णुर्विष्णुर्विष्णुः । श्रीमद्भगवतोऽसन्निधाने अमुकनाम्नि संवत्सरे दक्षिणायने वसंतर्तौ महामांगल्यप्रदमासोत्तमे मासे श्रावणे मा-
से अमुके शुक्लपक्षे पौर्णिमायां तिथौ अमुकवासरे अमुकनक्षत्रे अमुकयोगे अमुककरणे मकरस्थिते वर्त्तमाने चंद्रे सिंहस्थिते श्रीसूर्ये अमुकराशिस्थिते श्री
देवराजगुरौ शेषेषु ग्रहेषु यथाराशिस्थानस्थितेषु सत्सु एवं ग्रहगुणविशेषणविशिष्टायां शुभपुण्यतिथौ मम सकलारिष्टनाशार्थं सकलपापक्ष
प्राणायामत्रयं कुर्यात् ~~अघस्नानविधिं कृत्वा श्रीविष्णुः श्रीविष्णुः श्रीविष्णुः~~ तीर्थदेवता यकामः श्रीप
भ्यो नमः ब्रह्मणे नमः उत्तिष्ठंतु महाभूता ये भूमिपालिकाः भूतानामवि रमेश्वरप्रीत
रोधेन ब्रह्मकर्म समारभे १ ॐ ब्रह्मणे नमः एषोऽर्घः अतितीक्ष्ण महाकाय कल्पांत येऽध्यायोत्
दहनोपम भैरवाय नमस्तुभ्यमनुज्ञां दातुमर्हसि भैरवाय नमः एषोऽर्घः २ पुष्करा सर्गप्रारंभात्
द्यानि तीर्थानि गंगाद्याः सरितस्तथा आगच्छंतु पवित्राणि स्नानकाले सदा मम पुष्कराय प्रवृत्तं छंदसां त्र
नमः एषोऽर्घः ३ गंगा गंगेति यो ब्रूयाद्योजनानां शतैरपि मुच्यते सर्वपापेभ्यो विष्णुलो ययनार्थं श्री
कं स गच्छति ४ गंगायै नमः एषोऽर्घः हरिद्वारे कुशावर्ते बिल्वके नीलपर्वते स्नात्वा क विष्णोः श्रीत्य
नखले तीर्थे मुच्यते सर्वपातकैः ५ कनखलाय नमः एषोऽर्घः सरस्वति नमस्तुभ्यं र्थं शास्त्रोक्तपु
एतोक्तवेदोक्त
पुण्यफलावा
प्त्यर्थं कल्पपा
दिसमस्तफला
लोत्रफलं धनी
सहितानां सप्रवराणां द्विभुजसहितानां सकलानां [illegible] स्मार्तकर्मानुष्ठानार्थं याज्ञवल्क्यप्रणीतयजुर्वेदांतर्गतवाजसनेयिशा-
यी [illegible] र्यतोत्सर्गोपाकर्मनिमित्तं श्रीमथुरायां यमुनायाः पश्चिमकूले अमुकतीर्थे आदौ स्नानविधिना स्नानमहं करिष्ये इति संकल्प्य १

पवित्रे २
२

वरदे पापनाशिनी हर त्वं पातकं देवि यन्मया पूर्वसंचितं ६ सरस्वत्यै नमः एषोर्घः गोमतीगो
मत्यैः स्नानं गोदानं गोपिचंदनं दर्शनं गोपि विनाप्य स्वर्गकारा: पंच दुर्लभा: ७ गोमत्यै नमः ए
षोर्घः सूर्यस्य तनये देवि धर्मराजसहोदरि कालिंद्री सह संयुक्ता अर्घं दद्यां नमोस्तुते ८
श्री यमुनायै नमः एषोर्घः गंगायमुनयोर्मध्ये यत्र गुप्ता सरस्वती त्रैलोक्यवंदिता देवि वे
णि अर्घं नमोस्तुते ९ वेण्यै नमः एषोर्घः रुद्रावर्त्तकुरुक्षेत्रे श्रीस्थले पुष्करे पिवा प्रभासे
पंचतीर्थेषु पंच प्राचीसरस्वती १० प्राची सरस्वत्यै नमः एषोर्घः विष्णुपादार्घसंभूते गंगे त्रिपथ
पथगामिनी धर्मद्रवेति विख्याता पापं मे हर जान्हवी ११ जान्हव्यै नमः एषोर्घः भागीरथी
सकलापुण्या सर्वपापोघनाशिनी कारणस्यापि विश्लेषेण गंगा उत्तरवाहिनी १२ वा

२

रणास्यैनमः एषोर्घः षष्टिवर्षसहस्राणि षष्टिवर्षशतानि च ॥ समावर्त्तितुराजेंद्र मघ्याहे
मणिकार्णिका २३ मणिकर्णिकायैनमः एषोर्घः प्रभातेवहते गंगा मध्याहे चसरस्वती
अपराह्ने सर्वतीर्थनिरन्तरो वहति नर्मदा २४ नर्मदायैनमः एषोर्घः विंदुस्वरोनरस्नात्वा स्त्र २
कपिलेश्वरमहामुनिः सिद्धेश्वरप्रसादेन पुनर्जन्मनविद्यते २५ सिद्धेश्वरायनमः एषोर्घः
हरिद्वारप्रयागेच गंगासागरसंगमे नर्मदाचसरित्श्रेष्ठासर्वपापप्रणाशिनी २६ स
प्तजन्मकृतंपापंहरत्ते नर्मदाजलं नर्मदायैनमः एषोर्घः सुवर्णभारसहस्राणि कुरुक्षे
त्रेरविग्रहे तत्फलं लभतेमाघे वेणीस्नानं दिनेदिने २७ वेण्यैनमः एषोर्घः दूरेपिसंगमं
दृष्ट्वा श्रुत्वासगरसाधुनीं विलयं यांतिपापोघः सिंहं दृष्ट्वा मृगाएर्वे २८ गोमत्यैन

३ मः एषोर्घः कीर्णधनपापाचपुण्यपत्नपीसरस्वती गंगा च यमुना चैव पंचनद्यः पुना
3 तुमां १९ पंचनद्यैनमः एषोर्घः ज्ञालत्वानेन मुंचंते प्रयागे मरणेथवा अपवातास्नानमा
त्रेण गोमत्यां विहमसंनिधौ २० गोमत्यैनमः एषोर्घः अपूर्वमसिद वैष्णजोतिर्बृत्रि पति
रेकच पापंनाशाय मेदेवका पनः कायकर्मजं २१ श्रीवर्णपनः एषोर्घः गंगायमु
नयोर्मध्ये यत्किंचित्सलिलं प्रभो तत्सर्वं जाह्नवीतोयमविकल्पो धनंजय २२ जाह्नव्यै
नमः एषोर्घः इत्यर्घः समाप्तः अथोत्तनंतरं हेमाद्रिप्रयोगः ॥ स्वस्तिश्रीमत्समस्तज
गदुत्पत्तिस्थितिर्लयकारणस्यक्ष्मासित्साविवस्ताणस्यप्रणतपारिजातस्यअस्यसत्तानंत
वीर्यस्यश्रीमद्भगवतोमहापुरुषस्यश्रीमदादिनारायणस्याचिंत्यापरिमितशक्त्यांश्रीयमा

प्रतिष्ठितरसातलसुतलवितलरसातलमहातलतलातलसप्तपाताललोकस्योपरि

नामेकतमेब्रह्मांडे

एतस्य महज्जलौघस्य मध्ये परिभ्रममाणानामनेककोटिब्रह्मांडानां मध्ये महदहंकारपृथि
व्यप्तेजोवाय्वाकाशाद्यावरणैरावृते ऽस्मिन्महति ब्रह्मांडकरंडमध्ये आधारशक्तिकूर्मा
नंताद्याः दिग्गजोपरि तन्नेभूर्लोकभुवर्लोकस्वर्लोकमहर्लोकजनलोकतपलोकसत्य
लोकस्याधोभागे महाकालायमानस्महाफणिराजशेषस्य सहस्रफणामणिमंडितऐरावत
पुंडरीककुवामनकुमुदांजनपुष्पदंतसार्वभौमसुप्रतीकाष्टदिग्दंतिशुंडादंडोत्तंभितैः इंद्रा
ग्नियमनिर्ऋतिवरुणवायुकुबेरईशानादिदिक्प्रतिष्ठिते लोकाचलवलयपरितलवणे
धि सुसुरोदसर्पिरसपिःक्षुरोदकादिसप्तार्णवपरिवृते जंबूप्लक्षशाल्मलिकुशक्रौंचर
शाकपुष्कराख्यसप्तद्वीपांतरद्वीपे हिरण्मयंगमाल्यवंतिकिंपुरुषधारित्तिम्मंगादि

चक्रवाक्यसैलम हामलयमध्यगिरि तो

मंडल मि लोका

इत्यवंडमेरुखंडतामनागपत्तिनासौम्यगांधर्ववारुणभरतादिनवखंडेषु भरतखंडे ... आमरावतीभागवतीसिद्धवतीलोकाजनवतीगांधार्वतीकांचनवतीललकावतीपरोतितामरुदन
मेरोर्दक्षिणपार्श्वे ...

५१ कयंचमहानगसहिते नवखंडात्मके दशारण्ययुते महामानसरोवरं स्कारपंचाशत्को
टियोजनविस्तीर्णे भूमंडलविस्तृते गंगादिमहानदीपुण्यतीर्थविलसिते शालिग्रामवि
घ्नेश्वरादिसकलदेवतासंनिधौ अस्मिन् श्रीमज्जलनिधिमध्यमोध्यासितभुजगभोगपर्यं
जना कशायननाभिसरोरुहे अधिवसतो देवतिर्यक्मनुष्यादिसकलजगत्स्रष्टुः परार्द्धद्व
यजीवि[illegible]दिब्रह्मणो द्वितीयेपरार्द्धे पंचाशदतीते वर्षे प्रथममासे प्रथमपक्षे प्रथमस्य
यामेत्तृतीये ३ मपक्षे प्रथमे दिवसे द्वितीये मुहूर्ते प्रथमप्रायाणकाले श्रीश्वेतवाराहकल्पे सप्तमे वै
वस्वतमन्वंतरे श्रीसूर्ये दक्षि[illegible]णायने वर्षा[illegible]तौ महामांगल्यप्रदे मासोत्तमे मा
से श्रावणे मासे शुक्लपक्षे पूर्णमास्यां अमुकवासरे अमुकनक्षत्रयोगकरणे लग्न

[illegible] वतारें [illegible] मेतटे [illegible] मासे मितेप्रभवादि[illegible]संवत्सराणां मध्ये अमुकसंवत्सरे र

५१

ब्रह्महा मद्यपस्तेयी तथैव गुरुतल्पगः महापातकिनस्त्वेते तत्संसर्गी च पंचमः

कर्कटराशिस्थिते सूर्ये मकरराशिस्थिते चंद्रे अमुकराशिस्थिते श्रीदेवगुरौ शेषेषु ग्रहेषु यथायथाराशिस्थानस्थितेषु १

ब्रह्मणहननमद्यपानस्तेयगुरुतल्पगमन~~[illegible]~~तत्संसर्गजनितमहापातकानुपातकोपपातकगोवधपरिवेदना

मुहूर्त्तान्विते एवं गुणविशेषणविशिष्टायां पुण्यतिथौ अमुकगोत्रः अमुकप्रवरः अमुकशर्माहं ममा
नेकजन्मजन्मान्येतत्क्षणपर्यंतं बाल्यपौगंडयौवनवार्द्धकेषु रहसि प्रकाशे च कामाकामकृतोदा
न्यस्तोपपातकमनोवाक्कायकर्मकृतनदहनच्छेदनस्त्रीहिंसनौषधिजीवनमृणहत्या
दिकसंकलीकरणमलिनीकरणअपात्रीकरणजातिभ्रंशपानपरशुजीवजातिवधासत्यकर्मप
रदाराभिगमनअभक्ष्यभक्षणअपेयपानअलेह्यलेहनअचोष्यचोषणअवाच्यवाचनअ
स्पर्शस्पर्शनदेवब्राह्मणवृत्तिच्छेदनविद्यादिगर्वविवाहभंजनतडागच्छेदनविक्रियान्यपतिता
न्नगणान्नगणिकान्नच्छत्रान्नसूतिकान्नराजान्नपितृमातापित्रोस्तिरस्कारस्वात्मस्तुतिगुरु ४
निंदाब्राह्मणनिंदा[illegible]चोरपाखंडसंभाषणजनितकाष्ठयूपचांडालास्थिस्पर्शकृत्या

मद्यपानअभक्ष्यभोजन ४ स्पर्शनपर मर्मघात ३

द्विजपत्नी विधवा शूद्रस्त्री दासी वेश्यागमनान्य तरजातिगमना दिस्पर्शनरूप पपातक ४ उपपातक

पतितस्य ब्राह्मणस्य निरादरसंभाषणादिकर्म देवकुलकर्म मातापितृत्यजन कुलपरंपराप्राप्तगृहस्थधर्मत्याग पिशुनता परद्रव्यहरण [illegible] स्त्रीसंसर्ग [illegible] सर्वसंसर्ग [illegible] दुराचार

ततस्तैलामलकादिना मलापकर्षणस्नानं कुर्यात् । ततः पादौ पाणी च प्रक्षाल्य कुशहस्तो बद्धशिखो जले स्थले चैकैकं पादं कृत्वा आतद्वौ हृदली कृत्वा

[X नमद्वारू तोयपानमत्स्यभोजनसेवन [illegible] इन्द्रियकर्मेन्द्रियविषय [illegible] करण [illegible] श्रोत्रिय
पर [illegible] त्रिगुणातीत नदान चतुर्वर्णरहितसेवा [illegible] विक्रय [illegible] विक्रय [illegible] विक्रय [illegible] प्रतिग्रह

5 मकुवासकुभोजन असाक्षिकं तांबूल दिवास्वप्नाद्यनादिजनितैर्नैविधानां ज्ञाताज्ञात

मम पितृलोक सत्यपुरुषलोक प्राप्त्यर्थं कलाव पुनराष्टत्यर्थं पापानां निर्हरणार्थं करिष्यमाण ऋषितर्पणकर्मणः पूर्वांगं सकलपापक्षयकामः ऊर्जस्व
र्जनकर्मणि अमुकतीर्थस्नानविधिना स्नानमहं करिष्ये अथेत्यनंतरं स्नानविधिकर्म
कर्तव्यता लिख्यते ॥ ॥ (एकं पादं जले एकं स्थले निधाय आचमेत्) अंगुष्ठकनिष्ठकाव्यु

5

तिरिक्तांगुलित्रयमेकीकृत्य दक्षिणहस्तेन माषमज्जानपरिमितं जलमादाय अं
गुष्ठमूलस्पृष्टब्राह्मेण तीर्थेन त्रिवारं शब्दमकुर्वन् पिबेत् ततो ऽंगुष्ठमूलेन मुखं द्विः
प्रमृज्य अंगुष्ठमूलेन च प्रक्षाल्य तर्जनीमध्यमानामिकाभिर्मिलिताभिरास्यमुपस्पृशे
त् ततो मिं ताभ्यामंगुष्ठतर्जनीभ्यां पंक नासारंध्रद्वयं तथैवानामिकांगुष्ठाभ्यां चक्षु
लिर् थर्

सात पश्वापद ... तेन र ... निषेवन वतार्थे तैलह ... वविधिरहित तर्पणविधिरहित संध्याविरहित होमासनारहित वैश्वदेवरहित बालकादिस ... रिभोजन ... भोजन अमुकपत्रादि ...

जनमा [illegible] भोजनमा [illegible] मो ५ नम

अरु ८ हीतितोयमामंत्र्य २

णी ताभ्यामेव चक्षुषी कर्णौ श्रोत्रे अंगुष्ठकनिष्ठिकाभ्यां नाभिं तलेन हृदयं हस्ताग्रेण स्कं
धद्वयं पंचांगुलिभिः शीर्षमिति प्रकारेणाचमेत् ततः ॐ रु ८ ही त्यस्य शुनःशेप ऋषि
र्वरुणो देवता त्रिष्टुप् छंदः जलाभिमंत्रणे विनियोगः ॐ उरु २ हि राजा वरुणश्चकार
सूर्याय पंथामन्वेतवा उ अपदे पादा प्रतिधातवे करुतापवक्ता हृदयाविधश्चित् इति
मंत्रेण तोयमामंत्रयेत् ततो यत्ते शतमिति मंत्रस्य वामदेव ऋषिर्वरुणसवितृविष्णु
विश्वेमरुत्स्वर्का देवता त्रिष्टुप् छंदः तोयावर्त्तने विनियोगः ॐ यत्ते शतं वरुणं
ये सहस्रं यज्ञियाः पाशा वितता महांतः तेभिर्नो अद्य सविता तविष्णुर्विश्वे मुंचंतु
मरुतः स्वर्काः इति मंत्रेण जलं दक्षिणहस्तेन दक्षिणावर्त्तमालोडयेत् ।। ततः सुमित्रिया
न इत्यंजलिमादाय

नमो वरुणा
याभिहितो
वरुणस्य पा
शः ४

यत्ते शतमिति मंत्रेण जलं दक्षिणहस्तेन दक्षिणावर्त्तमालोडयेत् ४

दुर्मित्रियाः२ इति द्रव्यं प्रति निषिंचेत् २

५ सुमित्रियान दुर्मित्रियान इत्योः प्रजापतिऋषिः । आपो देवता यजुश्छंदः जलग्रहण
योर प्रक्षेपणौर्विनियोगः ॐ सुमित्रियान ऽ आप ऽ ओषधयः संतु ॐ दुर्मित्रियास्तस्मै संतु यो
6 स्माद्वेष्टि यं च वयं द्विष्मः इति मंत्रं पठित्वा तज्जलं द्रव्यं बुद्धि स्थिरीकृत्य उत्तरस्यां
दिशि निषिंचेत् ततः कटिचरणौ वस्त्रं रजं घे करौ च मृदा त्रिस्त्रिः प्रक्षाल्याचम्य उ प्रक्षेकालु ह्ली
ततः इदं वि सुरेत्यालभे देंगा त्रिमृदे ति ४ दकाय नमः इति उदकं नमस्कुर्यात् पुनः मृदामादाय अश्वक्रांते रथक्रांते वि
ष्णुक्रांते वसुंधरे मृत्तिके हर मे पापं यन्मया पूर्वसंचितं उद्धृतासि वराहेण कृष्णेन
शतबाहुना दंष्ट्राग्रे निलया देवि मृत्तिके ब्रह्मरूपिणी ततः इदं विष्णुरिति मेधा
तिथिऋषिर्विष्णुर्देवता गायत्री छंदः अंगालंभने विनियोगः ॐ इदं विष्णुर्विच
मृत्तिके ब्रह्मदत्तासि काश्यपेनाभिमंत्रिता । त्वया हतेन पापेन सर्वपापैः प्रमुच्यते ।२। मृत्तिके हर मे पापं यन्मया दुष्कृतं ६
कृतं त्वया हतेन पापेन सर्वपापैः प्रमुच्यते

८८

ॠ मेत्रेधा निक्षेपदम् समूढमस्य पांसुरे इति मंत्रेण सूर्याभिमुखो दक्षिणहस्तेन
मस्तकमारभ्य नाभिपर्यंतं वामेन नाभिमारभ्य पादपर्यंतं स्पालभेत् ततस्तु दर्भी सू सकूलांगार
र्याभिमुखो निमज्जेत् ततः आपोअस्मानिति प्रजापतिऋषिरापो देवता त्रिष्टुप् छं
दः स्नाने विनियोगः ॐ आपोऽअस्मान्मातरः शुंधयंतु घृतेन नो घृतप्वः पुनंतु वि
श्वं हि रिप्रं प्रवहंति देवीः इति निमज्ज्य उदिदाभ्यः शुचिरापूत एमि इत्युन्म
ज्य पुनस्तु स्त्रीन्निमज्ज्यो न्मज्ज्याचम्य मानस्तोके इति कुत्सऋषिः रुद्रो देव
ताजगती छंदः गोमयेनांगानुपलेपने विनियोगः हस्ते गोमयं गृहीत्वा अग्रमग्र
ममित्युपमित्युपमित्रयंते विष्वामित्रो जगती गोमयाभिमंत्रणे विनियोगः अग्रम

इति मंत्राभ्यां स्नात्वा इमानलो कातिमन्त्र (गोमय)नामिति लिंपेत् ३ | ही स्नात प्रसोस्तनूरसि तां त्वा शिवाः शग्मां परिद धेम द्वं वर्णं पुष्यन् ४

रं तिसिंधवः माध्वीर्नः संत्वोषधीः इति मधुस्नानं ।४ आपाः ५ रसमुद्रयस्य ६ सूर्ये संत ७ समाहितं । आपा ८ रसस्य योरस स्तं वोगृह्णाम्युत्तममुपयामगृहीतो सीन्द्रायत्वाजुष्टतमम् इति पञ्चरत्न ।५ ततो भस्मस्नानं । अग्निरिति भस्मजलमिति भस्म स्थलमिति भस्म व्योमेति भस्म सर्वपापहरं गं भस्मलोकशमितिभस्म ।ॐ प्रसद्य भस्मना योनिमपश्च पृथिवीमग्ने । सं ६ सृज्य मातृभिष्ट्वं ज्योतिष्मान्पुनरासदः इति त्र्यम्बकं भस्मना गात्राणि विलिम्पे

७ अश्वक्रांते रथक्रांते विष्णुक्रांते वसुंधरे । शिरसा धारयिष्यामि रक्षस्व मां पदे पदे ॥ ... ग्रस्नानं तिलनामौषधिर्नारसंवने नासामेषमपली नांप विक्रं काय शोधनं १ येकमरोगंभ्रू शोकाभ्रतं न्मेहरन्तु गोमयं गोमयेन तु यः स्नातः आपादतममलकं १ सस्नातः सर्वतीर्थेषु पूतः संवत्सरैर्भवेत् ॥ इति गोमयमभिमंत्र्य ॐ मानस्तोके तनये मानः आयुषि मानो गोषु मानो अश्वेषु रिषः । मानो वीरान् रुद्रभामिनो वधीर्हविष्मन्तः सदमित्वा हवामहे अनेन शिरः प्रभृतीनि पादपर्यन्तानि सर्वाणि अंगान्यनुलिंपेत् केचित्पंचगव्यस्नानं मिच्छंति गोमूत्रं गोमयं क्षीरं दधिसर्पिः समन्वितं सर्वपापविशुद्ध्यर्थं पंचगव्यः पुनातु मां ॥ ॐ सहस्रशीर्षेति नारायण ऋषिः पुरुषो देवता अनुष्टुप् छंदः पंचगव्यस्नाने वि० ॐ सहस्रशीर्षा पुरुषः सहस्राक्षः सहस्रपात् स भूमिं

इति त्रिपाप्मापयते ।७ इति मंत्रेण गोक्षीरेण स्नात्वा ॐ दधिक्राव्णो अकारिषं जिष्णोरश्वस्य वाजिनः सुरभिनो मुखाकरत्प्रण आयूंषि तारिषत् इति मंत्रेण गोदध्ना स्नात्वा ।४ घृतं घृतपावानः पिबत वसां वसापावानः पिबतान्तरिक्षस्य हविरसि स्वाहा दिशः प्रदिश आदिशो विदिश उद्दिशो दिग्भ्यः स्वाहा इति गोघृतेन स्नात्वा पंचामृतस्नानानि । ॐ पयः पृथिव्यां पय ओषधीषु पयो दिव्यंतरिक्षे पयोधाः पयस्वतीः प्रदिशः सन्तु मह्यं इति पयःस्नानं । दधिक्राव्णो इति दधि । घृतं घृतपावानः स्वाहा । इति घृतेन । मधु वाता ऋतायते मधुक्षरन्ति

ॐ यथा वृत्तं गोमयं च इति ... सर्वभूतानां ... कुर्यात् तद्घृतं ... गोमूत्रेण स्नात्वा ॐ गोपयसा ... इति मंत्रेण गोमयेन स्नात्वा २ ॐ पयः पृथिव्यां ... मंत्रेण गोदधिस्नात्वा पौरुषसूक्तं

त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम् उर्वारुकमिव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय मामृतात्

वि ४ पुनन्तु मा पितरः ... लोकाः

७

९. सर्वं तस्य त्वात् प्रतिष्ठ दशांगुलम् इति स्नात्वा चमेति पंचगव्यस्नानं ५ पंचामृ
तैस्नानं पंचामृतं स्नानमभिरा स्नांतरं ॥ ६ भस्म हस्ते गृहीत्वा सर्वेषामेव देवानां पू
ज्यो रुद्रोत्र देवता तस्मात्पवित्रं भस्मैवं ते न स्नानमघापहं यथाग्निर्दहते भस्मतृण
काष्ठादिसंचयं तथा मे दहतां पापं कुरु भस्मशुचेः शुचिः ; २ ॐ नमस्ते रुद्र इति
परमेष्ठि ऋषिः रुद्रो देवता गायत्री छंदो भस्मस्नाने विनियोगः ; ॐ नमस्ते रुद्र मन्य
व ऽउतोत ऽइषवे नमः बाहुभ्यामुत ते नमः स्नात्वा छिराचम्य ॥ ततो गोमयलि
प्तएवं वक्ष्यमाणैरष्टभिर्मंत्रैः प्रतिमंत्रं कुंभमुद्रया अंजलिना वा शिरोऽभिषिंचे
त् तैर्मंत्राणि यथा इमम्मे वरुणेति शुनःशेप ऋषिर्वरुणो देवता गायत्री छं
ति

८ दः अभिषेके विनियोगः इमम्मे वरुणश्रुधीहवामद्याचामृडया त्वामवस्युराच
४ के १ तत्वायामीति शुनःशेप ऋ. षिर्वरुणो देवता त्रिष्टुप् छंदः अभिषेके विनि-
योगः ॥ तत्वायामि ब्रह्मणा वंदमानस्तदाशास्ते यजमानो हविर्भिः अहेडमानो
धु वरुणेहबोध्युरुशंस मा न आयुः प्रमोषीः १ त्वन्नो इति मंत्रस्य वामदेव ऋषि-
रग्निर्देवता त्रिष्टुप् छंदः अभिषेके विनियोगः ॐ त्वन्नो अग्ने वरुणस्य विद्वान्देवस्य
विद्वान्देवस्य हे. डो अवयासिसीष्ठाः यजिष्ठो वह्नितमः शोशुचानो विश्वा द्वेषांसि
प्रमुमुग्ध्यस्मत् २ स त्वन्नो इति मंत्रस्य वामदेव ऋषिर्वरुणो देवता त्रिष्टुप् छं-
दः अभिषेके वि० ॥ स त्वन्नो अग्ने वमो भवोतीनेदिष्ठो अस्या उषसो व्युष्टौ व्य

८

वयस्य नो वरुण ए ४ रराणो ब्रीहि मडीक २ सुहवो नो ऽ एधि ४ ॐ मापद्यतिप्रजापतिर्
ऋषि हृदयस्थलं देवता यजुः छंदः अभिषेके विनियोगः ॐ मापो मोष धीर्हिं ८ साद्युम्नो र्धामनो
रजँस्ततो वरुण नो मुंच यदाहुरघ्न्या इति वरुणेति शायामहे ततो वरुण नो मुंच
मामृति ५ उदुत्तमं मंत्रस्य शुनःशेफ ऋषिर्वरुणो देवता त्रिष्टुप् छंदः अभिषेके विनियो
गः ॐ उदुत्तमं वरुण पाशमस्मदवाधमं विमध्यमं श्रथाय अथा वयम
मादित्य व्रते तवानागसो अदितये स्याम ६ मुंचन्त्विति मंत्रस्याथर्वणो भिषक्
ऋषिरोषधयो देवतानुष्टुप् छंदः अभिषेके विनियोगः ॥ मुंचंतु मा शपथ्या
दथो वरुण्यादुत अथो यमस्य पड्वीशात्सर्वस्माद्देवकिल्बिषात् ७ अवभृथेति

(ततो कांडात्कांडात् इति दूर्वा मार्जनं । द्विवारं ॐ कांडात्कांडात्प्ररोहन्ती परुषः परुषस्परि । एवानो दूर्वे प्रतनु सहस्रेण शतेन च ।। अपाघमेति मंत्रेण पाप-
ः काव चेत् । अपाघमपकिल्बिषमपकृत्यामपो रपः । अपामार्ग त्वमस्मदप दुःस्वप्न्यं सुव । पुनातु । निमज्योन्मज्याचामेत् ।२)

९ प्रजापतिरृषिर्यज्ञो देवता यजुश्छंदः आभिषेके विनियोगः ॥ आवभृथ निचुंपुण नि-
९ चेरुरसि निचुंपुणः आवदेवैर्देवकृतमेनोयासिषमवमर्त्यैर्मर्त्यकृतं पुरुराव्णो देव रि-
देवानांध समिदसि ३ षस्पाहि ८ ततस्तस्मिन् निमज्योन्मज्याचम्य ततो वक्ष्यमाणैरोंकारादिभिर्मंत्रैः प्रतिमंत्रं कु-
शत्रयेण सजलेन मस्तकमारभ्य नाभिपर्यन्तं प्रदक्षिणं मार्जनं कुर्यात् मंत्राणि यथा ओंकारस्य
ब्रह्मा ऋषिः परमात्मा देवता गायत्री छंदः पावने विनियोगः ओं पुनातु महाव्याहृतीनां
प्रजापतिरृषिरग्निर्वायुः सूर्यो देवता गायत्र्युष्णिगनुष्टुप्छंदांसि पावने विनियोगः भूः द्वि सि ३
पुनातु भुवः पुनातु स्वः पुनातु महः पुनातु जनः पुनातु तपः पुनातु सत्यं पुनातु
तत्सवितुर्विश्वामित्र ऋषिः सविता देवता गायत्री छंदः पावने विनियोगः तत्सवि

द्वि ग १

तुर्वेरएणंम० पुनातु आपोहिष्ठेति तिसृणां सिंधुद्वीपऋषिः। रापोदेवतागायत्री छंदः पावने विनियोगः। ॐ आपोहिष्ठामयोभुवस्तान ऊर्जेदधातन महेरणाय
चक्षसे १ योवः शिवतमोरसस्तस्यभाजयतेहनः उशतीरिवमातरः २ तस्मात्र
रंगमामवोयस्यक्षयायजिन्वथ आपोजनयथाचनः ३ पुनातु इदमित्यस्यप्रजापतिऋषिः। रापोदेवतामहापंक्तिछंदः पावने विनियोगः। ॐ इदमापः प्रवहत्ता
वद्यंचमलंचयत् यच्चाभिदुद्रोहानृतं यच्चशेपे अभीरुणं आपोमातस्मादेनसः प
कार२ वमानश्चमुंचतु १ पुनातु हविष्मतीरिति प्रजापतिऋषिः। लिंगोक्तादेवता अनुष्टुप् छंदः पावने विनियोगः। हविष्मतीरिमा आपो हविष्मा २॥ आविवासति हवि

१० ष्मा देवो अध्वरो ह विष्माँ अस्तस्सूर्यः पुनातु १० देवीरप इत्ति प्रजापति ऋषिः आ
पो देवता पंक्तिः छंदः पावने विनियोगः देवीरापो अपान्नपाद्यो वऊर्मिर्हविष्य इंद्रि ह२
यावाँ [illegible] दिंतमः तं देवेभ्यो देवत्रा दत्त शुक्रपेभ्यो येषां भागस्थस्वाहा पुनातु ११ कार्षिरसी
त्ति प्रजापति ऋषिः आपं देवता अनुष्टुप् छंदः पावने विनियोगः कार्षिरसि स
मुद्रस्य त्वा क्षित्या उन्नयामि समापो अद्भि[illegible]त समोषधीभिरोषधीः पुनातु १२ २ग
आपोदेवा मधुमती[illegible] त्यस्य बृहस्पति ऋषिः आपो देवता अनुष्टुप् छंदः पावने वि
नियोगः आपोदेवा मधुमतीरगृभ्णन्नूर्जस्वतीराजस्वश्चितानाः याभिर्मित्रावरु
णावभ्यषिंच[illegible]न्याभिरिंद्रमनयन्नत्यरातीः पुनातु १३ द्रुपदादिवेत्ति प्रजाप

स्पृष्व सरस्वत्या ऋषयः आपो देवता अनुष्टुप् छंदः पावने विनियोगः ॥ द्रुपदादि
वमुमुचानः स्विन्नः स्नातोमलादिव पूतं पवित्रेणेवाज्यमापः शुंधंतु मैनसः पुना
तु १४ ॐ ॥ इतिमंत्रस्य दध्यंगाथर्वण ऋषिः आपो देवता अनुष्टुप् छंदः पावने
विनियोगः शन्नो देवीरभिष्टय ऽ आपो भवंतु पीतये शंयोरभिस्रवंतु नः पुनातु १५
अपां रसमित्यस्य बृहस्पति ऋषिः रसो देवता अनुष्टुप् छंदः पावने विनियो
गः अपां रसमुद्वयसं सूर्ये संतं समाहितं अपां रसस्य यो रसस्तं वो गृ
ह्ला २ ह्णाम्युत्तममुपयामगृहीतोसींद्राय त्वा जुष्टं तमं १६ आपो देवीरित्यस्य सिंधुद्वीप
ऋषिः आपोन्पकुन्सारिणी देवता अनुष्टुप् छंदः पावने विनियोगः आपो दे
[illegible] गिरिंगयद्यौ २

११ वीरुधः स्तजमधुमतीरयस्पामापयजाम्ब; तासामास्यानादुं जिह्न तामोषधय:
सुपिप्पला; पुनातु १८ पुनंतुमेति प्रजापति ऋषि: पित्र्यं देवता त्रिष्टु[redacted]प्छंद: पा
वने विनियोग: पुनंतु मा पितर: सोम्यास: पुनंतु मा पितामहा: पुनंतु प्रपिताम
हा; पवित्रेण शतायुषा प्र[redacted]या विश्वमायुर्व्यश्नवै पुनातु १९ आग्न इत्यस्य वैखा
नस ऋषि: अग्निर्देवता गायत्री छंद: पावने विनियोग: अग्न: [redacted]: आयूं
षि पवस आसुवोर्जमिष[redacted]न: आरेबाध स्वदच्छुनां [redacted] पुनातु २० पु
नंतु मेति प्रजापति ऋषि। लिंगोक्ता देवता अनुष्टुप्छंद: पावने विनियोग;
पुनंतु मा देवजना: पुनंतु मनसा धिय: पुनंतु विश्वा भूतानि जातवेद: पुनी

हिमा पुनातु २१ पवित्रेणपुनाहीतिप्रजापतिऋषिः रग्निर्देवता गायत्रीछंदः पावने
विनियोगः ॥ पवित्रेणपुनाहिमाशुक्रेणदेवदीद्यत् अग्नेक्रत्वाक्रतूंरनु पुनातु २२ यत्त
इतिप्रजापतिऋषिरग्निर्देवता गायत्रीछंदः पावनेविनियोगः यत्तेपवित्रमर्चिषि
अग्नेविततमंतरा ब्रह्मतेनपुनातुमा पुनातु २३ पवमानइतिप्रजापतिऋषिः सोमोदे
वता गायत्रीछंदः पावनेविनियोगः पवमानः सोअद्य नः पवित्रेणविचर्षणि। यःपो
तासपुनातुमा पुनातु २४ उभाभ्यांदेवेतिप्रजापतिऋषिः सवितादेवता गायत्रीछंदः
पावनेविनियोगः उभाभ्यांदेवसवितः पवित्रेणसवेनच मांपुनीहिविश्वतः पुना
तु २५ वैश्वदेवीपुनातीतिप्रजापतिऋषिर्विश्वेदेवता त्रिष्टुपछंदः पावनेविनियो

ओं भूः चित्पतिर्मा पुनात्वच्छिद्रे· केपं· पुनातु· ओं भुवः वाक्पतिर्मा पुनात्वच्छिद्रे· यम्· पुनातु· ओं स्वः देवो मा सविता पुनात्वच्छिद्रे· केपं पुनातु
ओं भूर्भुवः स्वः

१२ गः वैष्णवदेवी पुनातीदेव्यागा घस्या मिमा बृहस्तन्वो वीतपृष्ठाः तयामदन्तः सधमादेषु
वयं स्याम पतयो रयीणाम् पुनातु २६ ~~चित्पतिर्मेति प्रजापति~~ २६ चित्पतिर्मेति प्रजाप
ति ऋषिः सविता देवता यजुश्छन्दः पावने विनियोगः चित्पतिर्मा पुनातु वाक्पतिर्मा
पुनातु देवो मां सविता पुनात्वच्छिद्रेण पवित्रेण सूर्यस्य रश्मिभिः तस्य ते पवित्रपते प
वित्रपूतस्य यत्कामः पुने तच्छकेयम् पुनातु २७ पुनातु २८ ॐ भूः पुनातु पुनातु ३० ओं भुवः
ॐ स्वः पुनातु ३१ ॐ महः पुनातु ३२ ॐ जनः पुनातु ३३ ॐ तपः पुनातु ३४ ॐ सत्यं पुनातु
३५ ॐ तत्सवितुर्व· ॐ सर्वं पुनातु ३६ ततः पुनरिमं ।। ।। इमं मे वरुण इति शुनः
शेफ ऋषिर्वरुणो देवता गायत्रीछन्दः अभिषेके विनियोगः इमं मे वरुण

देवो मा सविता पुनात्वच्छिद्रेण पवित्रेण सूर्यस्य रश्मिभिः तस्य ते पवित्रपते पवित्रपूतस्य यत्कामः पुने तच्छकेयम् ४ १२

धीह वांध्याचाम्ह ऽ या॥ त्वामवस्युराचके १ तत्वायामीति शुनःशेफ ऋषिर्वरुणो देवता
त्रिष्टुप्छंदः अभिषेके विनियोगः तत्वायामिब्रह्मणावंदमानस्तदाशास्ते यजमानो हवि
र्भिः अहेडमानो वरुणेह बोध्युरुशंस मा न आयुः प्रमोषीः २ त्वन्नो इति मंत्रस्य
वामदेव ऋषिरग्निर्देवता त्रिष्टुप्छंदः अभिषेके विनियोगः त्वन्नो अग्ने वरुणस्य
विद्वान्देवस्य हेडो अवयासिसीष्ठाः यजिष्ठो वह्नितमः शोशुचानो विश्वाद्वेषांसि प्र
मुमुग्ध्यस्मत् ३ सत्वन्न इति मंत्रस्य वामदेव ऋषिरग्निर्देवता त्रिष्टुप्छंदः अभिषे
के विनियोगः सत्वन्नो अग्नेवमो भवोती नेदिष्ठो अस्या उषसो व्युष्टौ अवयक्ष्व
नो वरुणं रराणो वीहि मृडीकं सुहवो न [illegible] एधि ४ मापः इति प्रजापति ऋ

१२ सिर्हदयप्सूलं देवताय जुः छंदः अभिषेके विनियोगः ॐ मापोमोषधीर्हिंसीः धाम्नो धाम्नो रा
13 जंस्ततो वरुण नो मुंच यदाहुरघ्न्या इति वरुणेति शपामहे ततो वरुण नो मुंच ५ उदुत्त
ममिति मंत्रस्य शुनःशेफ ऋषिर्वरुणो देवता त्रिष्टुप् छंदः अभिषेके विनियोगः
ॐ उदुत्तमं वरुण पाशमस्मदवाधमं विमध्यमं श्रथाय अथा वयमादित्य व्रते त
वानागसो अदितये स्याम ६ मुंचंत्विति मंत्रस्य पूर्वेण भिषक् ऋषिरोषध्यो देवता
अनुष्टुप् छंदः अभिषेके विनियोगः मुंचंतु मा शपथ्याद थो वरुण्या दुत अथो यमस्य
ह्री पड्वीशात्सर्वस्माद्देवकिल्बिषात् ७ अवभृथमपेति प्रजापतिऋषिर्यज्ञो देवता यजुः
छंदः अभिषेके० अवभृथ निचुंपुणो निचेरुरसि निचुंपुणः ॥ अव देवैर्देवकृत

ल्वि

मेनो यासिषमवमस्त्रैमर्त्यकृतं पुरुणचाो देवरिषस्पाहि ८ पूर्ववत् अभिषिंचेत् (त
(तः अमाघमेत्यस्यसुनःशेपऋषिरपामार्गो देवता अनुष्टुप्छंदः अपामार्गैरघमा)
(र्जने विनियोगः अपाघमपकिल्बिषमपकृत्यामपोरपः ॥ ~~षप्न्यं सुवा~~ अपामार्गत्वमस्म)
(स्मदप दुःष्वप्न्यं सुव ॥ एनानुइति मंत्रेण अपामार्गैः पावयेत् ततः कांडात्कांडादि)
(ति अग्निऋषिः दूर्वेष्टका देवता अनुष्टुप्छंदः मार्जने विनियोगः कांडात्कांडात्प्ररो)
(हन्ती परुषः परुषस्परि एवानो दूर्वे प्रतनु सहस्रेण शतेन च इति मंत्रेण दूर्वा)
(मार्जनं कुर्यात्) ततः अंतर्जलेमग्नः ऋतं च सत्यं चेत्यस्याघमर्षण ऋषिर्भाववृ
त्तो देवता अनुष्टुप्छंदः अघमर्षणे विनियोगः ॐ ऋतं च सत्यं चाभीद्धात्तपसोऽध्य

१४ जापत ततो रात्र्यजायत ततः समुद्रो अर्णवः समुद्रादर्णवादधि संवत्सरो अजायत अहोरा
15 त्राणि विदधद्विश्वस्य मिषतो वशी सूर्याचंद्रमसौ धाता यथापूर्वमकल्पयत् दिवं च पृथिवीं
३ त्रिवारं चांतरिक्षमथो स्वः इत्यघमर्षणं पठेत् द्रुपदादिवेति प्रजापत्य ऋषिः सरस्वत्यो ऋषयः आ
पो देवता अनुष्टुप् छंदः अघमर्षणे विनियोगः ॐ द्रुपदादिव मुमुचानः स्वि[illegible] स्ना
पाज्य तोमलादिव पूतं पवित्रेणेवाज्यं आपः शुंधंतु मैनसः इति वा पठेत् ॥ ॥ आयं गौरिति प्रजा
पति ऋषि विरजतेः परावररूपो देवता गायत्री छंदः अघमर्षणे विनियोगः ॥ आयङ्गौः
पृश्निरक्रमीदसदन्मातरं पुरः पितरं च प्रयन्त्स्वः १ अंतश्चरति रोचनास्य प्राणादपा
नती व्यख्यन्महिषो दिवं २ त्रिं. राज्ञा मविराजति वाक्पतंगाय धीयते प्रतिवस्तो

१५ मा नस्तोके इति द्विस्त्रो वधनं ॐ मा नस्तोके त० अथ जलमध्ये स्नानांगतर्पणं ॐ भूर्देवांस्तर्पयामि ॐ भुवर्देवांस्तर्पयामि ॐ स्वर्देवांस्तर्पयामि ३
ॐ भूर्भुवः स्वर्देवांस्तर्पयामि ४ ततः उपवीती कृत्वा ॐ भूः ऋषींस्तर्पयामि ॐ भुवः ऋषींस्तर्पयामि २ ॐ स्वः ऋषींस्तर्पयामि ३ ॐ भूर्भुवः स्वः ऋषींस्तर्पयामि ४

५६ लघु मर्षणं १
ॐ कार स्वर्वकं २

ॐ ह ऋषिः २ इति मन्त्रं पठेत् सतिरं प्राणायामं ना कुर्यात विष्णुं वा स्मरेत् ततो ज
लान्निः सत्य धौतेवासी परिधाय मद्राऊ रू करौ प्रक्षाल्य चम्य प्राणायामं कुर्यात् त
तः मध्यान्ह संध्योपासनं कुर्यात सप्तव्याहृतीनां प्रजापति ऋषिर ग्नि वायु सूर्य बृहस्प
ति वरुणेन्द्र विश्वेदेवा देवता गायत्र्युष्णिगनुष्टुब्बृहती पंक्ति त्रिष्टुब्जगत्यः छंदांसि प्रा
णायामे विनियोगः तत्सवितुरिति विश्वामित्र ऋषिः सविता देवता गायत्री छंदः प्राणाया
मे विनियोगः आपोज्योतिरिति प्रजापति ऋषिर्ब्रह्माग्निर्वायु सूर्या देव
ता द्विपदा गायत्री छंदः प्राणायामे विनियोगः एवमृष्यादिकं स्मृत्वा बद्धासनो
मौनी संमीलितनयनः पूरककुंभकरेचकक्रमेण प्राणायामत्रयं कुर्यात् ॐ

उत्तरीयधौतेवाससी परिधाय गा २ तिलकं कृत्वा ... ततो पसव्यं ॐ भूः पितॄंस्तर्पयामि ॐ भुवः पि० ॐ स्वः पि० ॐ भूर्भुवः स्वः पि० ४ सव्यं ...

पदारः स ... ततः ... तर्पयामि ... पितरः सर्वे ... ततः ... ॐ ... दे वा च पितृ मि ... ४२

२५ भूः ॐ भुवः ॐ स्वः ॐ महः ॐ जनः ॐ तपः ॐ सत्यं ॐ तत्सवितुरिति गायत्री ॐ आपो
15 ज्योतीरसोऽमृतं ब्रह्म भूर्भुवः स्वरोम् इति मंत्राणि मनसा पठेत् ततः पुष्पाण्यंबुमि सूर्योपस्थाने २
कृ श्राणि अंजलिना सकृत् तिष्ठन् ऊर्ध्वबाहुः सन् सूर्यमुदीक्षन् वक्ष्यमाणमंत्रैरु
पस्थानं कुर्यात् मंत्राणि यथा उद्वयं उदुत्यमिति द्वयोः प्रस्कण्व ऋषिः सूर्यो
देवता गायत्री छंदः सूर्योपस्थाने [illegible] विनियोगः उद्वयं तमसस्परि स्वः पश्यन्त उत्तर ज्योतिः पश्यं त उत्तरं ४
म् देवं देवत्रा सूर्यमगन्म ज्योतिरुत्तमम् १ उदुत्यं जातवेदसं देवं वहन्ति केतवः दृशे वि
श्वाय सूर्यम् २ चित्रमिति कुत्सङ्गरस्करित्तिर्द्धं गापर्वेण ऋषिः छंदोः सूर्यो देव
ता त्रिष्टुप् छंदः उद्दिमि कु छंदः सूर्योपस्थाने विनियोगः चित्रं देवानामुदगादनी २
द्वयोः

ॐ। चक्षुर्मित्रस्य वरुणस्याग्नेः आप्रा द्यावापृथिवी अंतरिक्षं सूर्य आत्मा जगतस्तस्थुषश्च २ तच्चक्षुर्देवहितं पुरस्ताच्छुक्रमुच्चरत् पश्येम शरदः शतं जीवेम शरदः शतं शृणुयाम शरदः शतं प्रब्रवाम शरदः शतमदीनास्याम शरदः शतं भूयश्च शरदः शतात् ४ प्रणवस्य ब्रह्माऋषिः परमात्मा देवता गायत्री छंदः व्याहृतीनां प्रजापतिऋषिरग्निर्वायुः सूर्यो देवता गायत्र्युष्णिगनुष्टुप् छंदांसि तत्सवितुरिति विश्वामित्रऋषिः सविता देवता गायत्री छंदः गायत्रीजपे विनियोगः ॥ दशवारं अष्टोत्तरशतं वा जपेत् ॥ ॥ ततो विभ्राडित्यनुवाकं पुरुषसूक्तं शिवसंकल्पं मंडलब्राह्मणं रूपस्थानं कुर्यात् तद्यथा विभ्राडित्यनुवाकस्य प्रस्कण्व ऋषिः गायत्री...

सहस्र २

गायत्रीच पपाशतया २

१६ यमदग्निः न मे कुत्स ऋषिर एषा स्यां गिरस ऋषिः प्रथमा जगती तिस्रो गायत्र्यः त्र्यं
16 त्या त्रिष्टुप[illegible]द घे ति वृह गायत्री तरुणि तत्सूर्यस्य द्वे त्रिष्टुभौ व एमहा दे वृहती सलो तन्मित्रस्य
वृहत्यैषा यं त्तद वृ हति त्र्याक स्येनेति त्रिष्टुप तं प्रलप्येतिति सृः प्रतीकोक्ता त्र्यपं छेन द्विति
द्वयोः प्रजापतिर्ऋषिः चित्रमिति कुत्स ऋषिः आद्या जगती द्वितीया त्रितीया त्रि
ष्टुभौ विभ्राडिति सर्वसूक्तस्य विभ्राड ऋषिः सूर्यो देवता गायत्री छंदः सूर्योप
स्थाने विनियोगः ॥ ॥ विभ्राड् वृहत्पिवतु सोम्यं मध्वायुर्दधद्यज्ञपता वविहुतं
म् वातजूतो यो अभिरक्षति त्मना प्रजाः पुपोष पुरुधा विराजति १ उदु त्यं जातवे
दसं देवं वहंति केतवः दृशे विश्वाय सूर्यम् २ येना पावक चक्षसे [illegible] भुरण्यं तं

जनां २ँ अनु त्वं वरुण पश्यसि ३ दैव्याव ध्वर्यू आगतं रथेना सूर्यत्वचा मध्वा
यज्ञं समंजाथे तं प्रत्नथा यं वेनश्चित्रं देवानाम् ४ तं प्रत्नथा पूर्वथा विश्वथे
मथा ज्येष्ठतातिं बर्हिषदं स्वर्विदम् प्रतीचीनं वृजनं दोहसे धुनिमाशुं जयन्त
मनु यासु वर्धसे ५ अयं वेनश्चोदयत्पृश्निगर्भा ज्योतिर्जरायू रजसो विमाने ।।
इममपां संगमे सूर्यस्य शिशुं न विप्रा मतिभी रिहन्ति ६ चित्रं देवानामुदगादनी
कं चक्षुर्मित्रस्य वरुणस्याग्नेः आप्रा द्यावापृथिवी अन्तरिक्षं सूर्य आ
त्मा जगतस्तस्थुषश्च ७ आ न इडाभिर्विदथे सुशस्ति विश्वानरः सविता देव एतु अ
पि यथा युवानो मत्सथा नो विश्वं जगदभिपित्वे मनीषा ८ यदद्य कच्चिद्वृत्रहन्नुद

गा अग्निं सूर्य सर्वेना दिन्दूते व शो ९ तरणिर्विश्वदर्शतो ज्योतिष्कृदसि सूर्य वि
श्वमाभासि रोचनम् १० तत्सूर्यस्य देवत्वं तन्महित्वं मध्या कर्त्तोर्विततं २. सञ्जभा
र यदेदयुक्त हरितः सधस्थाद्रात्री वासस्तनुते सिमस्मै ११ तन्मित्रस्य वरुणस्या
भिचक्षे सूर्यो रूपं कृणुते द्योरुपस्थे अनन्तमन्यद्रुशदस्य पाजः कृष्णमन्यद्धरितः
सम्भरंति १२ बण्माहारँ॥ असि सूर्य बडादित्यमाहारँ॥ असि महस्ते सतो म
हिमापनस्यते द्धा देवमहाँ २॥ असि १३ बट्सूर्य श्रवसामहाँ रँ॥ असि सत्रादे
वमहाँ २॥ असि महा देवानामसूर्यः पुरोहितो विभुर्ज्योतिरदाभ्यम् ॥ १४ आ
यन्त इव सूर्यं विश्वेदिन्द्रस्य भक्षत वसूनि जाते जनमान ओजसा प्रति भागं न

दीधिम २५ अद्यादेवा उदीताः सूर्यस्य निर ऽ॰ हसः पिपृता नोरवद्यात् तन्नो मित्रो
वरुणो मामहन्ताम दितिः सिन्धुः पृथिवी ऽ उत द्यौः २६ आकृष्णेन रजसा वर्तमा
नो निवेशयन्नमृतं मर्त्यं च हिरण्ययेन सविता रथेना देवो याति भुवनानि पश्य
ॐ भूर्भुवः स्वः न् २७ ॥ ॥ अथ पुरुषसूक्तम् ॐ सहस्रशीर्षेति नारायण ऋषिः पुरुषो देवता
पंचदशानुष्टुप् अन्त्या त्रिष्टुप् सूर्योपस्थाने विनियोगः ॥ ॥ ॐ सहस्रशीर्षा पुरुषः
सहस्राक्षः सहस्रपात् स भूमिं ऽ॰ सर्वतस्पृत्वा त्यतिष्ठद्दशाङ्गुलम् १ पुरुष ए
वेदं ऽ॰ सर्वं यद्भूतं यच्च भव्यम् उतामृतत्वस्येशानो यदन्नेनातिरोहति २ एता
वानस्य महिमातो ज्यायांश्च पुरुषः पादोस्य विश्वा भूतानि त्रिपादस्यामृतं दिवि

१८ 18 विरु त्रिपादूर्द्ध्व उदैत्पुरुषः पादोस्येहाभवत्पुरुषः पादोस्येहाभवत्पुनः ततो विष्व
ङ्व्यक्रामत्साशनानशने अभि ४ ततो विराडजायत विराजो अधि पूरुषः स जातो
अत्यरिच्यत पश्चाद्भूमिमथो पुरः ५ तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतः सम्भृतम्पृषदाज्यम् पा
शूंस्तांश्चक्रे वायव्यानारण्याग्राम्याश्च ये ६ तस्माद्यज्ञात्सर्वहुत ऋचः सामा
नि जज्ञिरे छन्दांसि जज्ञिरे तस्माद्यजुस्तस्मादजायत ७ तस्मादश्वा अजायन्त
ये केचोभयादतः गावो ह जज्ञिरे तस्मात्तस्माज्जाता अजावयः ८ तं यज्ञम्बर्हि
षि प्रौक्षन्पुरुषं जातमग्रतः तेन देवा अयजन्त साध्या ऋषयश्च ये ९
यत्पुरुषम्व्यदधुः कतिधा व्यकल्पयन् मुखङ्किमस्यासीत्किम्बाहू किमूरू पादा

उच्यते १० ब्राह्मणोस्यमुखमासीद्बाहूराजन्यः कृतः ऊरूतदस्यद्वैश्यः पद्भ्या
ᳪशूद्रोअजायत ११ चंद्रमामनसोजातश्चक्षोःसूर्योअजायत श्रोत्राद्वायुश्च
प्राणश्चमुखादग्निरजायत १२ नाभ्याआसीदन्तरिक्षᳪशीर्ष्णोद्यौःसमवर्त्तत प
द्भ्याम्भूमिर्द्दिशःश्रोत्रात्तथालोकाँ२।। अकल्पयन् १३ यत्पुरुषेणहविषादेवा
यज्ञमतन्वत वसन्तोस्यासीदाज्यङ्ग्रीष्मइध्मःशरद्धविः १४ सप्तास्यासन्परिधा
यस्त्रिःसप्तसमिधःकृताःदेवायद्यज्ञन्तन्वानाअवध्नन्पुरुषम्पशुम् १५ यज्ञेनय
ज्ञमयजन्तदेवास्तानिधर्म्माणिप्रथमान्यासन् तेहनाकंमहिमानःसचंत यत्र
पूर्वेसाध्याःसंतिदेवाः १६ अथशिवसंकल्पः।। जज्ञाग्रतइतिषड्ऋचेश्चशि

१९ 19 वसंकल्पस्य ऋषिर्मनुर्देवतात्रिष्टुप्छंदः सर्वोपस्थानेवि० ॐ॥ यज्जाग्रतोदूरमुदे
तिदैवंतदुसुप्तस्यतथैवेति दूरंगमंज्योतिषांज्योतिरेकंतन्मेमनः शिवसंकल्पमस्तु
१ येनकर्माण्यपसोमनीषिणोयज्ञेकृण्वंतिविदथेषुधीराः यदपूर्वंयक्षमंतःप्र
जानांतन्मेमनः शिवसंकल्पमस्तु २ यत्प्रज्ञानमुतचेतोधृतिश्चयज्ज्योतिरंतरमृतं
प्रजासु यस्मान्नऋतेकिंचनकर्मक्रियतेतन्मेमनः शिवसंकल्पमस्तु ३ येनेदंभू
तंभुवनंभविष्यत्परिगृहीतममृतेनसर्वम् येनयज्ञस्तायतेसप्तहोतातन्मेमनःशि
वसंकल्पमस्तु ४ यस्मिन्नृचः सामयजूंषि यस्मिन्प्रतिष्ठितारथनाभाविवाराः
यस्मिंश्चित्तं सर्वमोतंप्रजानांतन्मेमनः शिवसंकल्पमस्तु ५ सुषारथिरश्वानि

ओंमर्थ्यतःस्तः

वृषभन्मनुष्यान्नेनीयते भीशुभिर्वाजिन इव ॥ हृत्प्रतिष्ठं यदजिरं जविष्ठं तन्मे म
नः शिवसंकल्पमस्तु ॥ ६ ॥ अथ मंडलब्राह्मणं मंडलेति मांडव्य ऋषिः सूर्यो दे
वता जगती छंदः सूर्योपस्थाने विनियोगः ॥ ओं यदेतन्मंडलं तपति तन्महदुक्थं ता कृ
ऽऋचः स ऋचां लोकोऽथ यदेतदर्चिर्दीप्यते तन्महाव्रतं तानि सामानि स साम्नां लो
कोऽथ यऽ एष एतस्मिन्मंडले पुरुषः सोऽग्निस्तानि यजूंषि स यजुषां लोकः १ सैषा
त्रय्येव विद्या तपति तद्धैतदप्यविद्वांस आहुस्त्रयी वा ऽएषा विद्या तपतीति वा
दृ२ ग्घैव तत्पश्यंती वदति २ स ऽएवम् मृत्युर्यऽएषऽ एतस्मिन्मंडले पुरुषोऽथैतदमृतं यदे
तदर्चिर्दीप्यते तस्मान्मृत्युर्न म्रियतेऽमृते ह्यंतस्तस्मादु न दृश्यतेऽमृते ह्यंतः ३ तदेष श्लो

ह्री ऽएष२

ह्यहोरात्रे विवस्वत्तमेवमेव वस्ते सर्वतो २

२० को भवत्यंतरं मृत्योरमृतमित्यवरं ह्येतन्मृत्योरमृतं मृत्यावमृतमाहितमित्येतस्मिन्
२० हि पुरुष एतन्मंडलं प्रतिष्ठितं तपति मृत्युर्विवस्वंतं वस्त इत्यसौ वा आदित्यो विवस्वा
न्नेष ह्येनेन परिवृतो मृत्योरात्मा विवस्वतीत्येतस्मिन्हि मंडल एतस्य पुरुषस्यात्मेतदे च
षप्तो को भवति ४ तयोर्वा एतयोरुभयोरेतस्य चार्चिष एतस्य च पुरुषस्यैतन्मंड
कं ४ लं प्रतिष्ठा तस्मान्महदुक्थं परस्मै न शंसेन्नेदेतां प्रतिष्ठां छिनदानीत्योतां ३ः ह स प्र
तिष्ठां छिंते शंसमूचिरे ह परिचक्षते प्रतिष्ठां छिन्नो हि भवतीत्यधिदेवतं ५ अ
थाध्यात्मं यदेतन्मंडलं तपत्ययं ०. स ह्रुक्मोऽथ यदेतदर्चिर्दीप्यत इदं तत्पुष्कर
पर्णमापो ह्येता ऽ अपः पुष्करपर्णमप्सु ऽ एतस्मिन्मंडले पुरुषो यमेवास्यो

४ यो महदुक्थं परस्मै शंसति तस्मादुक्थ ३ १९८१

२०

यथ. हिरण्मयः पुरुषस्तदेतद्वै तत्र यथ. संस्कृत्येहोपधत्ते तद्यत्सर्वेवानुसथ. स्था
म ऊर्ध्वमुत्क्रामत्तदेतमप्येति यऽ एषतपति तस्मादग्निन्नाद्रियेत परिहं तुम मुत्र
सेषु तदा भवतीत्युऽ एवाधियत्तमृ ६ ऽऽ पाध्यात्म मदे तेन्मंडलं तपति य
श्चैष कल्ऽइदं तन्छुक्लमप्स्वन्तु प यदेतदर्चिर्दीप्यते यच्चैतत्सुष्कर पर्णमिदं तत्कु
५०७४ ष्ममप्सन्तपयं एतस्मिन्मंडले पुरुषो यश्चैव हिरण्मयः पुरुषो य मेव स योयं द
क्षिणेक्षन्पुरुषः ७ स एष ऽए वलोकं पृणता मेष सर्वोग्निरभिसंपद्यते तस्मै तत्
न्मिथुनं यायथ. स मेक्ष न्पुरुषोऽहमहेतदात्मनो य न्मिथुनं यदा वै सह मिथुनेना
पसर्वोपकृत्स्नः कृत्स्नो तायेतद्यत्ते द्वेभवतो द्वंद्वथ. हि मिथुनं प्रजननं त

२१ स्माद्धेद्धं लोकं परेणोऽउपधीयेते तस्माद्द्वाभ्यां द्वाभ्यां चितिं प्रणयंति ८. स एष वेंद्रो यो १९
यं दक्षिणेऽक्षन्पुरुषोऽथेयमिंद्राणी ताभ्यां देवा एतां विधृतिमकुर्वन्नासिकां तस्माज्जा
यायाऽअंते नाश्नीयाद्वीर्यवान्हास्माज्जायते वीर्यवंतमुह साजनयति यस्याऽअंतो
नाश्नाति ९ तदेतद्देवव्रतꣳ राजन्यबंधवो मनुष्याणामनुतमां गोपायंति तस्मादु ते
षु वीर्यवान्नायत्ते मतवाकानयसाक्षिर्षे प्रोतं जनयति १० तौ हृदयस्याकाशं प्र
त्यवेत्य मिथुनीभवतस्तौ यदा मिथुनस्यांतं गच्छतोऽथ हैतत्पुरुषः स्वपिति तद्यथा
हैवेदं मानुषस्य मिथुनस्यांतं गत्वाऽसंविद इव भवत्येवꣳ हैवैतदसंविद इव भवति
दैवꣳ ह्येतन्मिथुनं परमो ह्येष आनंदः ११ तस्मादेवंवित्स्वप्या[illegible]क्यꣳ हैते
ने ण्रो २१

एवत देवते मिथुनेनप्रियेण धाम्ना समर्द्धयति तस्मादु ह स्वपंतं धुरेव न वोधयेन्ने
देते देवते मिथुनी भवतो हि न सानीति तस्मादु है-तत्सुषु[illegible]षुप्तः श्लेष्मणामिव मुखं भ
वत्येते एव तद्देवते रेतः सिंचतस्तस्माद्रेतस इदं सर्वं संभवति यदिदं किंच १२
सुष स एष एव मृत्युर्य एष एतस्मिन्मंडले पुरुषो यश्चायं दक्षिणेक्षन्पुरुषस्तस्य हेतस्य
हृदये पादावतिहितौ तो है तदाच्छिद्योत्क्रामतिस यदोत्क्रामत्यथ हैतत्पुरुषो म्रियते
तस्मादु हैतन्मृतमाहुराच्छेद्यस्येति १३ एष उ एव प्राण एष हीमाः सर्वाः प्रजाः प्रण
यति तस्यैते प्राणाः स्वाः स यदा स्वपित्यथैनमेते प्राणाः स्वा अपियंति तस्मात्स्वा
प्ययः स्वाप्ययो ह वै तं स्वप्न इत्याचक्षते परोक्षं परोक्षकामा हि देवाः १४ स ए

२२ नैसुप्तोनकस्यचनवेदनमनसासंकल्पयतिनवान्नस्परसंविजानातिनघ्राणेन
गंधंविजानातिनचक्षुषापश्यतिनश्रोत्रेणशब्दंशृणोत्येतद्वैदेवतादापीनाभवंतिसए
षएकःसन्प्रजासुबहुधाव्याविष्टस्तस्मादेकासतीलोकंपृणासर्वमग्निमनुविभव
त्यपक्षपदेकएवतस्मादेको २५ तदाहुरेकोमृत्युर्बहवा इत्येकश्चबहवश्चेतिह
ब्रूयाद्यदहासावमुष्मिन्नेकोपक्षपदिहप्रजासुबहुधाव्याविष्टस्तेनोबहवः २६ जा
३ तदाहुरंतिकेमृत्युर्दूरा इत्यंतिकेचदूरेचेतिहब्रूयाद्यदहायमिहाध्यात्मं
नैनांतिकेपक्षपदसावमुष्मिन्नेनोदूरे २७ तदेषश्लोकोमवनुपनोभात्यपाश्रितोर
सानाश्वेसंस्सरेमतत्त्रतिय देतन्मंडलंतपतिनदन्नमष यएतस्मिन्मंडलेपुरु

षः सोत्तासएतस्मिन्मण्डले पुरुषः सोन्नंतन्नेपश्यंतो भातीत्यधिदेवतम् १८ अथाध्यात्मं
इदमेवशरीरमन्नं नन्नमयथो यं दक्षिणेक्षन्पुरुषः सोत्ता स एतस्मिन्नन्नेपश्यंतो भा न्नर
ति १९ तमेतमग्निरित्यध्वर्यव उपासते यजुरित्येष हीदं सर्वं युनक्ति सामेति छंदोगा द३
न्र एतस्मिन्हीदं सर्वं समानमुक्थमिति बह्वृचा एष हीदं सर्वमुत्थापयतीति यातु रू
रिति यातुविद एतेन हीदं सर्वं यतं विषमिति सर्पाः सर्प इति सर्पविद ऊर्गिति दे
तिर वारयिरिमनुष्या मायेत्यसुराः स्वधेति पितरो देवजन इति देवजनविदो रूपमिति
र्व गंधर्वा गंधा इत्यप्सरसस्तं यथा यथोपासते तदेव भवति तद्धैनां भूत्वावति तस्मा
देनमेवंवित्सर्वैरेवैतैरुपासीत सर्वं हैतद्भवति सर्वं हैनमेतद्भूत्वावति २० स

२२ एष त्रिवृदेकोग्निः ऋगेका यजुरेका सामैका ष्टकां चात्रचैवोपदधाति १९ कर्ण एव त

२न स्याऽऽयतनं मध्यं यजुषां पुरुष एव तस्याऽऽयतनमप्यया ऽ सामां पुच्छमेव तस्या

23 आयतनमेवं त्रीष्टकः २१ ते वा एते त्रय एव चरुः कर्ण एतच्च पुच्छं पर्णमेतं पुरुषमप्यीत

ऋ उ मे ऋक् साम यजुः पिनष्टि एवं स्वकेष्टकः २२ स ऽ एष एव मृत्युर्य एष एतस्मि

न्मंडले पुरुषो यश्चायं दक्षिणेक्षन्पुरुषः स एष एवं विद आत्मा भवति स य देवं वि

ला द स्माल्लोकात्प्रैत्यथैतमेवात्मानमभिसंभवति सोऽमृतो भवति मृत्युर्ह्यस्यात्मा भवति २

ति मंडले ब्राह्मणं समाप्तम् ॥ ॥ तत्राहुः किं छंदः का देवताग्नेः शिर ऽ इति गा

यत्री छंदोग्निर्देवता शिरः १ किं छंदः का देवता ग्रीवा ऽ इत्युष्णिक् छंदः सविता

देवताग्नी का: २ किं छंदः का देवतानः कमितिबृहतीछंदो बृहस्पतिर्देवतानः कं ३
किं छंदः का देवतापर्यासविति बृहद्रथंतरे छंदो द्यावापृथिवी देवी देवते पर्यासो ४ किं
छंदः का देवतामध्यमितित्रिष्टुप्छंदः इंद्रो देवतामध्यम ५ किं छंदः का देवता
श्रोणी इतिजगतीछंदः अदित्यो देवता श्रोणी ६ किं छंदः का देवतायस्मादिदं
प्राणद्वतः [illegible]त ऽ इस्सति छंदो [illegible] छंदः प्रजापतिर्देवता ७ किं छंदः का देवता [illegible]यमबार
श्राण ऽ इति यत्तायज्ञीयं छंदो वैश्वानरो देवता ८ किं छंदः का देवता तो [illegible] इत्यनुष्टु
प्छंदो विश्वेदेवा देवता [illegible] ९ किं छंदः का देवता श्रीवंतं विति पंक्तिःछंदो मरुतो
देवता श्रीवंतो १० किं छंदः का देवता प्रति ष्ठे ऽ इति द्विपदा छंदो विष्णुर्देवता

२४

प्रति ष्टे ११ किं छंदः का देवता प्राणा ३ इति त्रिष्टुं दां छंदो वायुर्देवता प्राणाः १२ किं छंदः का देवतो नातिरिक्तानीति न्यूनाक्षरा छंदः आपो देवता नातिरिक्तानि सेषा तम विद्ये वेतन्मयो हेवैताद्देवता एतमात्मानमभि संभवति नरो ओं न्या लोकवगा याः श्रीशीरस्ति नेनांवा इदमग्र आसीन्नैवसदासीत् इति किं छंदः समाप्तः ॥

॥ इत्युपस्थायप्रदक्षिणीकृत्य नमस्कृत्य नमस्कृत्य ॥ ॥ त्रिषु दर्भेषूपविश्य दर्भत्रयं वामपादगौल्फ त्वा दक्षिणेन धायपप्राणान्स्वाध्यायं कुर्यात् स्वाध्यायप्रयोगो यथा ॐ वस्कपृष्ठा ॐ गोतमभरद्वाजाभ्यां नमः कर्णयो विश्वामित्रयमदग्निभ्यां नमः ॐ नासापुटयो वशिष्ठकश्यपाभ्यां नमः वाचि ॐ अत्रये नमः शि

अथातो ब्रह्मयज्ञस्य व्याख्यास्यामः दर्भेषु उपविश्य दर्भपाणिः पूर्वाभिमुख देशकालौ स्मृत्वा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं ब्रह्मयज्ञाख्यं करिष्ये ... मंत्रत्रयं ब्रह्मांतं सहिते ... प्रजापतिर्देवता सवा ... सविता ... अग्निः ... प्रतिलिंगोक्ता देवता ... ओंकारस्य ब्रह्मा ऋषिः दैवी गायत्री छंदः अग्निर्देवता यजुः सूर्यो देवता ... भोगः

मुखं ... इति सत्र्विन्यासः २४

छंदः ... शरीरे न्यसेत्

रसि ॐ गायत्र्यै नमः ग्रीवायां ॐ अग्नये नमः हृदये विसर्जनेन नमः ए एवं श्रो ॐ सवि

त्रे नमः बाह्वोः ॐ बृहस्पत्यै नमः ॐ इन्द्राग्निभ्यां नमः कुक्षौ ॐ द्यावापृथिवीभ्यां

नमः उदरे त्रिष्टुभे नाभौ ॐ यज्ञाय नमः गुह्ये ॐ वैश्वानराय नमः ऊर्वोः अनुष्टु

भे नमः ॐ विश्वेभ्यो देवेभ्यो नमः जङ्घयोः पङ्क्त्यै ॐ दक्षेन नमः मरुद्भ्यो नमः पादयोः ॐ हृ

पदाये विसर्जनेन नमः सर्वाङ्गे ॐ गपतस्य शसिं भवे मंत्रा इति नासापुटादि प्राणायतनेषु

ॐ विष्णवे दसे नमः हस्तद्वय विपर्यासे ॐ नासाग्राये ॐ अघोनमः पादादिमस्तकां

तं ॐ हिरण्मयेन पात्रेण सत्यस्यापिहितं मुखं ... प्रीयंतां

ततः प्रणवव्याहृतिसहितां गायत्रीं जपित्वा ... ध्यायेत् ॥ इषेत्वोर्जेत्वा ...

कुर्यात्। ततोऽध्येष्ट्रस्संध्योपास्त नित्यतर्पणं कुर्यात्। तत्प्रयोगो यथा। अर्घसंपुटे सेता।

र्पितं अनुवाकांतेकं ॥ श्री॥ [illegible] ॐ ॥ इषेत्वोर्जेत्वावायवस्थदेवोवः सविताप्रा
र्पयतु श्रेष्ठतमायकर्मण ऽ आप्यायध्वम घ्न्या इन्द्रायभागम्प्रजापतिरनमीवा ऽ
अयक्ष्मामावस्तेनईशतमाघशंस ऽ सोध्रुवाऽ अस्मिन्गोपतौस्यात्त्वह्वी यजमा
नस्यपशून्पाहि। १०॥ ॐ हिरण्मयेनपात्रेण सत्यस्यापिहितं मुखम्। योसावादित्ये
पुरुषः सोसावहम् ॐ खंब्रह्म॥ ॐ स्वस्तिनु कोऽप्यगस्तिरिक्तोकुशास्यउपग
हव्यातिरिक्तोकुशास्यउदीच्यांदिशिप्रक्षेपंकुर्यात्। एवंयथाशक्ति ब्रह्मयज्ञंकृत्वा
तर्पणंकुर्यात्। तत्प्रयोगोयथा विश्वेदेवासइतिगृत्समदऋषिर्विश्वेदेवादेवता
गायत्रीछंदस्तर्पणेविनियोगः॥ विश्वेदेवासआगतशृणुतमयिमइ॰हव

इदमर्घ्यजलं मित्रयेत्येव — इदम् [illegible] गतिश्मन नोलेत्विनी मारतां

[illegible] हीतादेवा त्या नाहर

म ॥ एदंबर्हिरंबिषीदत ॥२॥ विश्वेदेवाश्ण्णुतेममितिसुहोत्रऋ षिविश्वेदेवादेवता त्रिष्टुपछंदः स्तर्पणेविनियोगः ॥ विश्वेदेवाः श्ण्णुतेमयिमं हवम्मेये अंतरिक्षेय उपद्यविष्टये अग्निजिह्वाउतवायजत्र आसद्यास्मिन्बर्हिषिमादयध्वम् २ एता न्पामावाहनं ८ ऋत्वादेवीदीन्तर्पयेत् ॥ यथा ॐब्रह्मातृप्यतां ॐविष्णुस्तृप्यतां २ ॐरुद्रस्तृप्यतां ३ ॐदेवास्तृप्यतां ४ ॐछंदांसितृप्यंतां ॐवेदास्तृ ॐऋषयस्तृ प्यंतां ॐगंधर्वास्तृप्यंतां ॐइतराचार्यास्तृप्यंतां ॐसंवत्सरसावयवस्तृप्यंतां ॐअप्स रसस्तृप्यंतां ॐदेवानुगास्तृप्यंतां ॐनागास्तृप्यंतां ॐसागराःस्तृप्यंतां ॐपर्व तास्तृप्यंतां ॐसरितस्तृप्यंतां ॐमनुष्यास्तृप्यंतां ॐयक्षास्तृप्यंतां रक्षांसि

२६ त्तृप्यंतां ॐ पिशाचास्तृप्यंतां ॐ सुपर्णास्तृप्यंतां ॐ भूतानिस्तृप्यंतां ॐ पशवस्तृप्यं
28 तां ॐ वनस्पतयस्तृप्यंतां ॐ ओषधयस्तृप्यंतां ॐ भूतग्रामश्चतुर्विधस्तृप्यंतां ॐ
मरीचीस्तृप्यंतां ॐ अत्रिस्तृप्यंतां ॐ अंगिरास्तृप्यंतां ॐ पुलस्त्यस्तृप्यंतां ॐ पुलह
स्तृप्यंतां ॐ क्रतुस्तृप्यंतां ॐ प्रचेतस्तृप्यंतां ॐ वशिष्ठस्तृप्यंतां ॐ भृगुस्तृप्यंतां ॐ ना
रदस्तृप्यंतां इति अंजलीन्देवांस्तर्पयेत् इति उपवीती प्राङ्मुखो वा देवतीर्थे वर्तिना
यवोदकेन उदके नैव वा एकैकांजलिना तर्पयेत् ततो निवीती ॐ सनकस्तृप्यं
तां २ ॐ सनंदनस्तृप्यंतां २ ॐ सनातनस्तृप्यंतां २ ॐ कपिलस्तृप्यंतां २ ॐ आसु
रिस्तृप्यंतां २ ॐ वोढुस्तृप्यंतां २ ॐ पंचशिखस्तृप्यंतां २ ॐ इति मनुष्यान्कातीं
मनुष्यान्कायतीर्थेनांजलिनां द्वयेन तर्पयेत् ३

र्येनांजलिद्वयेन तर्पयेत् ततोपसव्यम् तिलमिश्रितं जलं गृहीत्वा दक्षिणाभिमु
खः पातितवामजानुः जलांजलित्रयेण पितृतीर्थेन दिव्यपितॄन् तर्पयेत् ॐ कव्यवाड
नलस्तृप्यतां ३ ॐ सोमस्तृप्यतां २ ॐ अर्यमा तृप्यतां २ अग्निष्वात्ताः पित
रस्तृप्यंतां २ ॐ सोमपाः पितरस्तृप्यंतां ३ ॐ बर्हिषदः पितरस्तृप्यंतां २ इति
दिव्यपितॄन् तर्पयेत् ॥ ॥ ततः ॐ यमाय नमः ॐ धर्मराजाय नमः २ ॐ मृत्यवे न
मः ३ ॐ अंतकाय नमः २ ॐ वैवस्वताय नमः २ ॐ कालाय नमः २ ॐ सर्वभूत
क्षयाय नमः २ ॐ औदुंबराय नमः २ ॐ दध्नाय नमः ॐ नीलाय नमः २ ॐ पर
मेष्ठिने नमः २ ॐ वृकोदराय नमः २ ॐ चित्राय नमः २ ॐ चित्रगुप्ताय

२७ नमः ॥२ ॐ ॥ इति चतुर्दशयमात्मकं सतिलजलांजलित्रयेण तर्पयेत ॥ ॥ त
तः आगच्छंतु मे पितरः इमं गृ ह्णन्त्वपोंजलिं इति पितॄन् आवाह्य ॥ उदीरतात्र्यांर
गिसश्चार्षं तुनः इति तिसृणां शंखः प्रजापति ऋषिः पितरो देवता त्रिष्टुप्छंदः
ऊर्जमिति प्रजापति ऋषिः रापो विराट् पितृभ्य इति प्रजापतये सरस्वत्या ऋषयः पि
तरो देवता त्रिष्टुप्छंदः मधुवाता इति सृणां गौतम ऋषिर्विश्वे देवा देवताः
गायत्री छंदः सर्वेषां पितृतर्पणे विनियोगः ॐ उदीरतामवर ऽ उत्परास ऽ उन्मध्य
मा पितरः सोम्यासः असुं य ऽ ईयुरवृका ऽ ऋतज्ञास्ते नोवंतु पितरो हवेषु १ अमु
क गोत्राः ऽस्मत्पिता मुक शर्मा तृप्यताम् इदं जलं सतिलं तस्मै स्वधा नमः इ

२७

त्तिप्रथमांजलिंपित्रेदद्यात् ॥ ॐ अंगिरसोनः पितरोनवग्वा अथर्वाणोभृगवः सो
म्यासः तेषांवयं सुमतौयज्ञियानामपिभद्रेसौमनसेस्याम १ अमुकगोत्रोऽस्म
त्पिता अमुकशर्मा तृप्यतामिदंजलंसतिलं तस्मैस्वधानमः २ इति द्वितीयां आ
यंतुनः पितरः सोम्यासोग्निष्वात्ताः पथिभिर्देवयानैः अस्मिन्यज्ञेस्वधयामदं
तोधिब्रुवंतु तेवंत्वस्मान् १ अमुकगोत्रोऽस्मत्पिता अमुकशर्मातृप्यतामिदंजलं
सतिलं तस्मैस्वधानमः ३ इतीतृतीयां ॥ ॐ ऊर्जंवहंतीरमृतंघृतंपयः कीला
लंपरिस्रुतम् स्वधास्थतर्पयतमेपितॄन् अमुकगोत्रपितामहोमुकशर्मन्तृ
प्यतामिदंजलंसतिलं तस्मैस्वधानमः १ इतिपितामहप्रथमां ॐ पितृभ्यः

२८ स्वधायिभ्यः धानमः पितामहेभ्यः स्वधायिभ्यः स्वधायिभ्यः स्वधानमः प्र
पितामहेभ्यः स्वधायिभ्यः स्वधानमः अक्षन्पितरोमीमदंतपितरोतीतृपं
तपितरः पितरःशुंधध्वमऌअमुकगोत्रपितामहोमुः इदंज. स्वधानमः इ
ति द्वितीयां उँ येचेहपितरो येचनेहयांश्चविद्मयां उँ ॥ उँ वनप्रविद्म त्वंवेत्थ
यीततेजातवदः स्वधाभिर्यज्ञ ॰ सुकृतंजुषस्व इ अमुकगोत्रपितामहोमुक
शर्म इदंजल. स्वधानमः इति तृतीयां मधुवाताऋतायतेमधुक्षरंतिसिंधवः
मध्वीनः संत्वोषधीः १ अमुकगोत्रः प्रपितामहोमुकशर्मन्त प्पतामिदंस्व-
मः । मधुनक्तमुतोषसोमधुमत्पर्थिवं२॰ रजः मधुद्यौरस्तु नः पिता ३

केचित्तु उदीरतामित्यादिनवमंत्रैः प्रत्येकमंजलिं नाभिवकमेत्याहुः। तन्मते वाक्यमात्रेणैव पित्रादितर्पणं कृत्वा एभिर्मंत्रैरेकां
जलिं दद्यात्। ततः ओं तृप्यध्वमित्यंजलित्रयं पित्रादिभ्यो दद्यात्। ततो मातृतर्पणं कुर्यात्। तत्र चाह व्यासः। पितृभ्यः प्रथमं दद्यात्ततो मातृभ्य
एव चा ततो मातामहादिभ्यो वतत्य त्नीनां ततो जलं। मरीचिः। अंत्र तर्पिता मदानं कृत्वा मातृणां पः श्रयछति। उदकं पिंडदानं च नरकं स तु गच्छति॥ ३

मुकगोत्रप्रपितामहोमुकशर्मंस्तृप्यतामिं॰ स्वधानमः ॐ मधुमान्नोवनस्पति॥ मधुमांअस्तुसूर्यः माध्वीर्गावोभवंतु नः॥ अमुकगोत्रप्रपितामहोमुकशर्मंस्तृप्यतामिं॰ स्वधानमः इतिप्रपितामहायांजलित्रयं दद्यात्॥ ततो नमोवः इत्यष्टानांप्रजापतिऋषिः रससोषजीवस्वधाघोरमन्युपितरोदेवता यजुः पितृतर्पणे विनियोगः नमोवः पितरोरसायनमोवःशोषायनमोवः पितरोजीवायनमोवः पितरःस्वधायैनमोवः पितरोघोरायनमोवः पितरोमन्यवेनमोवः पितरः पितरोनमोवोगृहान्नः पितरोदत्तसतोवः पितरोदेष्मेदध्यः पितरोवासआधत्त अमुकगोत्रमातामहोमुकशर्मंस्तृप्यतामिं॰ स्वधानमः

त्रिदरिपं अधः स्थिति पंक्तेः = २५

ऽ इति कमोवोध्वः। मातृतर्पणं यथा। अमुकगोत्रास्मन्माता अमुकीदेविदा तृप्यताम् इदं जलं सतिलं तस्मै स्वधा। अ॰ गोत्रा॰ पितामही अ॰ दे॰ तृप्यताम् इदं जलं सतिलं तस्मै स्वधा। अ॰ गो॰ प्रपितामही अ॰ दे॰ तृ॰ तस्मै स्वधा। इति वाक्येनैकैकमंजलिं मातृभ्यो दद्यात्। नमो वः पितरो रसाय इति पठित्वा अमुकगोत्रोऽस्मन्मातामहः अ॰ श॰ तृप्यताम् इदं जलं सतिलं तस्मै स्वधा नमः। एवमेव प्रमातामह वृद्धप्रमातामहयोर्दद्यात् अंजलित्रयं प्रत्येकं। ततो मुकगोत्राऽस्मन्मातामही अमुकी देवी तृप्यताम् इदं जलं सतिलं तस्मै स्वधा एवं मातामही प्रमातामही वृद्धप्रमातामहीभ्यो प्रत्येकेकांजलिं दद्यात्। ततः आचार्यादीनां नामगोत्रेण स्वधाकारैस्तर्पयेत् न

इति अनेनैव मंत्रेण मातामहायांजलित्रयं दद्यात् अनेनैव मंत्रेण प्रमातामह
हि प्रमातामहयोरंजलित्रयं त्रयं दद्यात् अथ मातृतर्पणं अमुकगोत्रे मातरमुकि
देवि इदं जलं सतिलं तस्मै स्वधा एवं पितामही प्रपितामह्योरेकैकांजलिं दद्या
त् ततः आचार्यादीनां नामगोत्रेण स्वधाकारैस्तर्पयेत् ॥ ॥ ततो वा त्रिपुंसपत्नजननी
मातामहादित्रयं सस्त्रीतनयादि तातजननी स्वभ्रातरः सस्त्रियः ततो वा सस्त्रि ४
ममगिन्यपत्यधवयुक् जायापितासद्गुरुः शिष्याप्ताः पितरो महालयविधौ तीर्थे तु
प्यातर्पणे ॥ ये बांधवा ये बांधवा अन्यजन्मनि वा बांधवाः ते सर्वे तृप्तिमायांतु ये चास्मत्तोय
काङ्क्षिणः १ ये मे कुले लुप्तपिंडाः पुत्रदारविवर्जिताः तेषां हि दत्तमक्षय्यमिद

२९

श्रीमोचा॰ २ धांधगो॰ श्री॰ ३

४ ५ अपसव्येन वस्त्रनिष्पीडनं । येके चास्मत्कुले जाता अपुत्रा गोत्रिणो मृताः । ते तृप्यंतु मया दत्तं वस्त्रनिष्पीडनोदकं । सव्येन [illegible]चम्य ततः सूर्यायार्घत्रयं दद्यात्

मस्तु तिलोदकं २ आब्रह्मस्तंबपर्यंतं देवर्षिपितृमानवाः । तृप्यंतु पितरः
सर्वे मातृमातामहादयः ३ अतीतकुलकोटीनां सप्तद्वीपनिवासिनां आब्र
ह्मभुवनां ल्लोकानिदमस्तु तिलोदकं ४ इति मंत्रैः पृथक् पृथक् सतिलमुद
कं दद्यात् ततः आचम्य वक्ष्यमाणैर्मंत्रैर्ब्रह्मादीन्पुष्पैः पूजयेत् मंत्रा यथा
ब्रह्मयज्ञानमिति प्रजापतिरृषिर्ब्रह्मा देवता त्रिष्टुप् छंदः पूजने विनियो
गः ब्रह्मयज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्वि सीमतः सुरुचो वेनऽ आयुः सबुध्न्याउप
मा अस्य विष्ठाः सतश्च योनिमसतश्च विवः ॐ ब्रह्मणे नमः १ इदं विष्णु
रिति मेधातिथिरृषिर्विष्णुर्देवता गायत्री छंदः पूजने विनियोगः इदं विष्

३० म्. विच ऋमेत्रेधानिदाधेपदम् सम्. ढमस्यपांसुरे ॐ विष्णवे नमः २ नमस्ते रु

30 द्रमंनितिपरंमेष्ठऋषिः रुद्रो देवता गायत्री छंदः रुद्रपूजने विनियोगः नमस्ते

रुद्रमंन्यव उतोतइषवे नमः बाहुभ्यामुततेनमः ॐ रुद्राय नमः ३ आकृष्णेनेत्य

स्य हिरण्यस्तूपऋषिः सविता देवता त्रिष्टुप्छंदः आदित्यपूजने विनियोगः आ

कृष्णेन रजसा वर्तमानो निवेशयन्नमृतं मर्त्यंच हिरण्ययेन सविता रथेना

देवो याति भुवनानि पश्यन् सवित्रे नमः मित्रस्येत्यस्य विश्वामित्रऋषिर्मित्रो

देवता गायत्री छंदः पूजने विनियोगः मित्रस्य चर्षणीधृतो वो देवस्य सानसि

द्युम्नं चित्रश्रवस्तमम् ॐ मित्राय नमः इमम्मे इत्यस्य शुनःशेप ऋषिर्व

करोसंपोऽग्य मूर्य पुदीत्त न्र

रुणो देवता गायत्री छंदः पूजने विनियोगः ॐ इमम्मे वरुण श्रुधी हवमद्या
च मृडया त्वामवस्युराचके ॐ वरुणाय नमः त[illegible]उत्स्यामप अदर्श्म मस्योति प्र
स्क एव ऋषिः सविता देवता गायत्री छंदः ह ८ सः इत्यस्य वामदेव ऋषिः स
विता देवता अतिजगती छंदः द्याभ्यांसूर्योपस्थाने विनियोगः अदर्श्म मस्य के
तवो विरश्मयो जनाँ २॥ अनु॥ भ्राजंतो अग्नये यथा ऽस्पपयाम गृहीतोसि सू
र्याय त्वा भ्राजायैषते योनिः सूर्याय त्वा भ्राजप १ ह ८ सः शुचिषद्वसुरं
तरिक्षसद्धोता वेदिषदतिथिर्दुरोणसत नृषद्वरसदृतसद्व्योमसदब्जा गो
जाः ऋतजा ऋतं बृहत इति मंत्राभ्यां सूर्योपस्थाय प्रदक्षिणीकृत्या

ईशाय नमः १

३१ दिग्भ्यो नमः इति नमस्कृत्य प्राच्यै दिशे नमः २ ॐ आग्नेय्यै दिशे नमः ३
अग्नये नमः ४ ॐ दक्षिणायै दिशे नमः ५ यमाय नमः ६ ॐ नैर्ऋत्यै दि
शे नमः ७ निर्ऋतये नमः ८ ॐ प्रतीच्यै दिशे नमः ९ वरुणाय नमः १०
ॐ वायव्यै दिशे नमः ११ वायवे नमः १२ ॐ उदीच्यै दिशे नमः १३ सोमा
य नमः १४ ॐ ईशान्यै दिशे नमः १५ ईशानाय नमः १६ ॐ ऊर्ध्वायै दिशे न
मः १७ ब्रह्मणे नमः १८ ॐ अवाच्यै दिशे नमः १९ अनन्ताय नमः २० इ
ति सर्व दिग्देवताभ्यः नमस्कारं कृत्वा ततोपविश्य ब्रह्मणे नमः
१ अग्नये नमः २ पृथिव्यै नमः ३ ओषधीभ्यो नमः ४ वाचे नमः ५ वा

देवागातुविदः इति विसर्जयेत् ... इति मध्याह्नसंध्या ...

वां [illegible] नमः ६ विष्णवे महद्भ्यो नमः ८ आपांपतये वरुणा
यनमः १० इतिनमस्कारं कुर्यात् ततः सजलकरद्वयेन संवर्चसेति परमेष्ठि
ऋषिः प्रजापतिर्देवता त्रिष्टुप् छंदः मुखाजने विनियोगः संवर्चसा पयसा सं
तनूभिरगन्महि मनसा स२ शिवेन त्वष्टा सुदत्रो विदधातु रायोनुमार्ष्टु
तन्वो यद्विलिष्टम् इतिमंत्रेण मुखं विमृशेत् ॥ ॥ इति स्नानविधिसमा
प्तः ॥ आचमनं ॥ प्राणायाम्याम: इति स्नानविधिसमाप्तः आनोभद्रानुवाकपठनम् आनो
भद्राः क्रतवो यन्तु विश्वतोदब्धासो अपरीतास उद्भिदः देवानोयथासदमिद्वृधे असन्नप्रायुवोर
क्षितारो दिवेदिवे २ देवानांभद्रासुमतिर्ऋजूयतां देवाना ᳪ रातिरभिनोनिवर्त्तताम् देवानां सख्य
मुपसेदिमा वयं देवा न आयुः प्रतिरन्तु जीवसे २ तान्पूर्वया निविदाहूमहे वयं भगं मि

त्रमदितिन्दक्षमस्रिधम् अर्यमाणं वरुणं सोममश्विना सरस्वती नः सुभगा मयस्करत् ३ तन्नो
32 ऽवातो मयोभुवातु भेषजं तन्माता पृथिवी तत्पिता द्यौः तद्ग्रावाणः सोमसुतो मयोभुवस्त
दश्विना शृणुतं धिष्ण्या युवम् ४ तमीशानं जगतस्तस्थुषस्पतिं धियं जिन्वमवसे हूमहे वय
म् पूषा नो यथा वेदसामसद्वृधे रक्षिता पायुरदब्धः स्वस्तये ५ स्वस्ति न इन्द्रो वृद्धश्रवाः
स्वस्ति नः पूषा विश्ववेदाः स्वस्ति नस्तार्क्ष्यो अरि~~ष्टबृहस्प~~ष्टनेमिः स्वस्ति नो बृहस्प
तिर्दधातु ६ पृषदश्वा मरुतः पृश्निमातरः शुभंयावानो विदथेषु जग्मयः अग्निजिह्वा
मनवः सूरचक्षसो विश्वे नो देवा अवसागमन्निह ७ भद्रं कर्णेभिः शृणुयाम देवा
भद्रं पश्येमाक्षभिर्यजत्राः स्थिरैरङ्गैस्तुष्टुवांसस्तनूभिर्व्यशेम हि देवहितं
यदायुः ८ शतमिन्नु शरदो अन्ति देवा यत्रा नश्चक्रा जरसं तनूनाम् पुत्रासो य

स्सप्तैकं कुर्यात् गृहे च दूर्वा ... सप्तऋषयः ... सप्तापत्नीमेवास्थापनीया ...

... प्रयोगः २

त्रपितरोभवंतिमानोमध्यारीरिषतायुर्गतोः ९ अदितिर्द्यौरदितिरंतरिक्षमदितिर्मातासपि

तासपुत्रः विश्वेदेवा ऽ अदितिः पंचजना ऽ अदितिर्जातमदितिर्जनित्वं १० सप्तसप्तभिद्रभैस्त्रि

वीरुंधतीसहितम् भिद्रभैः सप्तर्षिस्थापनं कश्यपोऽत्रिर्भरद्वाजो विश्वामित्रोऽथगोतमः जमदग्निर्वसिष्ठश्च सप्तैते

तेऋषयःस्मृताः सप्तर्षीन्सप्रवरान् अरुंधतीसहितान्स्थापयेत् तत्रविधिः आचमनं

प्राणायामः प्रयोगः अद्येत्यादि० देशे च ममशरीरस्य सर्वथैशास्त्रोक्तफलावाप्त्यर्थं कश्यपादि

सप्तर्षीणां अरुंधतीसहितानां सप्रवराणां विष्णोऽध्यशो उशोभिरुपचारैः न्यासपूर्वकं स्था

पनप्रतिष्ठापूजनमहं करिष्ये इति संकल्प्य अथावाहनं सप्तऋषयः प्रतिहिताः शरीरे सप्तरक्षं

ति सदमप्रमादम् सप्तापः स्वपतो लोकमीयुस्तत्र जागृतो ऽस्वप्नजौ सत्रसदौ च देवौ ११

कुंकुमरंजितानदेतानरहि ... अध्यायो ... आरंभ ... दसी ... स्थापना ... श्री ... सर्प ८

... वेत् २ ... इमावेवगोतमभरद्वाजौ ... ऽयं ... ९

केचित्तु पठ्यः ॥ ॐ भूर्भुवः स्वः कश्यपाय नमः कश्यप इहागच्छ इह तिष्ठ आवाहयामि स्थापयामि ॥ १ ॐ भूर्भुवः स्वः अत्रये नमः अत्रे इहागच्छ इह तिष्ठ आवाहयामि स्थापयामि २ ॐ
भूर्भुवः स्वः भरद्वाज इहागच्छ इह तिष्ठ आवाहयामि ३ ॐ विश्वामित्राय नमः विश्वामित्रे ० ४ ॐ भू० गोतमाय ० ५ ॐ भूर्भुवः स्वः जमदग्नये नमः ४ ॥ ६ ॐ भू० वसिष्ठाय नमः ० ७ ॐ भू० अरुंधत्यै ० ×५

३२

33

मामेव गोतम भरद्वाजावयमेव गोतमोयं भरद्वाजो ऽ इमामेव विश्वामित्रोयं जमदग्नी अयमे
व विश्वामित्रोयं जमदग्निरिमावेव वशिष्टकश्यपावयमेव वशिष्ठोयं कश्यपो वागेवात्रिर्वा
चह्यन्नमद्यते त्रिर्ह वै नामैतद्यदत्रिरिति सर्वस्यान्ताभावति सर्वमस्यान्नं भवति य ऽ एवं वेद २
ॐ भूर्भुवः स्वः कश्यपादि सप्तऋषीन् सप्रवरान् अरुंधतीसहितान् सवैष्णवान् आवाहया
मि स्थापयामि मनोजूतिरिति प्रतिष्ठा ॥ सप्तऋषी सप्रवरा अरुंधतीसहितास्तु
प्रतिष्ठितो वरदा भवंतु ॥ अथ न्यासं प्रथमं देहन्यासं कुर्यात् पश्चाद्देवन्यासः पश्चात्पूजनं स
प्तऋषयः प्रतिहिताः शरीरे सप्त रक्षन्ति सदमप्रमादम् सप्तापः स्वपतो लोकमीयुस्तत्र जागृ ३३
तो अस्वप्नजौ सत्रसदौ च देवौ ॥ का १ सहस्रशीर्षा पुरुषः सहस्राक्षः सहस्रपात् स भूमिं एमः

ततः कालरात्रिं त्वा एवं गुणेति ध्यो
अध्यायोक्तगोपाल
प्रतिमितामहविष्णु
पुरुषसूक्तविधिपूजनं करिष्ये २

सर्वतस्पृत्वात्यतिष्ठद्दशाङ्गुलम् १ वामकरायैनमः सप्तऋषीभ्यः सप्रवरेभ्यः अरुंधती-
विष्णुसहितेभ्यः आवाहनंसमर्पयामि १ सप्तऋषयः १ पुरुषएवेदꣳसर्वंयद्भूतंयच्च
भाव्यम् उतामृतत्वस्येशानोयदन्नेनातिरोहति २ दक्षिणकरायनमः इतिआसनं २
सप्तऋषयः १ एतावानस्यमहिमातोज्यायांश्चपुरुषः पादोस्यविश्वाभूतानित्रिपादस्या
मृतन्दिवि ३ वामपादायनमः पाद्यं ३ सप्तऋषयः ० त्रिपादूर्ध्वउदैत्पुरुषः पादोस्येहा
भवत्पुनः ततोविष्वङ्व्यक्रामत्साशनानशनेअभि ४ दक्षिणपादायनमः इतिअर्घ्यंसम
र्पयामि सप्तऋषयः ० ततोविराडजायतविराजोअधिपुरुषः सजातोअत्यरिच्यतपश्चा
द्भूमिमथोपुरः ५ वामजानवेनमः अर्घ्यांतेआचमनंसम० सप्तऋषयः ० तस्माद्यज्ञात्स

२ पंचामृतस्नानानि। पयः पृथिव्यामिति पयः स्नानं। स्नानं। दधिक्राव्णो दधि॰ स्नु॰ घृतं घृतेन॰ स्नु॰ मधु वाता इति मधुनास्नु॰ अपां दं रसेति शर्करा॰ स्नु॰ ४३

स्र

३४ र्हुतः संभृतं पृषदाज्यम् पशूंस्तांश्चक्रे वायव्यानारण्याग्राम्याश्च ये ५ दक्षिणजानुवे नमः

इति स्नानं समर्पयामि॰ ६ सप्तऋषयः तस्माद्यज्ञात्सर्वहुत ऋचः सामानि जज्ञिरे छंदांसि जज्ञिरे तस्मा

द्यजुस्तस्मादजायत ७ वामकट्यै नमः स्नानांते आचमनं समर्पयामि॰ सप्तऋषयः तस्मादश्वा

अजायंत ये के चोभयादतः गावो ह जज्ञिरे तस्मात्तस्माज्जाता अजावयः ८ दक्षिणकट्यै न

मः इति वस्त्रं यज्ञोपवीतं समर्पयामि॰ ९ सप्तऋषयः तं यज्ञं बर्हिषि प्रौक्षन्पुरुषं जातमग्रतः

तेन देवा अयजंत साध्या ऋषयश्च ये १० नाभौ इति गंधं समर्पयामि॰ सप्तऋषयः॰ यत्पुरुषं व्यद

धुः कतिधा व्यकल्पयन् मुखं किमस्यासीत्किं बाहू किमूरू पादा उच्येते ११ हृदयाय नमः ३४

इति पुष्पाणि तुलशीपत्राणि समर्पयामि॰ सप्तऋषयः ब्राह्मणोऽस्य मुखमासीद्बाहू राजन्यः कृतः १२ रामः

ऊरूतदस्ययद्वैश्यः पद्भ्यांशूद्रोऽअजायत ॥ १० ॥ कटे इति धूपं समर्प्य ॥ [11] सप्तस्य ऋषयः चंद्रमा मनसो

जातश्चक्षोः सूर्योऽअजायत श्रोत्राद्वायुश्च प्राणश्च मुखादग्निरजायत ॥ ११ ॥ वामस्कंधे इति

दीपं समर्प्य ॥ [12] सप्तस्य ऋषयः नाभ्याऽआसीदन्तरिक्षं शीर्ष्णो द्यौः समवर्त्तत पद्भ्यां भूमिर्दिशः श्रो

त्रात्तथा लोकाँऽअकल्पयन् ॥ १२ ॥ दक्षिणस्कंधे इति नैवेद्यं समर्प्य ॥ [13] सप्तस्य ऋषयः यत्पुरुषेण ह

विषा देवा यज्ञमतन्वत वसंतोस्यासीदाज्यं ग्रीष्म इध्मः शरद्धविः ॥ १३ ॥ मुखे इति मुखवा

सतांबूलं स ॥ [14] सप्तस्य ऋषयः सप्तास्यासन्परिधयस्त्रिः सप्त समिधः कृताः देवा यद्यज्ञं तन्वा

नाऽअबध्नन्पुरुषं पशुम् ॥ १४ ॥ त्रिनेत्रे इति दक्षिणप्रदक्षिणं च ॥ [15] सप्तस्य ऋषयः यज्ञे

न यज्ञमयजन्त देवास्तानि धर्माणि प्रथमान्यासन् ते ह नाकं महिमानः सचन्त यत्र पूर्वे

३

म्र

आरात्रिकं [illegible] गृहीत्वा [illegible] इमा देवयो
तेमम रक्षा [illegible] वंवेद. २ यज्ञेनयज्ञ. ३ सप्तास्या [illegible] तस्य० आरार्ति
कं समर्पयामि १

साध्यासन्तिदेवाः १७ मूर्द्धनि इतिपुष्पांजलिर्नमस्कारं, सहस्रशीर्षा०कं०२२स्तुतिपा
35 ठं० इतिपूजासमाप्य अद्भ्यःसंभृतः पृथिव्यैरसाच्चविश्वकर्मणः समवर्त्तताग्रेतस्यत्व
ष्टाविदधद्रूपमेतितन्मर्त्यस्यदेवत्वमाजानमग्रे १७ वेदाहमेतंपुरुषंमहान्तमादित्य
वर्णंतमसःपरस्तात् तमेवविदित्वातिमृत्युमेतिनान्यःपन्थाविद्यतेऽयनाय १८ प्र
जापतिश्चरतिगर्भेअंतरजायमानोबहुधाविजायते तस्ययोनिंपरिपश्यन्तिधीरास्त
स्मिन्हतस्थुर्भुवनानिविश्वा १९ योदेवेभ्यःआतपतियोदेवानांपुरोहितः पूर्वोयोदेव
भ्योजातोनमोरुचायब्राह्मये २० रुचंब्राह्मंजनयन्तोदेवाअग्रेतदब्रुवन् यस्त्वैवंब्राह्म ३५
णोविद्यात्तस्यदेवाअसन्वशे २१ श्रीश्चतेलक्ष्मीश्चपत्न्यावहोरात्रेपार्श्वेनक्षत्राणि रामः

१ मावेव गोत्रम ० एवं वेद २ सप्तर्षिभ्यः सप्त० स्तुति पाठं समर्पयामि ३

रूपमाश्विनौव्यात्तं इष्णन्निषाणामम्मईषाणसर्वलोकंमइषाण २२ सप्तऋषयः प्र
तिहिताः शरीरेसप्तरक्षंतिसदमप्रमादम् सप्तापःस्वपतोलोकमीयुस्तत्रजागृतोऽस्व
प्नजौसत्रसदौचदेवौ कं १ इतिक्षमापनं अनयाभगवन्श्रीकश्यपादिसप्तऋषीणांअ
रुंधतीसहितानांसप्रवराणांचविष्णोःषोडशोपचारैः न्यासपूर्वकंपूजनंपरिपूर्ण
मस्तु यस्यस्मृत्याचनामोक्त्यातपोयज्ञक्रियादिषु न्यूनंसंपूर्णतांयातुसद्योवंदेतमच्यु
तं १ इतिपूजांसमाप्य अथसर्वेब्राह्मणाःचंदनलेपनं तांबूलपूर्वकंपरस्परंकल्प
तानि उपवीतानिदद्युः रक्षाबंधनंविधाय उत्सर्गः उं उभाकवियुवानायोनोधर्मःपरापतत् प
रिख्यानिधर्माणिविसख्यानिविसृजामहे ततोनंतरंसूत्रोक्तानांदेवादीनांतर्पणंकुर्यात्

दक्षिणामुखः तिलकुशोदकेन ... ततोनंतरं ... पितरः प्रीयंतां सर्वं उदकोप
स्पर्शः ततः ब्राह्मणपूजनं ३

मोदस्तृप्यतां २ प्रमोदस्तृ॰ ३ सुमुखस्तृ॰ ४ दुर्मुखस्तृ॰ ५ अविघ्नकर्त्ता तृ॰ ६ x ६

स्न॰

यद्यपि संक्षेपेणोक्तं देवादयस्तथापि परोक्तत्वात् विस्तरेण सगणा अपि तर्पणी
36 याः तत्र क्रमो बहुवचनोक्तत्वात् क्रमोपदेशः दक्षिणेनुवाभ्यांजलीनादाय कुशा
क्षतं गृहीत्वा देवानुक्रमः कथ्यते अथ मंत्रोक्तं तर्पणं गणानां त्वा इति मंत्रेण १ मोदा
दस्तृप्यतां यो विनायकास्तृप्यंतां विघ्नकर्त्तातृप्यतां ब्रह्मयज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्वि
सीमतः सुरुचो वेव आवः सबुध्न्या उपमा अस्य विष्ठाः सतश्च योनिमसतश्च विवः १
मंत्रोक्ता ब्रह्मा तृप्यतु विष्णोर राटमसि १ मंत्रोक्तो विष्णुस्तृप्यतां एषते रुद्रभागः स
हस्वस्रांबिकया तंजुषस्व स्वाहैषते रुद्रभागः आखुस्ते पशुः १ मंत्रोक्तः प्रजापतिस्तृप्य ३६
तां सद्यः हस्तैः सनिखंडिभिर्वसिसत्थं सष्ट सयुधरं द्रोगणेन सत्थ सष्टयत्सोमपावहू रामः

शाध्युग्रधन्वाप्रतिहिताभिरस्तान् १ मंत्रोक्ताइंद्रस्तप्यतां चत्वारिशृंगास्त्रयोअस्यपादाद्वेशी
र्षेसप्तहस्तासोऽअस्य त्रिधाबद्धोवृषभोरोरवीतिमहोदेवोमर्त्यांआविवेश १ मंत्रोक्ताअग्नय
ऽस्तप्यंतां नर्यप्रजांमेपाहिश२ स्यपशून्मेपाह्यथर्व्यपितॄन्मेपाहि२आग मंत्रोक्तआहवनी | प
यस्तप्यंतु गार्हपत्यस्तप्यतां दक्षिणाग्निस्तप्यतां सभ्यस्तप्यतां आवसथ्यस्तप्यतां अ१
ग्निरेकाक्षरेणप्राणमुदजयत्तमुज्जेषमश्विनौद्व्यक्षरेणद्विपदोमनुष्यानुदजयतांतानुज्जे१
षंविष्णुस्त्र्यक्षरेणत्रीँल्लोकानुदजयत्तानुज्जेष२ सोमश्चतुरक्षरेणचतुष्पादः पशूनुदज
यत्तानुज्जेषम्पूषापंचाक्षरेण १ पुषापंचाक्षरेणपंचदिशउदजयतानुज्जेष२ सविता
षडक्षरेणषड्ऋतूनुदजयत्तानुज्जेषम्मरुतः सप्ताक्षरेणसप्तग्राम्यान्पशूनुदजयंस्ता

स.

जुज्जेषवृहस्पतिष्टाक्षरेणगायत्रीमुदजयंताम्मुजेषम्मित्रोनवाक्षरेण २ मित्रोनवाक्षरे
37 णत्रिवृतꣳस्तोममुदजंतमुज्जेषंवरुणोदशाक्षरेणविराजमुदजयन्तामुज्जेषमिंद्रःएका
दशाक्षरेणत्रिष्टुभमुदजयंतामुज्जेषंविश्वेदेवाद्वादशाक्षरेणजगतीमुदजयंस्तामुज्जेषंव
सवस्त्रयोदशाक्षरेण ३ वसवस्त्रयोदशाक्षरेणत्रयोदशꣳस्तोममुदजयंस्तमुज्जेष
ꣳमुद्रश्चतुर्दशाक्षरेणचतुर्दशꣳस्तोममुदजयंस्तमुज्जेषमादिसाःपंचदशाक्षरेण
पंचदशꣳ५स्तोममुदजयंस्तमुज्जेषमादितिःषोडशाक्षरेणषोडशꣳस्तोममुदजयंत
मुदजयंनतुजेषम्प्रजापतिःसप्तदशाक्षरेणसप्तदशꣳस्तोममुदजयंतमुजेषम् मंत्रो ३७
कौऽग्निमामौनत्व्येनां इदंविष्णुर्विचक्रमेत्रेधानिदधेपदम् समूढमस्यपाꣳसुरे १मं रामः

मा:

योक्तो विष्णुस्तृप्यतां इंद्राग्नीऽआगतꣳ सुतं इति मंत्रोक्तो अश्विनीकुमारौ तृप्येतां गंधर्व
स्त्वा विश्वावसुः परिदधातु विश्वस्यारिष्ट्यै जजमानस्य परिधिरस्याग्निरिडऽईडितः मित्राव
रुणौ त्वोत्तरतः परिधत्तां ध्रुवेण धर्मणा विश्वस्यारिष्ट्यै जजमानपरिधिरस्याग्निरिडऽई
डितः मंत्रोक्तो अर्यमा तृप्यतां पूषास्तृप्यतां समुद्राय त्वा वाताय स्वाहा शरीराय त्वा वाता
य स्वाहा अनाधृष्याय त्वा वाताय स्वाहा प्रतिधृष्याय त्वा वाताय स्वाहा अवस्य
वे त्वा वाताय स्वाहा अशिमिदाय त्वा वाताय स्वाहा मंत्रोक्तो वायुस्तृप्यतां प्राणस्तृप्यतां अपा
नस्तृप्यतां व्यानस्तृप्यतां उदानस्तृप्यतां समानस्तृप्यतां नागकूर्मः कृकरः देवदत्तः
धनंजयः धनंजयः अदृश्रमस्य केतवो विरश्मयो जनां अनु भ्राजंतो अग्नयो यथा उप

स्व

याम गृहीतोसि सूर्य्याय त्वा भ्राजायैष ते जोनिः सूर्याय त्वा भ्राजाय सूर्य भ्राजिष्ठ भ्राजि
38 ष्ठस्त्वं देवेष्वासि भ्राजिष्ठोहं मनुष्येषु भूयासम् मंत्रोक्तसूर्य्यस्तर्प्पतां चंद्रमा अप्स्वंतरा सुप
दि र्णो धावते विवि रयिं पिशङ्गं बहुलं पुरुस्पृहꣳ हरिरेति कनिक्रदत् मंत्रोक्तश्चंद्रमास्तर्प्पतां सु
गा वो देवाः सदना अकर्म य आजग्मेदꣳ सवनं जुषाणाः भरमाणा वहमाना हवीꣳष्यस्मे
धत्त वसवो वसूनि स्वाहा मंत्रोक्ता वसवस्तर्प्पतां अध्वरस्तर्प्पतां १ ध्रुवस्तर्प्पतां २ आप
स्तर्प्पतां ३ सोमस्तर्प्पतां ४ नलस्तर्प्पतां ५ अनिलस्तर्प्पतां ६ प्रत्यूषस्तर्प्पतां ७ प्रभासस्त
र्प्पतां ८ नमोस्तु रुद्रेभ्यो जे दिवि येषां वर्षमिषवः तेभ्यो दश प्राची दश दक्षिणा दश प्रतीची। ३९
र्दशोदीचीर्दशोर्द्ध्वाः तेभ्यो नमो अस्तु ते भ्यो नोवन्तु ते नो मृडयंतु ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि त राम:

मेधाञ्जुभेदमः १ मंत्रोक्ताएकादशरुद्रास्तृप्यंतां इमागिरऽआदित्येभ्योघृतस्नूः सनाद्राजभ्योजु
ह्वजुहोमि शृणोतुमित्रोअर्यमाभगोनस्तुविजातोवरुणोदक्षोअंशः मंत्रोक्ताद्वादशादित्या
स्तृप्यंतां समुद्रोसिनभस्वानार्द्रदानुः शंभूर्मयोभूरभिमावाहिस्वाहा मारुतोसिमरुतांगणः
शंभूर्मयोभूरभिमावाहिस्वाहावस्युरसिदुवस्वांछंभूर्मयोभूरभिमावाहिस्वाहा मंत्रोक्ता
मरुद्गणास्तृप्यंतां वरुणस्योत्तंभनमसिवरुणस्यस्कंभसर्जनीस्थोवरुणस्यऋतसद
न्यसिदेववरुणस्यऋतसदनमसिवरुणस्यऋतसदनमासीद मंत्रोक्तोवरुणस्तृप्यतां मू
र्द्धावयःप्रजापतिश्छंदः क्षत्रंवयोमयंदश्छंदोविष्टंभोवयोधिपतिश्छंदोविश्वकर्मावयःप
रमेष्ठीछंदोवस्तोवयोविवलश्छंदोवृष्णिर्वयोविशालंछंदःपुरुषोवयस्तंद्रश्छंदोव्याघ्रोवय

श्रः

39

योनाधिष्टञ्छंदः सिंहो वयश्छदिश्छंदः पष्टवाड्वयो बृहती छंदऽउक्षा वयः ककुप्छंद
ऽऋषभो वयः सतोबृहती छन्दो नड्वान्वयः १ अनड्वान्वयः पङ्क्तिश्छंदो धेनुर्वयो जगती छ
न्दस्त्र्याविर्वयऽस्त्रिष्टुप्छंदो दित्यवाड्वयो विराट्छंदः पंचाविर्वयो गायत्री छंदस्त्रिव
त्सो वयऽउष्णिक्छंदस्तुर्यवाड्वयोनुष्टुप्छंदो लोकन्ता इंद्रम् २ माछंदः प्रमाछंदः प्रति
माछन्दोऽअस्त्रीवायछंदः पङ्क्तिश्छंदऽउष्णिक्छंदो बृहती छंदोनुष्टुप्छन्दो विरा
ट्छंदो गायत्री छंदस्त्रिष्टुप्छंदो जगती छंदः ३ पृथिवी छंदोन्तरिक्षञ्छंदो द्यौश्छंदः
समाश्छंदो नक्षत्राणि छंदो वाक्छंदो मनश्छंदः कृषिश्छंदो हिरण्यं छंदो गौश्छंदो ३९
ऽजाश्छंदोश्वश्छंदः ४ एवश्छंदो वरिवश्छंदः शंभूश्छंदः परिभूश्छंदऽआच्छच्छन्दो रामः

मनश्छंदो व्याचश्छंदः सिंधुश्छंदः समुद्रश्छंदः सरिरंश्छंदः ककुप्छंदः त्रिककुम्
छंदः काव्यंछंदो ऽअंकुपंछंदो ऽक्षरपंङ्क्तिश्छंदः पदपंङ्क्तिश्छंदो विष्टारपङ्क्तिश्छंदः क्षुरो
भ्रजश्छंदः आछछंदः ५ आछछंदः सय्यछंदो विहिछंदो बृहछंदो रथंतरंश्छंदो नि
कायश्छंदो विवधश्छंदो गिरश्छंदो भ्राजश्छंदो सꣳस्तुप्छंदो ऽनुष्टुपछंदः एवश्छंदो व
रिवश्छंदो वयश्छंदो वयस्कृच्छंदो विष्पर्द्धाश्छंदो विशालंछंदश्छदिश्छंदो दूरोहणं
श्छंदस्तंद्रंश्छंदो अंकांकंश्छंदः ६ मंत्रोकाश्छंदाꣳसि स्तप्पतां गायत्रीश्छंदस्तप्पतां
उष्णिक्छंदस्तप्पतां त्रिष्टुप्छंदस्तप्पतां बृहतीछंदस्तप्पतां बृहद्रथंतरेछंदस्तप्पतां
यज्ञायज्ञियंछंदस्तप्पतां अनुष्टुप्छंदस्तप्पतां पंक्तिश्छंदस्तप्पतां इतिचतुःसप्ततिछ

इषेत्वोर्जेत्वाद्वा· २ यजुर्वेदस्तत्प्यंतं षडशीतिशाखास्तत्प्यंतं +३

स्र

न्तां·सिस्तत्प्यतां विद्यायांचाविद्यायांचयस्तद्वेदोभयं·सह अविद्यया मृत्युंतीर्त्वाविद्याय

40 मृतमश्नुते मंत्रोक्ताश्चतुर्दश विद्यास्तत्प्यतां अग्निमीळेपुरोहितंयज्ञस्यदेवमृत्विजं हो

तारंरत्नधातमं ऋग्वेदस्तत्प्यतां चतुर्दशशाखास्तत्प्यतां अग्नआयाहिवीतयेगृणानोह

व्यदातये निहोतासत्सिबर्हिषी ३ सामवेदस्तत्प्यंतां सहस्रशाखास्तत्प्यंतां शन्नोदेवीरभि

ष्टयाआपोभवंतुपीतये शंय्योरभिस्रवंतुनः ४ ब्रह्मवेदस्तत्प्यंतां नवभेदशाखास्तत्प्यंतां वि

श्वकर्माविमनाआद्विहायाधाताविधातापरमोतसंदृक् तेषामिष्टानिसमिषमदंतीजत्रा

सप्तऋषीन्परएकमाहुः मंत्रोक्ताऋषयस्तत्प्यंतां अयंपुरोभुवस्तस्यप्राणोभौवायनो ४०

वसंतः आएग्न्यनोगायत्रीद्वासन्तीगायत्र्यैगायत्रंगायत्रादुपांशुःशांत्रिवृत्त्रिवृतोरथंत रामः

रश्विसिष्टऋषिः प्रजापतिर्गृहीतयात्वयाप्राणंगृह्णामिप्रजाभ्यः १ अयंदक्षिणाविश्वकर्मा
तस्यमनोवैश्वकर्मणंग्रीष्मोमानसस्त्रिष्टुब्ग्रैष्मीत्रिष्टुभस्वा २८ स्वारादन्तर्यामो
ऽन्तर्यामामात्यंचदशः पंचदशाद्बृहद्भारजऋषिः प्रजापतिगृहीतयात्वयामनोगृह्णा
मिप्रजाभ्यः २ अयम्पश्चाविश्वव्यचास्तस्यचक्षुर्वैश्वव्यचसंवर्षाश्चाक्षुष्योजगतीवर्षी
जगत्याऽऋक्समम्रक्वसामाच्छुक्रः शुक्रात्सप्तदशः सप्तदशाद्वैरूपंजमदग्निःऋषिः प्रजा
पतिगृहीतयात्वयाचक्षुर्गृह्णामिप्रजाभ्यः ३ इदमुत्तरात्स्वस्तस्यश्रोत्रंसौवंशरच्छ्रोत्र्य
ऽनुष्टुप्शारद्यनुष्टुभऐडमैडान्मंथीमंथिनएकविंशःएकविंशाद्वैराजंविश्वामित्रऋ
षिः प्रजापतिगृहीतयात्वयाश्रोत्रंगृह्णामिप्रजाभ्यः ४ इदमुपरिमतिस्तस्यैवाङ्मात्याहे

स्र. 41

मन्नाह्वाच्यः पंक्तिर्हैमती पंक्तेर्निधनवन्निधनवत आग्रयणः आग्रयणस्त्रिणवत्रयस्त्रिंशः शा
म्योर्॰ शाक्करैवतेन्विश्वकर्मऋषिः प्रजापतिर्गृहीतयात्वयावाचमृह्लामिप्रजाभ्यो लोकंत्ता
इंद्रम् ५ मंत्रोक्ताः ऋषयस्तृप्यंतां वसिष्ठस्तृप्यंतां अरुंधतीस्तृप्यंतां भरद्वाजस्तृप्यंतां
जमदग्निस्तृप्यंतां विश्वामित्रस्तृप्यंतां गौतमस्तृप्यंतां अत्रिस्तृप्यंतां दक्षस्तृप्यंतां या
ज्ञवल्क्यस्तृप्यंतां मरीचिस्तृप्यंतां पुलस्त्यस्तृप्यंतां पुलह क्रतुस्तृप्यंतां प्रचेतास्तृप्यंतां वै(~~स्न.म.स्त०~~
क्षषस्तृप्यंतां महर्षिर्नेमिभृगुस्तृप्यंतां नारदस्तृप्यंतां स्वारोचिषस्तृप्यंतां औत्तमस्तृप्य
ंतां रैवतस्तृप्यंतां चक्षुषस्तृप्यंतां महातेजस्तृप्यंतां वैवस्वतस्तृप्यंतां जैमुनिस्तृप्यंतां ४१
व्यासस्तृप्यंतां वैशंपायनस्तृप्यंतां सुमंतस्तृप्यंतां आश्वलायनस्तृप्यंतां मुद्गलस्त॰ रामः

सूर्यरश्मिर्हरिकेशः पुरस्तात्सविता ज्योतिरुदयाँ ऽअजस्रम् तस्य पूषा प्रसवे याति विद्वान्त
सम्पश्यन्विश्वा भुवनानि गोपाः १ शांखायनस्तृप्यतां बैजवापायनस्तृप्यतां लाट्यायन
स्तृप्यतां गोभिलस्तृप्यतां जातूकर्ण्यस्तृप्यतां जाबालस्तृप्यतां चंद्रमा गंधर्वस्य नक्षत्रा
ण्यप्सरसो भेकुरयो नाम स न ऽइदं ब्रह्म क्षत्रं पातु तस्मै स्वाहा वाट् ऋताषाडृतधामाग्नि
र्गन्धर्वस्तस्यौषधयोऽप्सरसो मुदो नाम स नः इदं ब्रह्म क्षत्रम्पातु तस्मै स्वाहा वाड्भ्यः स्वा
हा १ संहितो विश्वसामा सूर्यो गंधर्वस्तस्य मरीचयोऽप्सरसऽआयुवो नाम स न ऽइदं
ब्रह्म० २ सुषुम्णः सूर्यरश्मिश्चंद्रमा गंधर्वस्तस्य नक्षत्राण्यप्सरसो भेकुरयो नाम स न इदं
ब्रह्म० ३ इषिरो विश्वव्यचा वातो गंधर्वस्तस्याऽपोऽप्सरसऽऊर्जो नाम स न ऽइदं ब्रह्म० ४ भुज्यु

स्र:

सुपर्णोयज्ञोगंधर्वस्तस्यदक्षिणाऽअप्सरसस्तावानाम सनऽइदंब्रह्म० ५ प्रजापतिर्विश्वकर्माम 42
नोगंधर्वस्तस्यऋक्सामान्यप्सरसऽएष्टयोनाम सनऽइदंब्रह्मक्षत्रंपातुतस्मैस्वाहावाट्ताभ्यः
स्वाहा मंत्रोक्ताःगंधर्वास्तप्पतां ६ अपेतवीतविचसर्पतातोजेत्रस्यपुराणाये चनूतनाः अ
दाद्यमोवसानंपृथिव्याऽअक्रन्निमंपितरोलोकमस्मै १ मंत्रोक्तापुराणमाचार्यस्तप्पतां अ
हेपारावताना मैलभतेराऽऽसीचापूरत्रयोःसंधिभ्योजतुर्मासेभ्योदात्यौहान्संवत्सरा
यमहतःसुपर्णान् मंत्रोक्तअहोरात्राणीस्तप्पतां अग्नेः पक्षतिर्वायोन्तिपक्षतिरिंद्र
स्यनृतीयासोमस्यचतुर्थीदित्यैपंचमीन्द्राण्यैषष्ठीमरुताऽसप्तमीबृहस्पतेरष्टम्यर्यम्णो ४२
नवमीधातुर्दशमीन्द्रस्यैकादशीवरुणस्यद्वादशीयमस्यत्रयोदशी १ इंद्राग्न्योःपक्षतिःस रामः

रस्वत्यैनिपक्षतिर्म्मित्रस्यतृतीयापांचतुर्थीनिर्ऋत्यैपंचम्यग्नीषोमयोःषष्ठीसर्पाणाᳬंसप्तमी
विष्णोरष्टमीपूष्णोनवमीत्वष्टुर्द्दशमीन्द्रस्यैकादशीवरुणस्यद्वादशीयम्यैत्रयोदशीद्यावापृ
थिव्योर्द्दक्षिणंपार्श्वंविश्वेषांदेवानामुत्तरम् मंत्रोक्तास्तिथयस्तत्पतं अर्द्धमासाःपरूᳬं
षितेमासाऽआछ्यंतुशंम्यंतः अहोरात्राणिमरुतोविलिष्टᳬंसूदयंतुते शुक्लपक्षस्तत्
त्पतं कृष्णपक्षस्तत्पतं मधवेस्वाहा माधवायस्वाहा शुक्रायस्वाहा शुचयेस्वाहा न
भसेस्वाहानभस्यायस्वाहेषायस्वाहोर्जयस्वाहा सहसेस्वाहा सहस्यायस्वाहा तपसेस्वाहा
तपस्यायस्वाहांहसस्पतयेस्वाहा मंत्रोक्ताःमासास्तत्पतं अग्निरेकाक्षरेणप्राणमु
दजयत्तमुज्जेषमश्विनौद्व्यक्षरेणद्विपदोमनुष्यानुदजयतांतानुज्जेषांविष्णुस्त्र्यक्षरेणत्रीँल्लो

११

स्न

कानुदजयंतानुज्जेषऋसोमश्चतुरक्षरेण चतुष्पदःपशूनुदजयंतानुजैषम्पूर्वापंचाक्ष
43 रेण २ मंत्रोक्ताः सप्तलोकास्तप्पतां समुद्रायत्वावातायस्वाहा शरीरायत्वावातायस्वाहा
अनाधिरव्यायत्वावातायस्वाहाप्रतिधिष्यायत्वावातायस्वाहा अवस्पवेत्वावातायस्वाहा
शिमिदायत्वावातायस्वाहा १ वेदोक्ताः सप्तसागरास्तप्पतां एकयास्तुवतऽप्रजाऽअधी
यंतप्रजापतिरधिपतिरासीत्तिसृभिरस्तुवतब्रह्मासृज्यतब्रह्मणस्पतिरधिपतिरासीत्पं
चभिरस्तुवतभूतान्यसृज्यन्तभूतानाम्पतिरधिपतिरासीत्सप्तभिरस्तुवतसप्तऋषयो
सृज्यन्तधाताधिपतिरासीन्नवभिरस्तुवत मंत्रोक्ताः अधिपतयस्तप्पतां व्रीहयश्चमेय ४२
वाश्चमेमाषाश्चमेतिलाश्चमेमुद्गाश्चमेखल्वाश्चमेप्रियंगवश्चमेणवश्चमेश्यामाकाश्चमे रामः

नीवाराश्चमे गोधूमाश्चमे मसूराश्चमेयज्ञेनकल्पन्ताम् १ मंत्रोक्तानि सप्तधान्यानिस्त्वप्यतां
संवत्सरोसिपरिवत्सरोसीदावत्सरोसीद्वत्सरोसीवत्सरोसि उषसस्तेकल्पंतांमहो
रात्रास्तेकल्पंतांमर्द्धमासास्तेकल्पंतांमासास्तेकल्पंतांमृतवस्तेकल्पन्तां संवत्सरस्ते
कल्पंतांम् प्रेत्याएत्यैसंच्चांचप्रचसारय सुपर्णचिदसितयादेवतयांगिरस्वध्रुवःसीद
१ मंत्रोक्तासंवत्सरास्त्वप्यतां हिरण्यगर्भःसमवर्त्तताग्रेभूतस्यजातःपतिरेकऽआसीत्
सदाधारापृथिवीद्यामुतेमांकस्मैदेवायहविषाविधेम मंत्रोक्तासप्तधान्तवस्त्वप्यंतां
प्राच्यैदिशेस्वाहार्वाच्यैदिशेस्वाहादक्षिणायैदिशेस्वाहार्वाच्यैदिशेस्वाहाप्रतीच्यैदिशे
स्वाहा र्वाच्यैदिशेस्वाहोदीच्यैदिशेस्वाहा[illegible]दिच्यैदिशेस्वाहोर्ध्वायैदिशेस्वाहा

सू.

ब्राच्यै दिशे स्वाहा वाच्यै दिशे स्वाहा ब्राच्यै दिशे स्वाहा १ मंत्रोक्ता दिशस्तत्प्यतां विदिशस्त
प्यतां इमावेव गोतमभरद्वाजावयमेव गोतमोयंभरद्वाज इमावेव विश्वामित्रयमद
ग्नि अयमेव विश्वामित्रोयं जमदग्निरिमावेव वशिष्ठकश्यपावयमेव वशिष्ठोयंक
श्यपो वागेवात्रिर्वाचाह्यन्नमद्यते त्रिर्हवैनामैतद्यदत्रिरिति सर्वस्यात्ता भवति सर्व
स्यान्नं भवति य एवं वेद मंत्रोक्ता ऋषयस्तृप्यतां पितृभ्यः स्वधायिभ्यः स्वधानमः
पितामहेभ्यश्च स्वधायिभ्यः स्वधानमः प्रपितामहेभ्यः स्वधायिभ्यः स्वधानमः अक्ष
न्पितरो नीमदंत पितरोतीतृप्यन पितरः पितरः शुंधध्वम् मंत्रोक्ताः पितृगणास्त ४४
प्यतां आस्तुषिस्विहक्षंतः पंचदशोव्योमसप्तदशोधरुणएकविंशः प्रात्तत्रिरक्षा रामः

दशस्तपोनवदशोभीवर्त्तः सविंऽशो वर्चोद्वाविंऽशः संभरणस्त्रयोविंऽशो जोनिश्च
तुर्विंशं शो गर्भाः पंचविंऽशऽउजस्त्रिणवः क्रतुरेकत्रिंशं शः प्रतिष्ठा त्रयस्त्रिंशं शो
ब्रध्नस्य विष्टपं चतुस्त्रिंऽशो नाकः षट्त्रिं शं शो विवर्त्तोष्टाचत्वारिंशं शो धर्त्रं चतुष्टो
मः मंत्रोक्ता अष्टौ वसवस्त्वप्यतां अवेष्टा दंदशूकाः प्राचीमारोह गायत्री त्वावतु रथ
न्तरंऽ साम त्रिवृत्स्तोमो वसन्त ऋतुर्ब्रह्म द्रविणं दक्षिणामारोह १ दक्षिणामारोह
त्रिष्टुप्त्वावतु बृहत्साम पंचदशस्तोमो ग्रीष्म ऋतुः क्षत्रं द्रविणम्प्रतीचीमारोह २
प्रतीचीमारोह जगती त्वावतु वैरूपं शं साम सप्तदशस्तोमो वर्षा ऋतुर्विड्द्रविणमुदी
चीमारोह ३ उदीचीमारोहानुष्टुप्त्वावतु वैराजं शं साम एकविंशं शस्तोमः शरदृतुः

स्र पत्नेंद्रविएणम्मूर्द्धमारोह ४ ऊर्द्धोमारोहद्भिस्त्वावतुशाक्करैरैवतेसामनीत्रिएणवत्रयस्त्रि
45 ंशोस्तोमोहेमंतःशिशिरावृतूवर्चोद्रविएणम्प्रत्यस्तान्नमुचेःशिरः ५ मंत्रोक्तादिशाधिप
षड्ड्स्त्रवस्तत्प्यतां नमोस्तुसर्पेभ्यायेकेचपृथिवीमनु येअंतरिक्षेयेदिवितेभ्यःसर्वे
भ्योनमः १ याइषवोयातुधानानांयेवावनस्पती अनु येवावटेषुशेरतेतेभ्यःसर्पेभ्यो
नमः २ येवामीरोचनेदिवोयेवासूर्य्यस्यरश्मिषु येषामप्सुसदःकृतंतेभ्यःसर्पेभ्योनमः ३
मंत्रोक्ताअष्टकुलीनागास्तृप्यतां मधुश्चमाधवश्चवासन्तिकावृतूऽअग्नेरंतःश्लेषोसि
कल्पेतान्द्यावापृथिवीकल्पन्तामापऽओषधयःकल्पन्तामग्नयःपृथक्मज्येष्ठ्यायस ४५
व्रताःयेऽअग्नयःसमनसोन्तराद्यावापृथिवीऽइमे वासन्तिकावृतूऽअभिकल्पमानाऽइंद्र रामः

मिवद्देवाऽअभिसंविंसंतुनयादेवतयाङ्गिरस्वध्रुवेसीदम् १ शुक्रश्चशुचिश्चग्रैष्मावृतू
अग्नेरंतःश्लेषोसि०ग्रैष्मावृतूऽअभिकल्प०२ नभश्चनभस्यश्चवार्षीकावृतूअग्नेरन्तः
श्लेषोसिकल्पेतां[illegible]रेन्द्या० वार्षीकावृतूअभिकल्प·३ इषश्चोर्जश्चशारदावृतूअग्नेरंतः
श्लेषोसिकल्पेतां·शारदावृतूऽअभिकल्पमा·४ सहश्चसहस्यश्चहैमंतिकावृतूअग्नेरं
तः श्लेषोसिकल्पेतांद्या० हैमंतिकावृतूअन्तूअग्नेरंतः श्लेषोसिकल्पेतान्द्या० हैमंति(
कावृतूअभिकल्पमाना·५ तपश्चतपस्यश्चशैशिरावृतूअग्नेरंतः श्लेषोसिकल्पेतान्द्या·
शैशिरावृतूअभिकल्पमानाइंद्र०ध्रुवेसीदतम् ६ मंत्रोक्ताषडस्सनवस्तृप्पतो संवत्सरो
सिपरिवत्सरोसीदावत्सरोसीद्वत्सरोसिवत्सरोसि उषसास्तेकल्पंतामहोरात्रास्तेकल्प

श्र नामर्द्धमासास्तेकल्पंतांमासास्तेकल्पंतामृतवस्तेकल्पन्तां संवत्सरस्तेकल्पन्ताम् प्रेत्याय
५६ त्यैसंञ्चाञ्चप्रचसारय सुपर्णचिदसितयादेवतयाङ्गिरस्वध्रुवः सीद १ मंत्रोक्तासंवत्सराय
यवस्तृप्यतां नक्षत्रेभ्यः स्वाहानक्षत्रियेभ्यः स्वाहाहोरात्रेभ्यः स्वाहार्द्धमासेभ्यः स्वाहामासे
भ्यः स्वाहाऋतुभ्यः स्वाहार्त्तवेभ्यः स्वाहाहोरात्रेभ्यः स्वाहार्द्धमासेभ्यः स्वाहामासेभ्यः स्वाहासं
वत्सरायस्वाहाद्यावापृथिवीभ्यां स्वाहाचंद्रायस्वाहा विश्वेभ्योसूर्यायस्वाहारश्मिभ्यः
स्वाहावसुभ्यः स्वाहारुद्रेभ्यः स्वाहादित्येभ्यः स्वाहामरुद्भ्यः स्वाहाविश्वेभ्योदेवेभ्यः स्वाहा
मूलेभ्यः स्वाहाशाखाभ्यः स्वाहावनस्पतिभ्यः स्वाहापुष्पेभ्यः स्वाहाफलेभ्यः स्वाहौषधीभ्यः ४६
स्वाहा १ मंत्रोक्तानिअश्विन्यादिसप्तविंशतिनक्षत्राणिस्तृप्यंतां योगयोगेतवस्तरंवाजेवा राम:

जेहवामहे सखायइंद्रमूतये १ मंत्रोक्ता विष्णुं भादयो योगास्तर्प्पंतां भद्रंकर्णेभिः शृणुया
मदेवा भद्रंपश्येमाक्षभिर्य्यजत्राः स्थिरैरंगैस्तुष्टुवांसस्तनूभिर्व्यसेमहिदेवहितंयदायुः
मंत्रोक्ता ववादयो कर्णास्तर्प्पंतां समख्येदेव्याधियासंदक्षिणायोरुचक्षसामामआयुःप्र
मोषीर्मोअहंतववीरंविदेयतवदेविसंदृसी १ भद्रकालीं तर्प्पयामि श्रीश्चतेलक्ष्मीश्चप
महा त्न्यौलक्ष्मीस्तर्प्पंतां पंचनद्यः सरस्वती महासरस्वतीं तर्प्पयामि अंबे अंबिकेऽबालिके अंबि
कास्तर्प्पयामि कुलदेव्यस्तर्प्पंतां आपोऽअस्मान्मातरः शुंधयंतु घृतेन नो घृतप्वः पुनंतु विश्वंऽ
हिरिप्रंप्रवहंति देवीरुदिदाभ्यः शुचिरापूतऽएमि दीक्षातपसोस्तनूरसि तांत्वा शिवां शग्मां
परिदधे भद्रंवर्णंपुष्यन् १ गौर्यादिषोडशमातरस्तर्प्पयामि तत्सवितुर्वरेण्यम्० गायत्रीस्तर्प्प

स्र:

ष्यंतां सावित्रीन्त्वप्यतां सरस्वतीन्त्वप्यतां यावाङ्कशा मधुमत्यश्विनासूनृतावती तयायज्ञम्मिमि
क्षतां उपयामगृहीतोस्यश्विभ्यांत्वैषतेयोनिर्म्माध्वीभ्यांत्वा मंत्रोक्ताश्राकोपास्त्वप्यतां अस्माच
मेमृत्तिकाचमेगिरयश्चमेवपर्वताश्चमेसिकताश्चमेवानस्पतयश्चमेहिरण्यंचमेयश्चमेश्यामं
चमेलोहंचमेसीसंचमेत्रपुचमेयज्ञेनकल्पंतां सप्तधानवस्त्वप्यतां अयंपुरोहरिकेशः सूर्य
रश्मिस्तस्यरथगृत्सश्चरथौजाश्चसेनानीग्रामण्यौ पुंजिकस्थलीचक्रतुस्थलाचाप्सरसौदं
क्ष्णवः पशवोहेतिः पौरुषेयोवधःप्रहेतिस्तेभ्योनमोऽअस्तुतेनोवंतुतेनोमृडयंतुतेयंद्विष्मो
यश्चनोद्वेष्टितमेषाञ्जम्भेदध्मः १ मंत्रोक्तायुंजिकस्थलास्त्वप्यतां चक्रतुस्थलास्त्वप्यतां अ ४१
यंदक्षिणाविश्वकर्मातस्यरथस्वनश्चरथेचित्रश्चसेनानीग्रामण्यौ मेनकाचसहजन्या राम:

चाप्सरसौ यातुधाना हेती रक्षांꣳसि प्रहेतिस्तेभ्यो नमो अस्तु ते नो ऽवन्तु ते नो मृडयन्तु ते यं द्विष्मो
यश्च नो द्वेष्टि तमेषां जम्भे दध्मः मेनका सहजन्या अयं पश्चाद्विश्वव्यचास्तस्य रथप्रोतश्चासमर
थश्च सेनानीग्रामण्यौ प्रम्लोचन्ती चानुम्लोचन्ती चाप्सरसौ व्याघ्रा हेतिः सर्पाः प्रहेति
स्तेभ्यो नमो अस्तु ते नो ३ अयमुत्तरात्संयद्वसुस्तस्य तार्क्ष्यश्चारिष्टनेमिश्च सेनानीग्रा
मण्यौ विश्वाची च घृताची चाप्सरसावापो हेतिर्वातः प्रहेतिस्तेभ्यो नमो अस्तु ते नो ४ अ
यमुपर्यर्वाग्वसुस्तस्य सेनजिच्च सुषेणश्च सेनानीग्रामण्यौ उर्वशी च पूर्वचित्तिश्चाप्स
रसावचवस्फूर्जन्हेतिर्विद्युत्प्रहेतिस्तेभ्यो नमो ऽस्तु नो ऽवन्तु ते नो ५ मंत्रोक्ता उर्वश्याद्या
प्सरसस्तृप्यन्तां अर्द्धमासाः परूंषि ते मासा आछ्यन्तु शम्यन्तः अहोरात्राणि मरुतो वि

स्रू

त्रिष्टुं॰स्तृप्यन्तुते मंत्रोक्ता अर्द्धमासास्तृप्यंतां मासास्तृप्यंतां अग्निर्देवताग्नोतोदेवता

सूर्य्योदेवताचंद्रमादेवतावसवोदेवतारुद्रादेवतादित्यादेवतामरुतोदेवताविश्वेदे

वादेवताबृहस्पतिर्देवतेन्द्रोदेवतावरुणोदेवता॰ मंत्रोक्तादेवास्तृप्यंतां मनोमेतर्पयता

वाचमेतर्पयतप्राणम्मेतर्प्पयतचक्षुर्मेतर्प्पयतश्रोत्रम्मेतर्पयतात्मानम्मेतर्प्पयत

प्रजानम्मेतर्प्पयतपशून्मेतर्प्पयतगणान्मेतर्प्पयतगणामेमावितृषन् मंत्रोक्ता

निपंचेंद्रियाणितृप्यंतां अपद्वीपानितृप्यंतां जंबूद्वीपस्तृप्यतां १ शाकद्वीपस्तृप्यंतां

२ कुशद्वीपस्तृप्यंतां ३ क्रौंचद्वीपस्तृप्यतां ४ शाल्मलिद्वीपस्तृप्यंतां ५ पुष्करद्वीपस्तृ ४८

प्यंतां ६ प्लक्षद्वीपस्तृप्यंतां ७ भूर्भुवःस्वःस्वर्द्यौरिवभूम्नापृथिवीवर्वरिणा तस्यास्तेप रामः

थिवीदेवयजनिवद्दे ग्निमन्नादमन्नद्यायादधे मंत्रोक्ताद्वीपलोकास्तर्प्पयंतां भूर्लोकस्तर्प्प
यां भूर्लोकस्तर्प्पयंतां १ भुवर्लोकस्तर्प्पयंतां २ स्वर्लोकस्तर्प्पयंतां ३ महर्लोकस्तर्प्पयंतां ४ ज
नलोकस्तर्प्पयंतां ५ तपलोकस्तर्प्पयंतां ६ सत्यलोकस्तर्प्पयंतां ७ अश्मन्नूर्जंपर्वतेशिश्रि
याणाम् अद्भ्यऽओषधीवनस्पतिभ्योऽअधिसंभृतंपयः तान्नऽइषमूर्जंधत्तमरुतः सᳬं र
राणाः ऽअश्मंस्तेक्षुन्मयितेऊर्ग्यंद्विष्मस्तन्तेशुगृच्छतु मंत्रोक्ताःपर्वतास्तर्प्पयंतां ० पंचन
द्यःसरस्वतीमपियंतिसस्रोतसः सरस्वतीतुपंचधासोदेशेभवत्सरित् मंत्रोक्ताश्शतन
दयःस्तर्प्पयंतां नदीभ्यः पौंजिष्टमक्षिकाभ्योनैषादंपुरुषव्याघ्रायदुर्मदंगंधर्वाप्सरेभ्यो
व्रात्यंप्रयुग्भ्यऽउन्मत्तᳬंजनेभ्योप्रतिरूपमयेभ्यऽकितवमीर्प्यतताया ऽअकितवं ०

स म्यिशाचेभ्योविदज कारियानुधानेभ्यः करणकीकारीम् मंत्रोक्ताविशाचास्तर्प्पंतां सुप
४९ र्णोसिगरुत्मास्त्रिवृत्ते शिरोगायत्रंचक्षुर्बृहद्रथंतरेपक्षौ स्तोमआत्माछंदांछंस्यङ्गानि
यजूंछंषिनाम सामतेतनूर्वामदेव्यंयज्ञायज्ञियंपुच्छन्धिष्ण्याःशफाः सुपर्णोसिग
रुत्मान्दिवगच्छस्वःपत मंत्रोक्तासुपर्णास्तर्प्पंतां गारुडस्तर्प्पंतां अरुणस्तर्प्पंतां
जटायुस्तर्प्पंतां संभूतिंचविनाशंचयस्तद्वेदोभयंछंसह विनाशेनमृत्युंतीर्त्वा
संभूत्यामृतमश्नुते मंत्रोक्ताभूतानितर्प्पंतां प्रजापतेचवायवेचमृगोवरुणा
यारण्योमेषोयमायकृष्णोमनुष्यराजायमर्कटःशार्दूलायरोहिद्दृषभायगवयी ४९
क्षिप्रश्येनायवर्त्तिकानीलंगोःक्रिमिःसमुद्रायशिशुमारोहिमवतेहस्ती मंत्रोक्ता रामः

ःपद्मवस्त्वय्यंतां मंगास्त्वय्यंतां ऐरावतस्त्व॰ उच्चैश्रवास्त्वय्यंतां वृषभस्त्वय्यंतां मृगा
स्त्वय्यंतां मेषास्त्वय्यंतां रायास्त्वयथं समस्वाथ्यं सोमदेमहश्वेनदेवायवसेनगाव
नांध्रुवुष्मित्रावरुणाय्रुवन्नोघिय्वहाधतमनपफरंतीमेव॰तेयोनिर्स्तायुष्मान्ता
१ मंत्रोक्तागावस्त्वय्यंतां कामधेनुस्त्वय्यंतां सुरभीस्त्वय्यंतां सुशीलास्त्वय्यंतां सुम
णास्त्वय्यंतां नंदास्त्वय्यंतां गौरीस्त्वय्यंतां सप्तऋषयः प्रति॰ मंत्रोक्ता ऋषयस्त्वय्यंतां
वसंतेनऋतुनादेवावसवस्त्रिवृतास्तुताः रथंतरेणतेजसाहविरिंद्रेवयोदधुः १ ग्री
ष्मेणऋतुनादेवारुद्राःपंचदशेस्तुता बृहतायशसावलथंहविरिंद्रेवयोदधुः
२ वर्षाभिऋतुनादित्यास्तोमेसप्तदशेस्तुताः सप्तदशेस्तुताः वैरूपेणविसोजसाह

स्रः त्विरिंद्रे वयो दधुः ३ शारदेन ऋतुना देवा एकविंश ऋभवस्तुताः वैराजेन श्रिया
50 श्रियंहविरिंद्रे वयो दधुः ४ हेमतेन ऋतुना देवास्त्रिणवे मरुतस्तुताः बलेन श
क्वरीसहो हविरिन्द्रे वयो दधुः ५ शैशिरेण ऋतुना देवास्त्रयस्त्रिंशेऽमृतास्तुताः
सत्येन रेवतीः क्षत्रं हविरिंद्रे वयो दधुः ६ मंत्रोक्ताः षड् ऋतवस्तृप्यन्तां एकयास्तु
वत प्रजाः अधीयन्त प्रजापतिरधिपतिरासीत्तिसृभिरस्तुवत ब्रह्मास्
ज्यत ब्रह्मणस्पतिरधिपतिरासीत्पंचभिरस्तुवत भूतान्यसृज्यन्त भूतानामधि
पतिरासीत्सप्तभिरस्तुवत सप्तऋषयोऽसृज्यन्त धाताधिपतिरासीन्नवभिरस्तु ५०
वत मंत्रोक्ता अधिपतयस्तृप्यन्तां अपपुरोऽवर्त्तास्य प्राणो भौ० १३ मामेव गो रामः

नमभरद्वाजावयमेवगोतमोयंभरद्वाजइमामेवद्विश्वामित्रजमदग्नीःअयमेव
विश्वामित्रोयंजमदग्निमामेवशिष्टकश्यपात्रयमेववाशिष्टमकश्यपोवागेवत्रि
वाचाह्यन्नमद्यतेनीहवैनामैमेतद्यदत्रिभिरितिसर्वस्यान्ताभवतिसर्वमस्यान्नंभ
वतिय एवंवेद मंत्रोक्ताऋषयस्तप्यतां अथवंशब्राह्मणांलिख्यते इमामेव
गोतमभरद्वाजावयमेवगोतमोयंभरद्वाजइमावेवविश्वामित्रयजमदग्नि
अयमेवविश्वामित्रोयंजमदग्निरिमावेवयशिष्टकश्यपा वयमेववाशिष्टोयं
कश्यपोवागेवात्रिर्वावाह्यन्नमद्यतेत्रिहवैनामैतद्यदत्रिरितिसर्वस्यान्ताभ
वतिसर्वस्यान्नंभवतियएवंवेदमंत्रोक्ताऋषयस्तप्यतां अथवंशब्राह्मणांलि

स्र: रव्यते) इमावेवगोतमभारद्वाजावयमेवगोतमोयंभरद्वाजइमावेवविश्वामित्र
5। जमदग्नीअयमेवविश्वामित्रोयंजमदग्निरिमावेववसिष्ठकश्यपावयमेव
वसिष्ठोयंकश्यपोवागेवात्रिर्वाचाह्यन्नमद्यतेत्रिर्हवैनामैतद्यदत्रिरितिस
र्वस्यात्ताभवतिसर्वस्यान्नंभवतिपएवंवेद मंत्रोक्ताऋषयस्तदुप्यतां अथ
वंशः समानमात्सञ्जीवीपुत्रोत्सांजीवीपुत्रोमाण्डूकायनेर्म्माण्डूकायोन
र्म्माण्डव्यान्माण्डव्यः कौत्सात्कौ सोमाहित्थेर्म्माहित्थिर्वामकक्षायणाद्वामक
क्षायणोवात्स्याद्वात्स्यः शाण्डिल्याच्छाण्डिल्यःकुश्रे कुश्रिर्यज्ञवचसो राजस्तंबा ५२
यनाद्यज्ञवचाराजस्तंबायनस्तुरकावषेयात्तुरः कावषेयः प्रजापते प्रजाप राम:

ति ब्रह्मणो ब्रह्म स्वयंभु ब्रह्मणे नमः २ वंशोक्ताः ऋषयस्तर्प्यंतु अथ वंशः स्तनदि
दं वयं शौर्पणाय्याच्छौर्पणाय्यो गौतमाद्गौतमो वात्स्याद्वात्स्यो वात्स्याच्च पारा
शर्याच्च पाराशर्यः सांकृत्याच्च भारद्वाजाच्च भारद्वाज औदवाहेश्च शांडिल्या
च्च शाण्डिल्यो वैजवापयामाच्च गौतमाच्च गौतमो वैजवापायनाच्च वैष्टपुरेयाच्च
वैष्टपुरेयः शाण्डिल्याच्च रौहिणायनाच्च रौहिणायनः शौनकाच्च जैवंतायना
च्च रैभ्याच्च रैभ्यः पौतिमाष्यायणाच्च कौण्डिन्यायनाच्च कौण्डिन्यायनः कौण्डि
न्याभ्यां कौण्डिन्यौ और्णवाभाभ्यां और्णवाभौ कौण्डिन्यात्कौण्डिन्यः कौण्डि
न्यात्कौण्डिन्यः कौण्डिन्याच्चाग्निवेश्याच्च ३ मंत्रोक्ता ऋषयस्तर्प्यंतां अग्निवे

२:

स्व सैतवात्सैतवः पाराशर्य्यात्पाराशर्य्यो जातूकर्ण्याज्जातूकर्ण्यो भारद्वाजाद्भारद्वा
52 जोभरद्वाजासुरायणाच्च गौतमाच्च गौतमो भारद्वाजाद्भारद्वाजो वयाक कौशिकाद्द
लाका कौशिकः कषायणात्कषायणः सौकरायणात्सौकरायणः त्रैवणेस्त्रैव
णेरोपवंजं धनेरौपजंधनिः सायकामनात्सायकामनः कौशिकायनेः कौशिकाय
निर्घृतकौशिकाद्घृतकौशिक पाराशर्यायणात्पाराशर्यायणः पाराशर्यात्पा
राशर्यो जातूकर्ण्याज्जातूकर्ण्यो भारद्वाजाद्भारद्वाजो भारद्वाजाच्चासुरायणाच्च
च यास्काच्चासुरायणस्त्रैवणेस्त्रैवणिरौपजं धनेरौपजंधनिरासुरेरासु ५२
रेर्भारद्वाजाद्भारद्वाजऽआत्रेयात् मं· रूपयस्तुप्यंतु आत्रेयो माण्टेर्माण्टिर्मे राम

गैतमाद्गौतमो गौतमाद्गौतमो वात्स्याद्वात्स्यः शाण्डिल्याच्छाण्डिल्यः कैशोर्यात्काः
प्यात्कैशोर्यः काप्यः कुमारहारितात्कुमारहारितो गालवाद्गालवो विदर्भीकौण्डिन्या
द्विदर्भीकौण्डिन्यो वत्सनपातो बाभ्रवाद्वत्सनपाद्बाभ्रवः पथः सौभरात्पन्थाः सौभरो
यास्यादांगिरसादयास्य आंगिरस आभूतेस्त्वाष्ट्रादाभूतिस्त्वाष्ट्रो विश्वरूपात्त्वाष्ट्रा
द्विश्वरूपस्त्वाष्ट्रोश्विभ्यामश्विनौ दधीच आथर्वणाद्दध्यङ्ङाथर्वणो दैवादथर्वा दै यर्वलीयर्व
वो मृत्योः प्राध्वंसनान्मृत्युः प्राध्वंसनः प्रध्वंसनात्प्रध्वंसन एकर्षेरेक णो
र्षिर्विप्रजित्तेर्विप्रजित्तिर्व्यष्टेर्व्यष्टिः सनारोः सनारुः सनातनात्सनातनः सनगा
त्सनगः परमेष्ठिनः परमेष्ठी ब्रह्मणो ब्रह्म स्वयंभु ब्रह्मणे नमः ॥५॥ मं॰ त्रयस्य स्तप्यता

स्व. अथ वंशः । तदिदं वयं शौर्पणाय्याच्छौर्पणाय्यो गौतमाद्गौतमो वात्स्याद्वात्स्यो
53 वात्स्याच्च पाराशर्याच्च पाराशर्याच्च पाराशर्याच्च पाराशर्यः सांकृत्याच्च भारद्वाजा
च्च भारद्वाज औदवाहेश्च शाण्डिल्याच्च शाण्डिल्यो वैजवापाच्च गौतमाच्च गौतमो वैज
वापायनाच्च वैष्टपुरेयाच्च वैष्टपुरेयः शाण्डिल्याच्च रौहिणायनाच्च रौहिणायनश्च रौ
हिणायनः शौनकाच्च जैवंतायनाच्च रैभ्याच्च रैभ्यः पौतिमाष्यायनाच्च कौण्डिन्याय
नाच्च कौण्डिन्यायनः कौण्डिन्याभ्यां कौण्डिन्या और्णवाभेभ्यः और्णवाभाः कौण्डिन्या
त्कौण्डिन्यः कौण्डिन्यात्कौण्डिन्यः कौण्डिन्याच्चाग्निवेश्याच्चाग्निवेश्यः मंत्रोक्ताश्च षय ५२
स्तप्यता सैत्ववात्सौ तव पाराशर्यात्पाराशर्यो जातूकर्ण्याज्जातूकर्ण्यो भारद्वा रामः

जाङ्गार द्वाजो भारद्वाजाच्चात्सुरायणाश्च गौतमो भारद्वाजाङ्गारद्वाजो बलाकाकौशि
काद्बलाकाकौशिकः काषायणात्काषायणः शौकरायणात्सौकरायणः त्रैव
-- त्रैवणिरौपजं धनेरौपजं धनिः सायकायनात्सायकायनः कौशिकायने
: कौशिकायनिर्घृतकौशिकाद्घृतकौशिकः पाराशर्य्यायणात्पाराशर्य्यायणः
पाराशर्य्यात्पाराशर्य्यो जातूकर्ण्याज्जातूकर्ण्यो भारद्वाजाङ्गारद्वाजो भारद्वाजा
च्चासुरायणाच्चयास्काच्चासुरायणात्त्रैवणेरौपजं धनेरौपजं धनिरासुरे
रासुरिर्भारद्वाजाङ्गारद्वाजः आत्रेयात् ७ मंत्रोक्ता स्थयस्त्वप्यतां आत्रे
यायत्रेयो माण्टेर्माण्टिर्गौतमाद्गौतमो वात्स्याद्वात्स्यः शाण्डिल्याच्छाण्डि

ग्र

54

ल्याः कौशोर्य्यात्काप्यात्कैशोर्य्यः काप्यः कुमारहारितात्कुमारहारितो गालवाद्गालवो विद

र्भीकौण्डिन्याद्विदर्भीकौण्डिन्यो वत्सनपातो बाभ्रवाद्वत्सनपाद्बाभ्रवः पथः सौभरोयास्यादा

ङ्गिरसादयास्यः आङ्गिरसः आभूतेस्त्वाष्ट्रादाभूतिस्त्वाष्ट्रो विश्वरूपात्त्वाष्ट्राद्विश्वरूपस्त्वाष्ट्रो

श्विभ्यामश्विनौ दधीचआथर्वणाद्दध्यङ्ङाथर्वणोथर्वणोथर्वणोथर्वणोदैवादथर्वादैवो

मृत्योः प्राध्वंसनान्मृत्युः प्राध्वंसनः प्रध्वंसनात्प्रध्वंसन एकर्षेरेकर्षिर्विप्रजित्ते

र्विप्रजित्तिर्व्यष्टेर्व्यष्टिः सनारोः सनारुः सनातनात्सनातनः सनगात्सनगः परमेष्ठिनः परमेष्ठी

ब्रह्मणो ब्रह्म स्वयंभु ब्रह्मणे नमः मंत्रोक्ताः ऋषयस्तृप्यन्तु अथवंशः स्तदिदं वयं भारद्वाज ५४

पुत्रो पुत्राद्भारद्वाजीपुत्रो वात्सीमांडवीपुत्राद्वात्सीमाण्डवीपुत्रः पाराशरीपुत्रात्पाराशरीपुत्रो राम:

गार्गीपुत्राद्गार्गीपुत्रः पाराशरीकौण्डिनीपुत्रात्पाराशरीकौण्डिनीपुत्रो गार्गीपुत्राद्गार्गीपुत्रो
गार्गीपुत्राद्गार्गीपुत्रो गार्गीपुत्राद्गार्गीपुत्रो वाडेयीपुत्राद्वाडेयीपुत्रो मौषिकीपुत्रान्मौषि
कीपुत्रो हारिकर्णीपुत्राद्धारिकर्णीपुत्रो भारद्वाजीपुत्राद्भारद्वाजीपुत्रः पैङ्गीपुत्रात्पैङ्गीपुत्रः शौ
नकीपुत्राच्छौनकीपुत्रः १ मंत्रोक्ताः ऋषयस्तृप्यंतां काश्यपीबालाक्यामाठरीपुत्रात्काश्य
पीबालाक्यामारीपुत्रः कौत्सीपुत्रात्कौत्सीपुत्रो बौधीपुत्राद्बौधीपुत्रः शाल
ङ्कायनीपुत्राच्छालङ्कायनीपुत्रो वार्षगणीपुत्राद्वार्षगणीपुत्रो गौतमीपुत्राद्गौतमीपुत्र आत्रे
यीपुत्रादात्रेयीपुत्रो गौतमीपुत्राद्गौतमीपुत्रो वात्सीपुत्राद्वात्सीपुत्रो भारद्वाजीपुत्राद्भारद्वाजी
पुत्रः पाराशरीपुत्रात्पाराशरीपुत्रो वार्कारुणीपुत्राद्वार्कारुणीपुत्र आर्तभागीपुत्रादार्तभागी

बृ॰ पुत्रः शौंङ्गीपुत्राच्छौंगीपुत्रः सांकृतीपुत्रात्सांकृतीपुत्रः १० वंशोऽन्त्काऽस्वयस्तत्प्यतं आलंबीपु
55 त्रादालंबीपुत्रआलंबायनीपुत्रादालंबायनीपुत्रोजायंतीपुत्राज्जायंतीपुत्रोमाण्डूकायनीपु
त्रान्मांडूकायनीपुत्रोमांडूकीपुत्रान्मांडूकीपुत्रः शांडिलीपुत्राच्छांडिलीपुत्रोराथीतरपुत्रः
क्रौंचिकीपुत्राभ्यांक्रौंचिकीपुत्रौवैदभृतीपुत्राद्वैदभृतीपुत्रोभालुकीपुत्राद्भालुकीपुत्रः प्रा
चीनयोगीपुत्रात्प्राचीनयोगीपुत्रः सांजीवीपुत्रात्सांजीवीपुत्रकर्शकेयीपुत्रात्कार्शकेयी
पुत्रः ११ वंशोऽन्त्काऽस्वयस्तत्प्यतं प्राश्नीपुत्रादासुरवासिनः प्राश्नीपुत्रआसुरायणा
दासुरायणआसुरेरासुरेरासुरिर्य्याज्ञवल्क्याद्याज्ञवल्क्यउद्दालकादुद्दालकोरुणाद्दरु ५५
णउपवेशेरुपवेशिः कुश्रेःकुश्रिर्वाजश्रवसोवाजश्रवाजिह्वावतोबाध्योगाज्जिह्वावान्वा रामः

घ्रो गोसिताश्चार्षगणाद्दसितो वार्षगणो हरितात्काश्यपद्धरितः २ काश्यपः शिल्पात्कश्यपा
च्छिल्पः कश्यपोवैदुवेः कश्यपो वैदुर्विर्वाचो वाग्गंभिणा ऽं भि त्पा ऽदित्सादानीमानिशु
क्लानि यजूंषि वाजसनेयेन याज्ञवल्केन नाआरव्यायंते १२ मंत्रोक्ता श्रवयस्त्रप्यंतां इति
श्रीवंशब्राह्मणसमाप्तः ततः त्रिवारंगायत्रीपठित्वा उ‍ईषेत्वा १ कृष्णोसि २ समिधाग्निं ३ एवं
४ अग्नेस्तनूरसि ५ देवस्यत्वा ६ वाचस्पतये ७ उपयामगृहीतोसि ८ देवसवितः ९ अपोदे
वा १० युंजानः प्रथमं ११ इशानोरुवन्तः १२ मध्यिग्रहणाति १३ ध्र वक्षितिध्रुवानि १४ अग्नेजातान्
१५ नमस्ते १६ अस्मन्नूर्जे १७ वाजश्चमे १८ स्वाद्वींत्वा १९ क्षत्रस्ययोनिः २० इम्मंमे २१ तेजोसि २२
हिरण्यगर्भः २३ अश्वस्तूपरो २४ शादंदद्भिः २५ अग्निश्च २६ समास्त्वा २७ होतामक्षत् २८ समि

ततेषु संहिताब्रास
ए वोरव्यायति
पठेत् आद्यंकंकि
के तांनेतयंकंकिको
तांपर्यंतं १८ नखवे
बा ५

वाजसनेयप्य
ब्रिकेका को
डी मन्त्रपा

स॰ द्वोश्चंजन् २९ देवसवितः ३० सहस्रशीर्षोपुरुषः ३१ तदेव ३२ अस्याजरासः ३३ यज्जाग्रतः ३४
56 अपेतः ३५ स्त्वंवाचं ३६ देवस्यत्वा ३७ देवस्यत्वा ३८ स्वाहाभाणेभ्यः ३९ ईशावास्य ४० हिरण्मयो
नपात्रेणसत्रस्यापिहितंमुखं योसावादित्येपुरुषः सोसावहं ॐ खंब्रह्म इति संहिताध्यायः
अथब्राह्मणं व्रतमुपैष्यन् १ सवैकपालान्येवान्यतरउपदधाति २ सवैस्रुवः संस्रिष्टिं ३ हिं
कृत्सान्याह ४ सवैप्रवरायाश्रावयति ५ स्तनवोहवैदेवेषुयज्ञोभागमिविरे ६ सवैपर्णशा
खपावत्सानपाकरोति ७ मनवेहवैप्रातः ८ सपक्वाहा ९ सपक्वाइतश्चेतश्चसंभृति १० उद्ध २
त्याहवनीयं पूर्णाहुतिं जुहोति ११ सर्पोहवाअग्निहोत्रं १२ अथहतेऽग्निहोत्रमुपतिष्ठते १३ प्र ५६
जापतिर्हवाइदमग्रएकएवास १४ महाविषाहवैदेवाहृत्रंजघ्नुः १५ देवयजनंयाचयंते १६ रामः

पि॰ आ॰ १

दक्षिणेनाहवनीयं प्राचीनग्रीवे कृष्णाजिने उपस्तृणाति २७ सह पदान्यनुनिष्क्रामति २८ शि
रो वैयज्ञस्यातिथ्यं बाहू प्रायणीयोदयनीयौ २९ तद्य एवं पूर्वा [illegible] ष्टि स्यणी राजो भवति ३०
उदरमेवास्य सदः ३१ अग्निमाहुः ३२ तद्य त्रैतत्वे वृत्तौ होतृषदनउपविशति ३३ प्रजापतिर्वै होता २
प्रजाः ससृजानो रिरिचान इवामन्यत ३४ प्राणो ह वा अस्योपांशुः ३५ चक्षुषी ह वा अस्य शु
क्रामंथिनौ ३६ भक्षयित्वा समुपहूतां स्मइत्युक्त्वोत्तिष्ठति ३७ मनो ह वा अस्य सविता ३८ आ
दित्येन चरणेोदयनीयेन प्रचरति ३९ प्रजापतिर्वा एष यदंशुः ३० देवाश्च वा असुराश्च हे ३
३१ अथ वचाज्यविलापनीं चादाय ३२ अरण्योरग्निं समारोह्य ३३ केशान स्य पुरुषस्य
३४ आग्नेयोऽष्टाकपालः पुरोडाशो भवति ३५ असद्वा इदमग्र आसीत् ३६ प्रजापतिरग्नि

२५

द्वितीय १

रू. रूपाण्यभ्यध्यायत् ३७ मेतद्देवा अब्रुवन् ३८ अथैनमतः खनत्येवा ३९ पर्णकषायनिष्पक्वा
57 एता आपो भवंति ४० भूयाꣳसि हवीꣳषि भवंति ४१ रुक्मं प्रतिमुच्य बिभर्त्ति ४२ वनीवाहेतग्निं
घ्रन्त्ला३ बिभ्रदित्याहुः ४३ गार्हपत्यं चे[illegible]सं शाखया [illegible]दूहति ४४ अथातो नैर्ऋतीर्हरंति ४५ आत्मन्न चितो गार्हपत्यो भवति ३
ग्निं गृहीत्वेचेष्यन् ४६ कूर्ममुपदधाति ४७ प्राणभृत उपदधाति ४८ द्वितीयांचितिमुपदधाति
४९ तृतीयांचितिमुपदधाति ५० चतुर्थीचितिमुपदधाति ५१ पंचमींचितिमुपदधाति ५२ ना
रू३ कसद उपदधाति ५३ [illegible]तव्या उपदधाति ५४ अथातः शतरुद्रियं जुहोति ५५ उपवसथीयेहं
न्यातरुदित आदित्ये ३ ५६ अथातो वैश्वानरं जुहोति ५७ अथातो [illegible]राद्भुतं जुहोति ५८ अथा ५७
तं पयोव्रततायै ५९ अग्निरे[illegible]पुरस्ताच्चीयते ६० प्रजापतिः स्वर्गं लोकमजिगाꣳसत् ६१ आ रामः

एणे हवागायत्री ६२ प्रजापतिंविस्रूस्तं ६३ तस्यवाएतस्याग्ने ६४ अथहैतेऽहऐे ६५ संवत्सरो
वैयज्ञः प्रजापतिः ६६ त्रिर्हैवैपुरुषोजायते ६७ वाग्घवाएतस्याग्निहोत्रस्याग्निहोत्री ६८ उद्दा
लकोहारुणिः ६९ उर्वशीहाप्सराः ७० भृगुर्हैवैवारुणिः ७१ पशुवंधेनजायते ७२ तद्यथाहवै
७३ आयंवैयज्ञोयोयंपवते ७४ समुद्रंवाएतेप्रचरंति ७५ यद्वालोके ७६ दीर्घसत्रंहवाएत
उपयंति ७७ तदाहुर्यद्देषदीर्घसत्री ७८ सोमोवैराजायज्ञःप्रजापतिः ७९ विश्वरूपंवैत्वाष्
ट्रमिंद्रोहन् ८० इंद्रस्यवैयत्र ८१ एतस्माद्वैयज्ञात्पुरुषोजायते ८२ ब्रह्मौदनंपचति ८३ प्रजा
न्या २ पतिर्देवेभ्योयज्ञानादिशत् ८४ प्रजापतेरक्षस्रवयत् ८५ उत्तमंप्रजापतिरकामयत ८६ अथ
प्रातर्गौतमस्य ८७ पुरुषोनारायणोकर्मयत् ८८ ब्रह्मवैस्वयंभ्वतपोतप्यत ८९ अथास्मैक
ह

२६

२८

58

स्यां णं कुर्वंति १० देवाहवैसत्रंनिषेदुः २१ अथैतोरोहितौजुहोति २२ सवैत्वतीय येहनू २३
द्याहप्राजापत्याः २५ दृप्तबालाकिर्हान्नूचानोगार्ग्यआस २६ ॐ जनकहवैदेहंयाज्ञवल्क्यो
जगाम २६ पूर्णमदः पूर्णमिदं २७ श्वेतकेतुर्हवाआरुणेय: २८ यदिमापुत्रादासुरिवासिनः
२९ इयं कंडिकासंपूर्णं ३० इति ब्राह्मणस्य चतुर्दशकांडीयाअध्या
याः ॐ सहनोस्तु सहनोवतु सहनविंदं वीर्यवदस्तु ब्रह्मइन्द्रस्तद्वेदयेनयथानविद्विषामहे इति
जपित्वा ० उभाकवीयुवायोनोधर्मपरपतत् परिसस्थानिधर्मणोविसस्थानिविसृजाम
हे इतिजपित्वा ॐ उत्तिष्ठब्रह्मणस्पतेदेवयंतस्त्वेमहे उपप्रयंतुमरुतः सुदानवइन्द्रप्राशूर्भवा
सचा ॐ अनेनमंत्रेण ऋत्विजोनुत्थाप्य ब्रह्मयज्ञीयानवमोच्य ॐ समुद्रंगच्छस्वाहांतरिक्षंगच्छस्वा

२ ततः स्थापितदेवतानांपुनः पूजांकुर्यात्। अग्नये त्वादि० कल्पपादिसमस्तब्रीलणसप्रवेशणं अरुंधतीविष्णुसहितानांस्थापितदेवतानांपुनःपूजनं
नमस्कारं कृत्वा कल्पादिसमस्त विप्राः सप्रव... दी० नै० ता० फ० द० प्र० न० अनेनयाग भगवन्नृसिंह कल्पपा
दिसमस्तब्रीलणं सप्रवरणं अरुंधती विष्णुसहितानां स्थापितदेवतानां पूजः पुनः पूजनमहं करिष्ये... अनेनयाग भगवन् कल्पपादान्पाहि...

अध्यायोक्ता ऋच
ब्रह्मव्वं तेष
ततोस्तव्यक्ष्या
दीनामुपरिसर्वो
क्तपितृतर्पणं कु
र्यात् स्वधा गाच
स्य ४
यान्देवगणाः सर्वे
हूतामादयपार्थिवो
इष्टकामसमृद्ध्यर्थं
पुनरागमनायच

रामः
५८

हाछ्हा ६· सिगच्छस्वाहाद्यावापृथिवीगच्छस्वाहामित्रावरुणौयज्ञंगच्छस्वाहासोमंगच्छस्वाहादि
व्यंनभोगच्छस्वाहाग्निंवैश्वानरंगच्छस्वाहामनोमेहार्द्दियच्छदिवंतेधूम्रोगच्छतुस्वर्ज्योतिःपृथि
वीभस्मनापृणस्वाहेतिमंत्रेणसमस्तंषी(नेय)र्वोह्यजलाद्बहिर्निःसृत्यवस्त्रंपरिधाय त६·हव
श्यपोपायांचकारतद्दपिश्लोकंजगौनमामर्त्यः कश्चनदातुमर्हतिविश्वकर्मणाभौवन
मथआसितउपमंछनस्यासलिलस्यमध्येमृषैषतेसंगरः कश्यपायः इतिपठित्वा (ब्राह्मणा
न्गंधमाल्यादिभिरभ्यर्च्ययज्ञोपवीतानिदद्यात्) ततः ऋचंवाचंप्रपद्येमनोयजुःप्रपद्येसाम
प्राणंप्रपद्येचक्षुः श्रोत्रंप्रपद्येवागोजः सहौजोमयिप्राणापानौयन्मेछिद्रंचक्षुषोहृद
यस्यमनसोवातितृणंबृहस्पतिर्मेतद्दधातु शंनोभवतुभुवनस्यपस्पतिः २ भूर्भुवःस्वस्तत्सवि

श्र॰

५९ तुर्वरेण्यंभर्गोदेवस्यधीमहीधियोयोनःप्रचोदयात् ३ कयानश्चित्रआभुवदूतीसदावृधःसखा

कयाशचिष्टयावृता ४ कस्त्वासत्योमदानाम्मंहिष्ठोमत्सदंधसः दृढाचिदारुजेवसु ५ अभीषु

णःसखीनामविताजरितॄणाम् शतंभवास्यूतिभिः ६ कयात्वन्नऊत्याभिप्रमंदसेवृषन् कया

स्तोतृभ्यः आभरइंद्रोविश्वस्यराजति शंनोअस्तुद्विपदेचतुष्पदे ८ शन्नोमित्रःशंवरुणःशन्नो

भवत्वर्यमाशंन्नइंद्रोबृहस्पतिःशन्नोविष्णुरुरुक्रमः ९ शन्नोवातःपवतांशन्नस्तपतुसूर्यःशन्नः

कनिक्रदद्देवःपर्जन्योअभिवर्षतु १० अहानिशंभवंतुनःशंरात्रीःप्रतिधीयतां शन्नइंद्राग्नि

भवतामवोभिःशन्नइंद्रावरुणारातहव्या शन्नइंद्रापूषणावाजसातौशमिंद्रासोमासुविताय ५९

शंयोः ११ शन्नोदेवीरभीष्टयआपोभवंतुपीतयेःशंयोरभिस्रवंतुनः १२ स्योनापृथिवीनोभवान्द रामः

श्शरानिवेशनी पछान:शर्मसप्रथा: १३ आपोहिष्ठामयोभुवस्तानऊर्जेदधातुनः महेरणाय
चक्षसे १४ योवःशिवतमोरसस्तस्यभाजयतेहनः उशतीरिवमातरः १५ तस्माअरंगमामवोयस्
स्यक्षयायजिन्वथ आपोजनयथाचनः १६ द्यौःशांतिरंतरिक्ष ँ शांतिःपृथिवीशांतिरापःशां
तिरोषधयःशांतिःवनस्पतयःशांतिर्विश्वेदेवाःशांतिर्ब्रह्मशांतिःसर्व ँ शांतिःशांतिरेवशां
तिःसामाशांतिरेधि १७ दृतेदृ ँ हमामित्रस्यमाचक्षुषासर्वाणिभूतानिसमीक्षन्ताम् मि
त्रस्याहंचक्षुषासर्वाणिभूतानिसमीक्षे मित्रस्यचक्षुषासमीक्षामहे १८ दृतेदृ ँ हमाज्योग्
ज्योक्तेसंदृशिजीव्यासंज्योक्तेसंदृशिजीव्यासम् १९ नमस्तेहरसेशोचिषेनमस्तेअस्त्वर्चिषे अन्या
न्तेअस्मत्तपंतुहेतयःपावकोअस्मभ्य ँ शिवोभव २० नमस्तेऽअस्तुविद्युतेनमस्तेस्तनयित्न

वे नमस्तेभगवन्नस्तु पतस्त्व:समीहसे २१ यतोयत:समीहसेततोनोअभयंकुरु शन्न:कुरुप्रजा
भ्योभयन्न:पुशुभ्य: २२ सुमित्रियान:आपओषधय:संतुदुर्मित्रियास्तस्मैसंतुयोस्मान्द्वेष्टियंचवय
यंद्विष्म: २३ तच्चक्षुर्देवहितंपुरस्ताच्छुक्रमुच्चरत् पश्येमशरद:शतंशृणुयामशरद:शतंप्रब्रवा
मशरद:शतमदीना:स्यामशरद:शतंभूयश्चशरद:शतात् २४ इसध्यायंपठित्वा ब्राह्मणान
भ्यर्च्यंयज्ञोपवीतादिकंयथाशक्तिदक्षिणांदद्यात् तेभ्यआशीर्गृह्णीयात् आशीर्मंत्रायथा ॐपुन
स्त्वादित्यारुद्रावसव:समिंधतांपुनर्ब्रह्माणोवसुनीथयज्ञै:घृतेनत्वंतन्वंवर्द्धयस्वसत्या:संतु
यजमानस्यकामा: १ विवस्वन्नादित्यैषतेसोमपीथस्तस्मिन्मत्स्व अदस्मैनरोवचसेदधात
नयदाशीर्दादंपतीवामम्मश्नुत:पुमान्पुत्रोजायतेविन्दतेवस्वधाविश्वाहारपएधतेगृहे २ आ

इयं द्विपत्रात्मिका त्रुटिरस्ति पंचाशत्संमितपत्रस्य द्वितीयपृष्ठस्याधः स्य चतुर्थपंक्तेः =

अथ व्रतानि। ओं इषेत्वा। १। परिते। २। अग्नेनय। ३। उपयामगृहीतो ऽसि सुशर्मासि। ४। अयमग्ने सोमस्य त्विषिः। ५। परस्याः। ६। अग्ने यो ऽस्मान्। ७। रास्त
सि। ८। नमो हिरण्यबाहवे। ९। इदमहम्। १०। इमौ ते। ११। अन्नपते। १२। शतमिस्तुतः। १३। अश्विना तेजसा। १४। इषिषे त्वा। १५। प्रजापतये त्वा। १६। तेऽस्य। १७। तनूनपात्सृष्टः
१७। अयमिह। १८। अनु नः। १९। उपयाम। २०। ये वयं प्रयमस्तितः। २१। ते मुपेष्यमः। २२। तद्य देवं दिनपि। २३। अथाज्य लिप्ता। २४। पवित्रे। २५। तद्यथा। २६। इह च्छोचायविष्टेति। २७।
वसृता। २८। ततो। २९। स्यामा। ३०। अग्निर्वै देवानामवमतमः। ३१। तद्यथा यो न ऽरेतः सिंचेत। ३२। तौ वै प्राचं। ३३। स्वेव। ३४। अथ द्वे। ३५। पत्नी। ३६। सप्तति। ३७। अयं वैय। ३८। तत्रोपप
वते। ३९। अथ यदसोमेति। ४०। रेवतीरमध्वमिति। ४१। सवा आज्ये यो ऽशकपालः पुरोडाशो भवति। ४२। तद्ये सोमेनेजानाः। ४३। अथोत्तरेण शालां। ४४। परिश्रयंति। ४५।
अथो ह्लिवेति। ४६। सा या वसुः पिंगाक्षी सा सोमक्रयणी स्यात्। ४७। अथ यं तेदेवाः। ४८। इडघोषः सोऽसि। ४९। अनीरध्वर्युस्तद्यते। ५०। साहकदूरूवाच। ५१। तद्य ऽएतऽ
उपधृताः देवा हदेवपसंतत्वानाः। ५२। अथ पाशवेन वासिनावासयेति। ५३। सजुहोति। ५४। लोमं विभितः सकृिधा लेवं मऽइति। ५५। उपयंहवा। ५६। उपा यं ग्रसु। ५७। तस्माता वेव
प्रवाः। अथ पशुः। ५८। यत्र ह वा एष पिवंयं। ५९। अस्त। ६०। तस्मात्ज्यस्यो पत्नीं। ६१। द्विप्रचोरवद्यति। ६२। इदो हवैघोडश्यो। ६३। ता सांब्दाद्दशावर्गाः। ६४। द्वितीयात तद्ये ह स्मपु
राबा जपेयेनयजते। ६५। अथ दिशो नुविततमालेजपाति। ६६। स [illegible] दीततं। ६७। अथ येत म भिषेकं कस्मादिवा [illegible] ण यानुविसृष्टे। ६८। अद्वे वोत्तरे च
रवः। ६९। अथो आ ऊः। ७०। अमावास्यायां दीततेर। ७१। अथ व्यस्य पदे जुहोति। ७२। अथे नाधूपयति। ७३। तमुपस्थिनाभिविमर्ति। ७४। अथो षां निवपति। ७५। अथ
माचतेस्व सीतायजु षालेषति। ७६। तंप्रसंचयंतं। ७७। अपांगभं सीदेति। ७८। तस्य मनोवैश्वकर्मणमिति। ७९। तद्ये षाम ध्यमास्य यमात्मणो। ८०।
एकादशभिरस्तुवतेति। ८१। तावाएताद्रुष्टकाउपदधाति। ८२। अथ स्वयमातृण्णामुपदधाति। ८३। अथोत्तरार्द्धेन प्राक्। ८४। सयः सर्वेभ्या
नरः। ८५। यास्ते अग्ने सूर्ये रुचः। ८६। नाम कृत्वा येनमुपतिष्ठते। ८७। यावा इयं वेदिः स त्रविधस्य। ८८। अथयमेवाकाशो जूः। ८९। सो यमात्मा
त्रेधाविहितः एव। ९०। अथ वथं शुः। ९१। अथ यामेतामाजुतिं जुहोति। ९२। अथ यदनुवाक्यामनुच्य। ९३। ब्रह्म चार्यसीस्याहुः। ९४।

द्वि॰प॰

स यत्वमुवं थेन यजते ग्नीनेवैतत्पुनर्लवान्कुरुते ६० दधातिहोवाच ६१ अथ यत्रस्कन्नं थं स्याच ६२ अथ यदि प्रलुतः ६३ अथ
योस्य निष्कः प्रतिमुक्तो भवति ६४ एतेन हं ड्रेतो देवापः पोनकः ६५ वतसृः सीतायजुषा कृषति ६६ अथोत्तरतः सिकताऽ उपकीर्णा
भवंति ७० अथ यरो हितो मुहोतिति ७१ ते देवा अभुवन्नेतावद्धाऽ ६ दथं सर्वं यदन्नं ७२ तानि य दाग्रक्राति ७३ योग्नो तिष्ठन् ७४ कर्त्त
मऽ आत्मेति ७५ सम्प्रहे हैनं मनुष्याऽऽक्रचुः ७६ अथ यथा मिथे नर्मेदधीतेति ७७ स तस हस्तं पद्रूपतमोषं चतुर्विंशं प्राविः । आल्मी पु
त्रो दसुरिवासिनः प्रोगलोक्ताकृपयस्त्वप्तु । अथ पम पाठ कानि । ॐ व्रतमुपेष्यन् १ चतुर्धा विहितो ह वाऽ अग्रे निरास रते वाऽ
आर्द्राः स्युः २ स तु चो तरमा धारमा धारयिष्यन् ४ ५ यज्ञेन वै देवाः ५ यज्ञेन वै देवा दिवमुपोदक्रामन् ६ स वै स्तु चौ व्यूहतिश्स
व द्वाऽ ६ तश्वेतश्च संभरति ८ वरुणो हैत दञ्ज्यकामऽ आदधे ९ यत्र वै प्रजापतिः प्रजाः ससृजे १० प्रजापतिर्ह वाऽ एतेनाग्रे यज्ञे
नेजे ११ महा ह हविषा ह वै देवा ह्ने न जघ्नुः १२ देव यज्ञ मनं जोषयंते १३ वा चयष्क्ष ति १४ नीडे रुद्र्या जिन मा त्म णोति १५ तद्यऽ एष ब्र
वीर्य्यो विकृष्ट स्थूणा राजो भवति १६ विजामा नो हैवा सधि रम्याः १७ पाशंकुसाम्रतिमुचति १८ सो सुपयजति १९ आ । २० आलो ह वाऽ अस्य पाथं सु रऽ आ
ता ह वाऽ अस्य यवेलः २१ पंतिवा एतद्यज्ञं २२ स वा अंवन्दयामप्यवैति २३ तद्यत्रैत न्व ब्राह्मिं न व्यूढ छंद सायजते । ४ । २४ देवाश्च वाऽ अ
सुराश्च २५ नाहस्य तेन चरुणा प्रचरति २६ स वाऽ अपः संभरति २७ मैत्रावरुण्या पयस्यया प्रचरति । ५ । २८ अ स द्वाऽ इदमग्रऽ आ ए॰म॰
सीत् २९ प्रजापतेश्चरकाऽ आलभते ३० अदीप्राए तगनशोभवंति ३१ तस्या एतत्स्या ऽ अजाहो पूर्वीकरोति ३२ रु कंप्रतिमुच्यति
भर्ति ३३ गार्हपत्यं चेमा ष्यान्मलो हा ला खया मुषूरति ३४ अथ यदर्भ स्तंन यद्याति ३५

३५ आत्मन्नग्निं गृह्णीते वेष्यन् ३६ कूर्ममुपदधाति ३७ प्राणमस्तऽउपदधाति ३८ अथ विश्वज्योतिषमुपदधाति ३९
अथातो न्वारूढं ४० गार्हपत्यमुपदधाति ४१ अथातः शतरुद्रीयं जुहोति ४२ प्रत्येताग्निं प्रहरिष्यन् ४३ अथैतान्यस्त
क्रतून् जुहोति ४४ अथ यान्त्स्प्रातः प्रातरनुवाकमुपाकरिष्यन् ४५ अग्निरेष पुरस्ताच्चीयते ४६ अथातश्चयनस्यैव ४७
संवत्सरो वै प्रजापतिरग्निः ४८ नेव वाऽइदमग्रेऽसदासीन्नेव सदासीत् १० ४९ संवत्सरो वै यज्ञः प्रजापतिः ५० अवि
ह वाऽएतर्हि ५२ प्रजापतिर्वै प्रजाः सृजमानोऽतप्यत ५३ अथातः स्वाध्यायप्रशंसा ५४ अयं वै यज्ञो योऽयं पवते ५५ पु
रुषं ह नारायणं प्रजापतिरुवाच ५५ सोमो वै राजा यज्ञः प्रजापतिः ५६ प्रजापतिर्यज्ञमसृजत ११ ५७ ब्रह्मौदनं पचति
५८ नियुक्तेषु पशुषु ५९ प्रसुत्याग्नं दक्षिणेन वेदिं ६० पुरुषो ह नारायणोऽकामयत ६१ १२ देवा ह वै सत्रं निषेदुः ६२
सजन्त्रेतां होतान्वाह ६३ द्वयाह प्राजापत्याः ६४ पापा वा नाविर्हीनं वानो गार्ग्यऽआस ६५ अथ हैनं भुज्युर्लाह्यायनिः
पप्रच्छ ६६ जनकं ह वैदेहं याज्ञवल्क्यो जगाम ६७ भूमिरन्तरिक्षं द्यौरिति ६८ प्राश्नीपुत्रादासुरिवासिनः प्रपाठको
काण्डम् षष्ठं तु अथ काण्डनामाद्यकण्डिकान्तकण्डिका पठनं सर्वेषां अथ व्रतं विसृजते १ स यस्मिन्नहनि
वमुं लोकमेत्स २ अथ निग्राभ्याभ्योऽग्रहान्निर्गृह्णाति १२ ३ अथ गृहपतिः सुब्रह्मण्यामाह्वयति ४ तावाऽएतौ स्तानिदक्षिणा न
वंति ताऽएव ऽआत्मैव यस्तोत्रमसौ मे यदि वाऽयाऽएवं लोऽमाह १३ स प्राश्नीपुत्रादासुरिवासिनः २ आद्यकंडि

कोऽस्मात्कषयस्तस्यांतु. एवं व्रतं विसृजेत्. परमां गतिं गच्छतीति तस्माद्योऽत्त्वमसात्तस्मिंत्समुपह २
वमिद्धास मिधोभ्यादधाति ४ वा दशात्र योदशावा द्वित्णपुमवं तियावा न स्निर्यवत्सस्य मात्रा ता क्तद्भवति न स्मात्स
मानसंवंधं नास्तस्मादिदंमे प्राणा ऽ३ परिष्टादसंछिन्नाः संवादे नैव त्विजो लोकाश्इति १ ब्रह्मणो ब्रह्मस्वयंभू ब्रह्म
णे नमः १० कैश्चिनी रेवैमा ऽअप्यतर्हि प्रजा जायंते ११ तस्माद्धिमावात्मानममितो वा क्ष्णत्मस्मा ऽ३ हे तज्जीवात्म
पिनरश्च न संदृश्यंते १३ वाजसनेयेनयाज्ञवल्क्येनाख्यायंते १२४१२ अंतमकिकोऽस्मात्कषयस्तस्यांतु । त
देतदृचाभ्युक्तं इत्येनेन कर्मणा बीन्नमस्कुर्युः । तदेतदृचाभ्युक्तं न मयाआप्यांतं यद्भवति देवा ऽ इति न हैवैव विदु
षः किंचन मयआप्यांतं भवति तथो हास्यैव तत्सर्वदेवा ऽभवंति । २ । महाविष्णुमधुवसपूर्वि भ्योनमस्कारः ॥

२ पंक्ति अग्रे विंशतिमपत्रस्य द्वितीयपृष्ठस्य पंचमपंक्तौः

~~ओमां॰~~ भूमिरंतरिक्षं द्यौरिति॰ अष्टावक्षराण्यष्टाक्षरꣳ ह वा ऽ एकं गायत्र्यै पदमेतदु हैवास्या ऽ एतत्स याव
देषु लोकेषु तावद्ध जयति यो ऽस्या ऽ एतदेवं पदं वेद॰ १ ऋचो यजूꣳषि सामानीति॰ अष्टावक्षराण्यष्टाक्षरꣳ ह वा ऽ ए
कं गायत्र्यै पदमेतदु हैवास्या ऽ एतत्स यावतीयं त्रयी विद्या तावद्ध जयति यो ऽस्या ऽ एतदेवं पदं वेद॰ २ प्राणोऽपानो व्यान ऽ इति॰
अष्टावक्षराण्यष्टाक्षरꣳ ह वा ऽ एकं गायत्र्यै पदमेतदु हैवास्या ऽ एतत्स यावदिदं प्राणि तावद्ध जयति यो ऽस्या ऽ ए
तदेवं पदं वेद॰ ३ अथास्या ऽ एतदेव तुरीयं॰ दर्शतं पदं परोरजा य ऽ एष तपति यद्वै चतुर्थं तत्तुरीयं दर्शतं पदमिति द
दृश ऽ इव ह्येष परोरजा ऽ इति सर्वमु ह्येष रज ऽ उपर्युपरि तपत्येवꣳ हैव
श्रिया यशसा तपति यो ऽस्या ऽ एतदेवं पदं वेद॰ ४ सैषा गायत्री॰ एतस्मिंस्तुरीये दर्शते पदे परोरजसि प्रतिष्ठिता
तद्वै तत्सत्ये प्रतिष्ठितं चक्षुर्वै सत्यं चक्षुर्हि वै सत्यं तस्माद्यदिदानीं द्वौ विवदमानावेयातामहमदर्शमहमश्रौष
मिति य ऽ एवं ब्रूयादहमदर्शमिति तस्मा ऽ एव श्रद्दधाम॰ ५ तद्वै तत्सत्यं बले प्रतिष्ठितं॰ प्राणो वै बलं तत्प्राणे प्रति
ष्ठितं तस्मादाहुर्बलꣳ सत्यादोजीय ऽ इत्येवम्वेषा गायत्र्यध्यात्मं प्रतिष्ठिता॰ ६ सा हैषा गयांस्तत्रे॰ प्राणा वै गयां
स्तत्प्राणांस्तत्रे तद्यद्गयांस्तत्रे तस्माद्गायत्री नाम स यामेवामूमन्वाहैषैव सा स यस्मा ऽ अन्वाह तस्य प्राणां
स्त्रायते॰ ७ ताꣳ हैके॰ सावित्रीमनुष्टुभमन्वाहुर्वागनुष्टुबेतद्वाचमनुब्रूम ऽ इति न तथा कुर्याद्गायत्रीमे॰

बृ॰पत्र
२४

वानुब्रूयाद्यदिहवाऽअप्येवंविद्बह्विवप्रतिगृह्णातिनहैवतद्गायत्र्याऽएकंचनपदंप्रति॰ ८ सयऽइमांस्त्रींल्लोकान्पू
र्णान्प्रतिगृह्णीयात्॰ सोस्याऽएतत्प्रथमंपदमाप्नुयादथयावतीयंत्रयीविद्यायस्तावत्प्रतिगृह्णीयात्सोस्याऽएत
द्द्वितीयंपदमाप्नुयादथयावदिदंप्राणियस्तावत्प्रतिगृह्णीयात्सोस्याऽएतत्तृतीयंपदमाप्नुयादथास्याऽएतदे
वतुरीयंदर्शतंपदंपरोरजायऽएषतपतिनैवकेनचनाप्यंकुतऽउऽएतावत्प्रतिगृह्णीयात्॰ ९ तस्याऽउ
पस्थानं॰ गायत्र्यस्येकपदीद्विपदीत्रिपदीचतुष्पद्यपदसिनहिपद्यसेनमस्तेतुरीयायपदायपरोरजसे
सावदोमाप्रापदितियंद्विष्यादसावस्मैकामोमासमृद्धीतिवानहैवास्मैसकामःसमृध्यतेयस्माऽएवमु
पतिष्ठतेहमदःप्रापमितिवा॰ १० एतद्धवैतज्जनकोवैदेहःबुडिलमाश्वतराश्विमुवाचयन्नुहोतद्गायत्री
विदब्रूथाऽअथकथंहस्तीभूतोवहसीतिमुखंह्यस्याःसम्राण्नविदांचकारेतिहोवाच॰ ११ तस्या
ऽअग्निरेवमुखंयदिहवाऽअपिबह्विवाग्नावभ्यादधातिसर्वमेवतत्संदहत्येवंहैवैवंविद्यद्यपिबह्विव
पापंकरोतिसर्वमेवतत्संप्साय्शुद्धःपूतोजरोमृतःसंभवति॰ १२ ब्राह्मणं॰ श्वेतकेतुर्हवाऽआरुणेयः॰

कि-२५५७·   इयं श्रुतिः पंचविंशतिसंपन्नस्यां तुर्षि पंक्तौ [illegible] = द्वितीयपट्टस्य =

[illegible] वसोः पवित्रं· ओं हिरण्मयेन पात्रेण· ओं खं ब्रह्म· व्रतमुपैष्यन्नंतरेणाहवनीयं च गार्हपत्यं च प्राङ्तिष्ठन
उपस्पृशति यदप उपस्पृशत्यमेध्यो वै पुरुषो यदनृतं वदति तेन पूतिरंतरतो मेध्या वा ऽआपो मेध्यो भूत्वा व्रतमुपाया
निति पवित्रं वा ऽआपः पवित्रपूतो व्रतमुपायानिति तस्माद्वा ऽअप ऽउपस्पृशति· १ सोग्निमेवाभीक्षमाणो व्रतमुपैति·
प्राश्नीपुत्रादासुरिवासिनः प्राश्नीपुत्र ऽआसुरायणादासुरायण ऽआसुरेरासुरिर्याज्ञवल्क्याद्याज्ञवल्क्य ऽउद्दालका
दुद्दालकोरुणादरुण ऽउपवेशेरुपवेशिः कुश्रेः कुश्रिर्वाजश्रवसो वाजश्रवा जिह्वावतो बाध्योगाज्जिह्वावान्बा
ध्योगोसिताद्वार्षगणादसितो वार्षगणो हरितात्कश्यपाद्धरितः कश्यपः शिल्पात्कश्यपाच्छिल्पः कश्यपः क
श्यपान्नैध्रुवेः कश्यपो नैध्रुविर्वाचो वागंभिण्या ऽअंभिण्यादित्यादादित्यानीमानि शुक्लानि यजूंषि
वाजसनेयेन याज्ञवल्क्येनाख्यायंते· १ ओं अग्निमीले पुरोहितं यज्ञस्य देवमृत्विजं होतारं रत्नधातम
म· १ अग्न ऽआयाहि वीतये गृणानो हव्यदातये नि होता सत्सि बर्हिषि· १ ओं शन्नो देवीरभिष्टय ऽ
आपो भवंतु पीतये शंय्योरभिस्रवंतु नः· १ चतुर्वेदानंतरं अंगानि पठेत्· अथातो नुवाकान्व्याख्यास्यामि·
मण्डलं दक्षिणमक्षि हृदयं· अथ शिक्षां प्रवक्ष्यामि· अथातो धिकारः· फलयुक्तानि कर्माणि· अथा
तो गृह्यस्थालीपाकानां कर्म· समाम्नायः समाम्नातः· मयरसतजभनलगसंमितं· गौः ग्मा· पंचसंव
त्सरमयं युगाध्यक्षं· वृद्धिरादैच· यो [illegible]· नारायणं नमस्कृत्य· अथातो धर्मं व्याख्यास्यामः·

द्वि.१.
२५

अथातो धर्मजिज्ञासा • अथातो ब्रह्मजिज्ञासा • इमं जिना उपश्रुता • इति विद्यातपो योनिरयोनिर्विष्णुरीडितः वाग्यज्ञेना-
र्चितो देवः प्रीयतां मे जनार्दनः । इष्विमे डल • यस्य स्मृत्वा • अनेन ब्रह्मयज्ञाख्येन कर्मणा श्रीपरमेश्वरः प्रीयताम् •

3

एवं ब्रह्मयज्ञं विधाय तान् दर्भान् उत्तरतो निरस्याचम्य • इति ब्रह्मयज्ञः समाप्तः अथ तर्पणं • ग. हेगमनं • पश्चाद्धोमः
पादोपस्पृश्यात्वा व सथ्याग्नेः • पश्चात् कृत्वा शिष्यैः सह प्राङ्मुख उपविश्य • ततो गुरुः प्राणायामं त्रयं कालं ज्ञात्वा संकल्प्य • श्री
परमेश्वरप्रीतये • अध्यायोत्सर्गोपाकर्म करिष्ये • ब्रह्मोपवेशन • पात्रासादनं विशेषः • औदुंबर्याः समिधा धानाः • तिला
न्याकर्षफलकं दधि च मधुत्तरं • शेषं पूर्ववत् • चतुष्पात्रान्ते होमः • ॐ प्रजापतये स्वाहा • इदं प्र • न मम इति सर्वत्र • १
ॐ इन्द्राय स्वाहा • इदं • २ ॐ अग्नये स्वाहा • इदं • ३ ॐ सोमाय स्वाहा • इदं सो • ॐ अन्तरिक्षाय स्वाहा • इदं मं • ॐ वायवे स्वाहा • इ
दं वा • ॐ ब्रह्मणे स्वाहा • इदं ब्र • ॐ छन्दोभ्यः स्वाहा • इदं छ • ॐ प्रजापतये स्वाहा • इदं प्र • ॐ देवेभ्यः स्वाहा • इदं दे • ॐ ऋषिभ्यः स्वाहा
इदं ऋ • ॐ श्रद्धायै स्वाहा • इदं श्र • मेधायै स्वाहा • इदं मे • ॐ सदसस्पतये स्वा • इदं स • ॐ अनुमतये स्वा • इदं म • इति पंचदशाहुतिस्त्रो
त्येन हुत्वा • यथा दैवत्यागः स्रुवेण धानाभिधारणं स्रुवेण होमः • ॐ सदसस्पतये स्वा • इदं स • सर्वे उत्थाय पतिष्ठन्तः • ॐ उदु
वरसमिधा तिस्रो आर्द्राः पृथक् त्रिस्तिस्रो गृहीत्वा • ॐ तत्सवितुरिति स्वाहा • इदं सवित्रे • पुनरपि धाना • सदसस्पतये स्वाहा • इ
दं स • पुनः समिधाः • ॐ तत्सवितुर्व • इदं स • यथाक्रमं तत्त्यागः • एवं त्रिवारं धानाभक्षणं • द्विराचमनं • आकर्षफलकेन तिलान्
शुक्ल्यो सत्त्वा केनजु हुयात् • पवित्रत्यागः • धानाभिः स्विष्टकृत् • ततो भूरादि नव आहुतयः • संस्रवप्राशनं • पवित्राभ्यामा
र्जनं • पवित्रः प्रतिपत्तिः • ब्रह्मणे पूर्णपात्रदानं • कृतस्योपाकर्मणः सांगतासिद्ध्यर्थं ब्रह्मन्नयं ते वरः प्रतिगृह्यतां • प्रणीताविमोकः •
आपः शिवा • अवसथ्यादुत्तर भागे [illegible] • ॐ सह नो स्तु सह न इदं वीर्यवदस्तु ब्रह्म

२९ ॥ व्रन्त्राह्मणोव्रह्मवर्चसीजायतामाराष्ट्रेराजन्यः शूरइषव्योतिव्याधीमहारथोजयतांदोग्ध्रीधेनु
वोढानडवानाशुः सप्तिःपुरंधिर्योषाजिष्णूरथेष्ठाः सभेयोजुवास्ययजमानस्यवीराजायतांनि
कामेनिकामेनःपर्जन्योवर्षतुफलवत्योनःओषधयःपच्यंतांयोगक्षेमोनःकल्पताम् ३ ब्रह्म
जज्ञानम्प्रथमंपुरस्ताद्विसीमतःसुरुचोवेनआवःसवुध्न्याउपमाअस्याविष्टाःसतश्चयोनि
मसतश्चविवः ४ इत्यादिभिर्मंत्रैराशीर्गृहीत्वा यजमानस्य तिलक ... इति विप्रो रूपरि ... दत्त्वा समर्पणं
विष्णवे नमः । ३ भावहीनं भक्तिहीनं ... तं सुरेश्वर । यत्पूजितं मया देव परिपूर्णं तदस्तु मे । अनेन ... पितरः प्रीयतां न मम । ततः ... ततः रक्षाबंधनं कुर्युः । तत्र बंधनमंत्रः । ... बलिः तेन त्वां प्रतिबध्नामि रक्षे मा चल मा चल इति मंत्रेण रक्षा
गृहमागच्छेयुः इतिदीक्षितमणिराम्मकृतेनिर्णयेउत्सर्गविधिप्रयोगःसमाप्तः इतिश्रावणमासः
अथोपाकर्म । तच्च बह्वृचैः श्रावणे श्रवणेन तत्र कार्यं यजुर्भिः श्रावण्यां पौर्णमास्यां ... इति ॥ समाप्तः
श्रीपातारा ततः सर्वश्रास्त ८

म आर्षीः सफलो ... नुष्टुप् ... नोरथो ... पुष्टिनाशो ... त्राणं ... रुत्वे ... साम ... अस्त्वा ... हस्त ... धीमुर्धन ... वात्सल्ली ... पुष्प ...

शा ... ति ... देवा ... नअ ... नो पुत्रासो ... तरो भवति मा नो म ... मा ... ४ ... मातुष्पर ... विधानात् ... मह्यो धान्यं राम धनं पशुं पुत्रलाभं शत ... दीर्घमायुः ३